

**PROGRAM
OCHRONY ŚRODOWISKA
GMINY RZEKUŃ
do roku 2011**

(PROJEKT)

RZEKUŃ 2006 R.

SPIS TREŚCI

1.	WPROWADZENIE	4
2.	CEL I ZAKRES OPRACOWANIA	4
3.	METODY OPRACOWANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA.....	5
4.	CHARAKTERYSTYKA GMINY RZEKUŃ.....	14
4.1.	POŁOŻENIE I STRUKTURA GOSPODARCZA GMINY.	14
4.2.	WALORY PRZYRODNICZE	18
4.3.	DEMOGRAFIA.....	21
4.4.	INSTYTUCJE UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	22
4.5.	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.	23
4.5.1.	<i>Zaopatrzenie w wodę</i>	23
4.5.2.	<i>Gospodarka ściekowa</i>	24
4.5.3.	<i>Gazyfikacja</i>	25
4.5.4.	<i>Dostawy ciepła</i>	25
4.5.5.	<i>Telekomunikacja</i>	25
4.5.6.	<i>Elektroenergetyka</i>	26
4.5.7.	<i>Układ komunikacyjny</i>	26
4.6.	OCHRONA ZABYTKÓW KULTURY	27
4.7.	OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU	30
5.	CHARAKTERYSTYKA I DIAGNOZA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA GM RZEKUŃ.....	38
5.1.	ZASOBY SUROWCÓW NATURALNYCH.....	38
5.2.	ZASOBY GLEBOWE, ICH EKSPLOATACJA I OCHRONA.....	38
5.3.	WODY PODZIEMNE I ICH OCHRONA.....	40
5.4.	WODY POWIERZCHNIOWE I ICH OCHRONA	42
5.5.	GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA	45
5.5.1.	<i>Gospodarka wodna</i>	45
5.5.2.	<i>Gospodarka ściekowa</i>	46
5.6.	DEGRADACJA I OCHRONA ATMOSFERY.	46
5.6.1.	<i>Emisje zanieczyszczeń do powietrza</i>	46
5.7.	HAŁAS.....	49
5.7.1.	<i>Hałas przemysłowy</i>	50
5.7.2.	<i>Hałas komunikacyjny</i>	50
5.8.	PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE NIEJONIZUJĄCE.....	51
5.9.	BEZPIECZEŃSTWO CHEMICZNE. POWAŻNE AWARIE.....	51
5.9.1.	<i>Źródła zagrożeń</i>	51
5.9.2.	<i>Przewozy materiałów niebezpiecznych</i>	52
5.10.	GOSPODARKA ODPADAMI.....	53
5.10.1.	<i>Sposób gospodarowania odpadami</i>	53
5.10.2.	<i>Zagrożenia wynikające z niewłaściwego postępowania z odpadami</i>	53
5.11.	AKTUALNE PROBLEMY GMINY RZEKUŃ W ZAKRESIE ŚRODOWISKA.....	54
5.12.	OBSZARY OBJĘTE PRAWNĄ FORMĄ OCHRONY PRZYRODY.	55
5.13.	PROGRAMY ROLNOŚRODOWISKOWE	56
6.	STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY RZEKUŃ A OCHRONA ŚRODOWISKA.....	58
7.	POLITYKA EKOLOGICZNA.....	61
7.1.	ZASADY I CELE POLITYKI EKOLOGICZNEJ	62
7.2.	NARZĘDZIA POLITYKI EKOLOGICZNEJ.....	62
7.3.	ŚWIADOMOŚĆ EKOLOGICZNA	63
8.	CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ GMINY RZEKUŃ W SFERZE OCHRONY ŚRODOWISKA - STRATEGIA KRÓTKO I DŁUGOTERMINOWA.....	64
8.1.	STRATEGIA KRÓTKOTERMINOWA DO ROKU 2007 I DŁUGOTERMINOWA DO 2011 ROKU.	64
8.1.1.	<i>Ochrona zasobów wodnych</i>	64
	<i>Wody powierzchniowe</i>	64
	<i>Wody podziemne</i>	65
8.1.2.	<i>Ochrona gleb użytkowanych rolniczo</i>	67
8.1.3.	<i>Gospodarka odpadami</i>	68
8.1.4.	<i>Powietrze atmosferyczne</i>	70
8.1.5.	<i>Hałas</i>	70

8.1.6.	<i>Edukacja ekologiczna społeczeństwa</i>	71
8.1.7.	<i>Ochrona przyrody</i>	71
8.1.8.	<i>Walory kulturowe</i>	72
8.1.9.	<i>Gospodarka zasobami kopalin</i>	73
8.1.10.	<i>Nadzwyczajne zagrożenia środowiska</i>	74
8.1.11.	<i>Promieniowanie elektromagnetyczne</i>	74
8.1.12.	<i>Tendencje rozwojowe</i>	75
9.	PLAN OPERACYJNY OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY RZEKUŃ DO 2011 R.	76
9.1.	KRYTERIA WYBORU PRIORYTETÓW EKOLOGICZNYCH	76
9.2.	LISTA PRZEDSIĘWZIĘĆ PRIORYTETOWYCH W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA DO ROKU 2011.....	76
10.	INSTRUMENTY EKONOMICZNE	79
10.1.	PODSTAWOWE INSTRUMENTY EKONOMICZNE	79
10.2.	PRZEGLĄD KRAJOWYCH I ZAGRANICZNYCH INSTYTUCJI WSPÓŁFINANSUJĄCYCH PROEKOLOGICZNE PRZEDSIĘWZIĘCIA W DZIEDZINIE OCHRONY ŚRODOWISKA I WARUNKI UZYSKANIA POMOCY FINANSOWEJ	79
10.2.1.	<i>Krajowe fundusze ekologiczne</i>	79
10.2.2.	<i>Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej</i>	80
10.2.3.	<i>Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej</i>	81
10.2.4.	<i>Powiatowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej</i>	81
10.2.5.	<i>Gminne fundusze ochrony środowiska</i>	82
10.2.6.	<i>Fundacje</i>	82
10.2.7.	<i>Fundusze strukturalne i Fundusz Spójności</i>	82
10.2.8.	<i>Banki</i>	85
10.2.9.	<i>Instytucje leasingowe</i>	85
10.2.10.	<i>Fundusze inwestycyjne</i>	85
11.	ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY RZEKUŃ WRAZ Z PLANEM GOSPODARKI ODPADAMI NA LATA 2005-2011	86
11.1.	INSTRUMENTY PRAWNE REALIZACJI PROGRAMU	86
12.	ZARZĄDZANIE REALIZACJĄ PROGRAMU	87
12.1.1.	<i>Monitoring Programu Ochrony Środowiska Gminy Rzekuń wraz z Planem Gospodarki Odpadami</i>	89

ZAŁĄCZNIK MAPOWY

1. Wprowadzenie

Ustawa Prawo ochrony środowiska ustaliła w art. 17 i art. 18, że organ wykonawczy gminy w celu realizacji polityki ekologicznej państwa sporządza gminny program ochrony środowiska, który następnie jest uchwalany przez radę gminy. Projekty gminnego programu ochrony środowiska podlegają zaopiniowaniu przez: organ wykonawczy powiatu.

Gminny Program ochrony środowiska sporządzany podobnie jak polityka ekologiczna państwa, co 4 lata, powinien określać cele i priorytety ekologiczne, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych oraz środki niezbędne do osiągnięcia celu, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

Z wykonania programów organy wykonawcze gminy sporządzają, co 2 lata raporty, które przedstawia się radzie gminy.

Program ochrony środowiska ma spełniać wymagania określone w art. 14, art. 17 i art. 18 Ustawy Prawo ochrony środowiska, z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. Nr 62, poz. 627, z 2001 r. z późn. zm.) oraz określone w Wytycznych Ministra Środowiska z grudnia 2002 r.

2. Cel i zakres opracowania

„Program ochrony środowiska dla gminy Rzekuń do 2011 r.” jako dokument planowania strategicznego stanowić będzie podstawę koordynacji działań na rzecz ochrony środowiska w gminie. Celem „Programu ochrony środowiska ...” jest:

- określenie wpływu głównych źródeł i natężenia działalności człowieka na poszczególne elementy środowiska,
- określenie kierunków i form ograniczenia wprowadzania zanieczyszczeń do środowiska,
- wskazanie sposobów efektywnego gospodarowania zasobami przyrodniczymi, zgodnych z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- wskazanie kierunków edukacji ekologicznej.

Poniższy program, wyrażający cele i kierunki polityki ekologicznej samorządu gminy Rzekuń oraz wynikające z niej działania, wykorzystywany będzie jako:

- podstawa tworzenia programów operacyjnych i zawierania kontraktów z innymi jednostkami administracyjnymi i podmiotami gospodarczymi,
- przesłanka konstruowania budżetu gminy,
- płaszczyzna koordynacji i układ odniesienia dla innych podmiotów polityki ekologicznej,
- podstawa ubiegania się o fundusze celowe,
- ułatwienie wydawania decyzji określających sposób i zakres korzystania ze środowiska.

W kwestii zakresu opracowania „Programu ochrony środowiska ...” zaznaczyć należy, że ustawa – Prawo ochrony środowiska definiuje wyłącznie ogólne wymagania co do zawartości (zakresu) *gminnych programów ochrony środowiska*.

W związku z powyższym przy sporządzaniu „Programu ochrony środowiska dla gminy Rzekuń do 2011 r.” jako materiał pomocniczy wykorzystane zostały „Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym”¹.

3. Metody opracowania programu ochrony środowiska

Podstawy prawne i zakres merytoryczny Programu ochrony środowiska określa ustawa, z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska.

Program ochrony środowiska dla Gminy Rzekuń został opracowany wg wytycznych Ministerstwa Środowiska z grudnia 2002 r. pt. „Wytyczne Sporządzania Programów Ochrony Środowiska Na Szczeblu Regionalnym i Lokalnym”.

Cele i działania ujęte w „Polityce ekologicznej państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010” oraz przedsięwzięcia inwestycyjne i pozainwestycyjne ujęte w tabelach w „Programie wykonawczym do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002-2010”, powinny być wykorzystane przy sporządzaniu programów ochrony środowiska w następujący sposób:

- jako **podstawa wyjściowa** do konkretyzacji zadań w nawiązaniu do specyfiki i potrzeb danego regionu (np. do sporządzenia na szczeblu gminnym konkretnego wykazu planowanych do budowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych, oczyszczalni ścieków przemysłowych, składowisk odpadów, systemu segregacji odpadów niebezpiecznych od innych odpadów itd.);
- jako **analog** do sformułowania regionalnych lub lokalnych wskaźników (celów), planowanych do uzyskania na danym terenie (np. jeśli na szczeblu krajowym planuje się uzyskać do 2010 r. zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50%, to na szczeblu konkretnego województwa może być przyjęty wskaźnik taki sam, wyższy lub niższy; w każdym przypadku z uzasadnieniem przyczyn przyjętego wskaźnika);
- jako **inspiracja** do wprowadzenia podobnego zadania na szczeblu regionalnym bądź lokalnym, jeśli zadanie w programie wykonawczym jest ujęte ogólnie bądź dotyczy szczebla krajowego (np. adresowane do Ministerstwa Środowiska zadanie „Opracowanie systemu elektronicznych baz danych o środowisku i jego ochronie” może znaleźć się w programie ochrony środowiska dla Warszawy, Krakowa czy Katowic, lub w gminach wiejskich).

PROGRAMY GMINNE POWINNY SIĘ SKŁADAĆ Z DWÓCH CZĘŚCI:

- **zadań własnych** (pod zadaniami własnymi należy rozumieć te przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy);
- **zadań koordynowanych** (pod zadaniami koordynowanymi należy rozumieć pozostałe zadania, związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla powiatowego,

1 Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2002 r.

wojewódzkiego i centralnego).

Zadania własne powinny być w programie ujęte z pełnym zakresem informacji niezbędnej do kontroli ich realizacji (opis przedsięwzięcia, terminy realizacji, instytucja odpowiedzialna, koszty, źródła finansowania). Zadania koordynowane powinny być w programie ujęte z takim stopniem szczegółowości, jaki jest dostępny na terenie gminy.

Jest rzeczą niezbędną, aby do prac nad gminnym programem ochrony środowiska były włączone wszystkie właściwe ze względu na zasięg swojej działalności instytucje, związane z ochroną środowiska i zagospodarowaniem przestrzennym, przedsiębiorstwa oddziaływujące na środowisko oraz przedstawiciele społeczeństwa. W tym ostatnim przypadku rozumie się, że są to organy samorządu terytorialnego, samorządu gospodarczego, (jeśli istnieją na terenie gminy) i ekologiczne organizacje pozarządowe obejmujące zakresem swej działalności daną gminę.

Gminny program ochrony środowiska powinien być skoordynowany z:

- lokalnym, miejscowym planem (planami) zagospodarowania przestrzennego;
- lokalnymi planami rozwoju infrastruktury (jeśli są): mieszkalnictwa, transportu, zaopatrzenia w energię, itd.;
- gminnym planem gospodarowania odpadami sporządzonym zgodnie z ustawą o odpadach;
- obejmującym teren gminy programem ochrony powietrza, programem ochrony środowiska przed hałasem i programem ochrony wód, jeśli takie programy (dla obszarów obejmujących teren danej gminy) zostały lub zostaną opracowane w związku z wymaganiami wynikającymi z ustawy Prawo ochrony środowiska (zgodnie z tą ustawą naprawcze programy ochrony powietrza opracowuje się dla obszarów, gdzie zostaną stwierdzone przekroczenia dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu, natomiast programy ochrony wód – dla wchodzących w skład dorzeczy obszarów, na których nie są osiągnięte wymagane poziomy jakości wód);
- programami ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Wykaz limitów krajowych ujętych w II Polityce ekologicznej państwa:

- zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50% w stosunku do stanu w 1990 r. (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle);
- ograniczenie materiałochłonności produkcji o 50% w stosunku do 1990 r. w taki sposób, aby uzyskać co najmniej średnie wielkości dla państw OECD (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB);
- ograniczenie zużycia energii o 50% w stosunku do 1990 r. i 25% w stosunku do 2000 r. również w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB);
- dwukrotne zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych w porównaniu ze stanem z 1990 r.;
- odzyskanie i powtórne wykorzystanie co najmniej 50% papieru i szkła z odpadów komunalnych;
- pełna (100%) likwidacja zrzutów ścieków nieoczyszczonych z miast i zakładów przemysłowych;
- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych, w stosunku do stanu z 1990 r., z przemysłu o 50%, z gospodarki komunalnej (na terenie miast i

- osiedli wiejskich) o 30% i ze spływu powierzchniowego – również o 30%;
- ograniczenie emisji pyłów o 75%, dwutlenku siarki o 56%, tlenków azotu o 31%, niemetanowych lotnych związków organicznych o 4% i amoniaku o 8% w stosunku do stanu w 1990 r.;
 - do końca 2005 r. wycofać z użytkowania etylinę i przejść wyłącznie na stosowanie benzyny bezołowiowej.
 - Limity powyższe nie były korygowane przy sporządzaniu „Polityki ekologicznej państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”.
 - Jest rzeczą niezbędną, aby wszystkie z wymienionych wyżej limitów (wskaźników) przyjętych w polityce ekologicznej, znalazły odpowiednie odzwierciedlenie w wojewódzkich programach ochrony środowiska. W programach powiatowych i gminnych powinny one zostać ujęte (wybiórczo lub w pełnym pakiecie), w zależności od specyficznych warunków danego powiatu i gminy.
 - Dlatego wskaźniki te należy traktować jako wielkości orientacyjne do poziomów na szczeblu regionalnym i lokalnym. Dążeniem do osiągania ich przez gminę będzie realizacja poszczególnych spraw poprzez wykonywanie zadań określonych w POS które zostały opracowane na podstawie Polityki Ekologicznej Państwa, „Programu ochrony środowiska woj. mazowieckiego”, „Programu Ochrony Środowiska Powiatu Ostrołęckiego.

W trakcie dalszych prac nad polityką ekologiczną państwa mogą one ulegać dalszym zmianom i korektom.

Tylko w jednym konkretnym przypadku może mieć miejsce określona procedura „przydziału” limitów dla poszczególnych województw i powiatów. Chodzi tutaj o **ładunki zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych i do powietrza**, które są i **będą przyjmowane w programach** działań mających zapewnić dotrzymanie wymaganych poziomów jakości wód i dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu. Dotyczyć to może obszarów, w których nie są dotrzymane poziomy jakości wód i występuje przekroczenie dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń w powietrzu.

Sporządzając programy ochrony środowiska dla swojego terytorium poszczególne gminy, kierując się interesem swoich mieszkańców, mogą ustalić własne limity gminne, wzorowane na wskaźnikach, o których mowa wyżej. Mogą one wynikać, w zakresie zanieczyszczeń powietrza, ze sporządzanych naprawczych programów ochrony powietrza. Nie przewiduje się natomiast żadnej procedury odgórnego ustalania limitów gminnych.

Akty prawne

Przy sporządzaniu programu uwzględniono wymagania obowiązujących przepisów prawnych:

Regulacje ogólne dotyczące ochrony środowiska

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz. U. Nr 78, poz.483).
- Ustawa z dnia 6 lipca 2001r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju (Dz. U. Nr 97, poz.1051).
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz.627, z

późniejszymi zmianami).

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 listopada 2001r. w sprawie rodzajów instalacji, których eksploatacja wymaga zgłoszenia (Dz. U. Nr 140, poz.1585).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. Nr 122, poz.1055).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 lutego 2001r. w sprawie określenia wzoru publicznie dostępnego wykazu danych o dokumentach zawierających informacje o środowisku i jego ochronie (Dz. U. Nr 15, poz.164).
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz.1085, z późniejszymi zmianami).
- Ustawa z dnia 13 września 1996r. O utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. Nr 132, poz. 622, z późniejszymi zmianami).

Ochrona powietrza i ochrona przed hałasem

- Ustawa z dnia 2 marca 2001r. o postępowaniu z substancjami zubożającymi warstwę ozonową (Dz. U. Nr 52, poz.537, z późniejszymi zmianami).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 lipca 2001r. w sprawie wprowadzania do powietrza substancji zanieczyszczających z procesów technologicznych i operacji technicznych (Dz. U. Nr 87, poz.957).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji (Dz. U. Nr 87, poz.796).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002r. w sprawie oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. Nr 87, poz.798).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 lipca 2002r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy ochrony powietrza (Dz. U. Nr 115, poz.1003).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 listopada 2002r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz. U. Nr 204, poz.1727).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2003r. Nr 1, poz.12).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 stycznia 2002r. w sprawie wartości progowych poziomów hałasu (Dz. U. Nr 8, poz.81).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 marca 2002r. w sprawie wymagań zasadniczych dla urządzeń używanych na zewnątrz pomieszczeń w zakresie emisji hałasu do środowiska (Dz. U. Nr 60, poz.546, z późniejszymi zmianami).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 października 2002r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinien odpowiadać program ochrony środowiska przed hałasem (Dz. U. Nr 179, poz.1498).

Ochrona świata roślinnego i zwierzęcego

- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz.880).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 229, poz. 2313)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 września 2001r. w sprawie określenia listy

gatunków roślin rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów właściwych dla tych gatunków i odstępstw od tych zakazów (Dz. U. Nr 106, poz.1167).

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 września 2001r. w sprawie określenia listy gatunków zwierząt rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów dla danych gatunków i odstępstw od tych zakazów (Dz. U. Nr 130, poz.1456).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 sierpnia 2001r. w sprawie określenia rodzajów siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie (Dz. U. Nr 92, poz.1029).
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16, poz.78, z późniejszymi zmianami).
- Ustawa z dnia 28 września 1991r. o lasach (Tekst jednolity: Dz. U. z 2000r. Nr 56, poz.679, z późniejszymi zmianami).
- Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 sierpnia 1992r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej (Dz. U. Nr 67, poz.337).
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997r. o ochronie zwierząt (Tekst jednolity:Dz.U.z 2003, Nr 106, poz.1002)
- Ustawa z dnia 13 października 1995r. - Prawo łowieckie (Tekst jednolity: Dz. U. z 2002r. Nr 42, poz.372, z późniejszymi zmianami).

☐ Ochrona wód

- Ustawa z dnia 18 lipca 2001r. - Prawo wodne (Dz. U. Nr 115, poz.1229, z późniejszymi zmianami).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. Nr 168, poz.1763).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych (Dz. U. Nr 176, poz.1455).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002r. w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. Nr 241, poz.2093).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. z 2003r. Nr 4, poz.44).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2002r. w sprawie przebiegu granic obszarów dorzeczy, przyporządkowania zbiorników wód podziemnych do właściwych obszarów dorzeczy, utworzenia regionalnych zarządów gospodarki wodnej oraz podziału obszarów dorzeczy na regiony wodne (Dz. U. Nr 232, poz.1953).

☐ Ochrona przed odpadami

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz.628, późniejszymi zmianami).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz.1206).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 29 stycznia 2002r. w sprawie rodzajów odpadów innych niż niebezpieczne oraz rodzajów instalacji i urządzeń, w których dopuszcza się ich termiczne przekształcanie (Dz. U. Nr 18, poz.176).

- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 21 marca 2002r. w sprawie wymagań dotyczących prowadzenia procesu termicznego przekształcania odpadów (Dz. U. Nr 37, poz.339).
 - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 maja 2002r. w sprawie listy rodzajów odpadów, które posiadacz odpadów może przekazywać osobom fizycznym lub jednostkom organizacyjnym, niebędącym przedsiębiorcami, do wykorzystania na ich własne potrzeby (Dz. U. Nr 74, poz.686).
 - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 sierpnia 2002r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz. U. Nr 134, poz.1140, z późniejszymi zmianami).
 - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 października 2002r. w sprawie odpadów pochodzących z procesów wytwarzania dwutlenku tytanu oraz z przetwarzania tych odpadów, które nie mogą być unieszkodliwiane przez ich składowanie (Dz. U. Nr 180, poz.1513).
 - Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. Nr 191, poz.1595).
 - Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 23 grudnia 2002r. w sprawie rodzajów odpadów medycznych i weterynaryjnych, których poddawanie odzyskowi jest zakazane (Dz. U. z 2003r. Nr 8, poz.103).
 - Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 23 grudnia 2002r. w sprawie dopuszczalnych sposobów i warunków unieszkodliwiania odpadów medycznych i weterynaryjnych (Dz. U. z 2003r. Nr 8, poz.104).
 - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002r. w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów (Dz. U. Nr 220, poz.1858).
 - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001r. w sprawie warunków i zakresu dostępu do wojewódzkiej bazy danych dotyczącej wytwarzania i gospodarowania odpadami (Dz. U. Nr 152, poz.1738).
 - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001r. w sprawie zasad sporządzania raportu wojewódzkiego (Dz. U. Nr 152, poz.1739).
 - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001r. w sprawie niezbędnego zakresu informacji objętych obowiązkiem zbierania i przetwarzania oraz sposobu prowadzenia centralnej i wojewódzkiej bazy danych dotyczącej wytwarzania i gospodarowania odpadami (Dz. U. Nr 152, poz.1740).
 - Ustawa z dnia 13 września 1996r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. Nr 132, poz.622, z późniejszymi zmianami).
 - Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 17 października 2002r. w sprawie warunków wprowadzania nieczystości ciekłych do stacji zlewnych (Dz. U. Nr 188, poz.1576).
- ☐ Ochrona powierzchni ziemi i kopalin
- Ustawa z dnia 12 lipca 1995r. – O ochronie roślin uprawnych (Tekst jednolity:Dz.U. z 2002r. Nr 171, poz.1398 z późn. zm.)
 - Ustawa z dnia 26 lipca 2000r. – O nawozach i nawożeniu (Dz. U. Nr 89, poz.991)
 - Ustawa z dnia 4 lutego 1994r. - Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. Nr 27, poz.96, z późniejszymi zmianami).
 - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 grudnia 2001r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać projekty zagospodarowania złóż (Dz. U. Nr 157, poz.1866).
 - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002r. w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi (Dz. U. Nr 165, poz.1359).

Ochrona przed promieniowaniem

- Ustawa z dnia 29 listopada 2000r. - Prawo atomowe (Dz. U. z 2001r. Nr 3, poz.18, z późniejszymi zmianami).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 maja 2002r. w sprawie dawek granicznych promieniowania jonizującego (Dz. U. Nr 111, poz.969).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 sierpnia 2002r. w sprawie przypadków, w których działalność związana z narażeniem na promieniowanie jonizujące nie podlega obowiązkowi uzyskania zezwolenia albo zgłoszenia, oraz przypadków, w których może być wykonywana na podstawie zgłoszenia (Dz. U. Nr 137, poz.1153).

 Ochrona środowiska w działalności inwestycyjnej

- Ustawa z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U.. Nr 80, poz.717).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 listopada 2002r. w sprawie szczegółowych warunków, jakim powinna odpowiadać prognoza oddziaływania na środowisko dotycząca projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. Nr 197, poz.1667).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002r. w sprawie opracowań ekofizjograficznych (Dz. U. Nr 155, poz.1298).
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994r.-Prawo budowlane (Tekst jednolity: Dz. U. z 2000r. Nr 106, poz.1126 z późniejszymi zmianami).

 Substancje niebezpieczne i biotechnologie

- Ustawa z dnia 12 lipca 1995r. o ochronie roślin uprawnych (Tekst jednolity: Dz. U. z 1999r. Nr 66, poz.751, z późniejszymi zmianami).
- Ustawa z dnia 26 lipca 2000r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. Nr 89, poz.991).
- Ustawa z dnia 11 stycznia 2001r. – O substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. Nr 11, poz.84, z późniejszymi zmianami).
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 3 lipca 2002r. w sprawie wykazu substancji niebezpiecznych wraz z ich klasyfikacją i oznakowaniem (Dz. U. Nr 129, poz.1110).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2002r. w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 175, poz.1439).
- Ustawa z dnia 22 czerwca 2001r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych (Dz. U. Nr 76, poz.811 z późniejszymi zmianami).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 listopada 2002r. w sprawie listy organizmów patogennych oraz ich klasyfikacji, a także środków niezbędnych dla poszczególnych stopni hermetyczności (Dz. U. Nr 212, poz.1798).

 Przeciwdziałanie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska

- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964r. - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz.93, z późniejszymi zmianami).
- Ustawa z dnia 18.04.2002 r. o stanie wyjątkowym (Dz. U. Nr 113, poz. 985)
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991r. o ochronie przeciwpożarowej (Tekst jednolity: Dz. U. z 2002r. Nr 147, poz.1229).
- Ustawa z dnia 18.04.2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. Nr 62, poz. 558 z późniejszymi zmianami).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2001r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania i współdziałania jednostek ochrony przeciwpożarowej biorących udział w działaniu ratowniczym (Dz. U. Nr 82, poz.895).

- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 września 1998r. w sprawie zakresu, szczegółowych warunków i trybu włączania jednostek ochrony przeciwpożarowej do krajowego i systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. Nr 121, poz.798).
- Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 16 sierpnia 1999r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów (Dz. U. Nr 73, poz.824).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 grudnia 1999r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. Nr 111, poz.1311).
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991r. o Państwowej Straży Pożarnej (Tekst jednolity: Dz. U. z 2002r. Nr 147, poz.1230).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 9 kwietnia 2002r. w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz. U. Nr 58, poz.535).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 8 listopada 2002r. w sprawie wymagań, jakim powinien odpowiadać plan postępowania na wypadek zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego, mienia oraz środowiska naturalnego (Dz. U. Nr 194, poz.1632).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 grudnia 2002r. w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2003r. Nr 5, poz.58).

Instytucje

- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie województwa (Tekst jednolity: Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz.1590, z późniejszymi zmianami).
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym (Tekst jednolity: Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz.1592, z późniejszymi zmianami).
- Ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Tekst jednolity: Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz.1591, z późniejszymi zmianami).

Inne

- Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997r. - Prawo energetyczne (tekst jednolity: z 2003r., Nr 153, poz.1504).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 15 grudnia 2000r. w sprawie obowiązku zakupu w sprawie obowiązku zakupu energii elektrycznej ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych oraz wytwarzanej w skojarzeniu z wytwarzaniem ciepła, a także ciepła ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych oraz zakresu tego obowiązku (Dz. U. Nr 122, poz.1336).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 14 maja 2001r. w sprawie wymagań w zakresie efektywności energetycznej (Dz. U. Nr 59, poz.608).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 lipca 2000r. w sprawie określenia obszarów, na których występują szkodliwe uciążliwości dla środowiska (Dz. U. Nr 62, poz.720).

Programy rządowe

Przy sporządzaniu programu ochrony środowiska wzięto pod uwagę programy rządowe dotyczące ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych.

- Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010. Rada Ministrów, Warszawa 2002 r.
- Program wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002 – 2010. Minister-

stwo Środowiska, Warszawa 2002 r.

- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami, Uchwała Rady Ministrów nr 219 z 29 października 2002 r. (Monitor Polski Nr 11, poz. 159)
- Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 r.
- Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski przyjęty przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 14 maja 2002 r.
- Krajowy Program Zwiększania Lesistości. Aktualizacja maj 2003 r. Ministerstwo Środowiska.

☐ Dokumenty i materiały ze szczebla wojewódzkiego:

- Stan środowiska w województwie mazowieckim. Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2001 r.
- Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2002 roku. Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2003 r.
- Jakość i zagrożenia wód powierzchniowych w województwie mazowiecki. Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2002 r.
- Plan gospodarki odpadami w województwie mazowieckim na lata 2004 – 2011, Warszawa grudzień 2003 r.
- Program Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego, Warszawa grudzień 2003.
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego, (Uchwała nr 3/01 Sejmik Województwa Mazowieckiego z dnia 31 stycznia 2001r).

☐ Materiały ze Starostwa Powiatowego

- Program Ochrony Środowiska Powiatu Ostrołęckiego
- plan Gospodarki Odpadami Powiatu Ostrołęckiego

• **Materiały i dokumenty przekazane przez Urząd Gminy Rzekuń**

- Opracowanie Ekofizjograficzne Podstawowe Gminy Rzekuń na potrzeby Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rzekuń-załącznik do uchwały nr III /13/2002 Rady Gminy w Rzekuniu z dnia 13 .12.2002r
- Koncepcja rozwiązania technicznego hydrauliki sieci wodociągowej w Gminie Rzekuń
- Raport o Stanie Gminy Rzekuń

Gminne programy ochrony środowiska muszą spełniać warunki pozyskania wsparcia finansowego z Unii Europejskiej, tj. z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, które w głównej mierze udzielane są jednostkom samorządu terytorialnego na realizację inwestycji ekologicznych. Z tego też względu program ma być zgodny z dokumentami programowymi, które stanowią podstawę otrzymania takiego wsparcia, a więc z:

- komponentem środowiskowym *Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego* (określone zostały w nim przez samorządy województw kryteria wyboru projektów proponowanych do współfinansowania z funduszy strukturalnych),
- Sektorowym Programem Operacyjnym „Ochrona Środowiska i Gospodarka Wodna”,
- Dokumentem programowym dla Funduszu Spójności w części dotyczącej środowiska.

4. Charakterystyka gminy Rzekuń

4.1. Położenie i struktura gospodarcza gminy.

Gmina Rzekuń położona jest w północno-wschodniej części województwa mazowieckiego, w powiecie ostrołęckim ziemskim zajmuje około 136 km² (13602 ha), z czego 39,2 % stanowią grunty orne. Gmina Rzekuń jest jedną z jedenastu gmin powiatu ostrołęckiego. Gmina leży w odległości ok. 100 km na północ od Warszawy i w bezpośrednim zasięgu oddziaływania miasta Ostrołęka. Sąsiednie miasta powiatowe oddalone są od ośrodka gminnego: Przasnysz - ok. 50 km w kierunku zachodnim, Maków Mazowiecki – ok. 42 km w kierunku południowo-zachodnim i Ostrów Mazowiecka – 40 km w kierunku południowo-wschodnim.

Gmina graniczy:

- w środkowej i zachodniej części z miastem Ostrołęka
- od południowego - wschodu z gminą Czerwin .
- od północnego wschodu z gminą Mostkowo położoną w województwie podlaskim
- naturalną granicą od strony północno-zachodniej i zachodniej jest rzeka Narew. Poprzez rzekę gmina Rzekuń sąsiaduje z gminą Lelis , oraz Olszewo- Borki
- w wyniku położenia gminy w bezpośrednim sąsiedztwie Ostrołęki, kształtują odmienne funkcje części północno-wschodniej i centralnej gminy. Jest to zaplecze mieszkaniowe oraz magazynowe Ostrołęki i jednocześnie najintensywniej zainwestowana część gminy.

Gminę zamieszkuje. 8896 osób (stan na dzień 31.12.2005 r.), stanowi to:

- 0,023% ludności kraju
- 0,173% ludności województwa mazowieckiego
- 10,567% ludności powiatu ostrołęckiego

W granicach gminy znajduje się 22 miejscowości. Największą pod względem zaludnienia miejscowością jest ośrodek gminny Rzekuń liczący 2054 mieszkańców, następnie Laskowiec wieś zamieszkała przez 1003 osób. W dalszej kolejności należy wymienić dwie miejscowości: Borawe 914 i Ławy 628 mieszkańców.

Tabela Nr 1. Liczba mieszkańców w gminie

Lp.	Nazwa miejscowości	Liczba mieszkań- ców 2002	Liczba mieszkań- ców 2005r	Liczba mieszkań- ców 2015r
1	Borawe	934	914	1000
2	Czarnowiec	281	298	400
3	Daniszewo	222	227	250
4	Drwęcz	169	162	170
5	Dzbenin	537	586	700
6	Goworki	106	98	110
7	Kamianka	226	249	340
8	Korczażki	91	104	150
9	Laskowiec	981	1003	1400
10	Ławy	561	628	780
11	Nowa Wieś Wschodnia	279	274	300
12	Nowa Wieś Wschodnia os Le- śniewo	181	186	250
13	Oldaki	164	158	200
14	Przytuły Nowe	106	106	120
15	Przytuły Stare	193	202	220
16	Rozwory	257	248	260
17	Rzekuń	1912	2054	2500
18	Susk Nowy	340	340	360
19	Susk Stary	233	234	250
20	Teodorowo	239	236	300
21	Tobolice	259	284	350
22	Zabiele	312	305	315
	razem	8582	8896	10725

Liczba ludności na 1 km² jest wysoka i wynosi 63 osoby na 1 km², podczas gdy w gminach wiejskich w Polsce gęstość zaludnienia wynosi 49 osób na 1 km², zaś w całym województwie mazowieckim (bez Warszawy) 89 osób.

Gmina Rzekuń jest jedną z 230 gmin wiejskich województwa mazowieckiego i jedną z 11 gmin powiatu ostrołęckiego, zajmuje powierzchnię 136 km². Stanowi to :

- 0,043 % powierzchni kraju – 312 685 km²
- 0,38% powierzchni województwa mazowieckiego – 35 579 km²
- 6,48 % powierzchni powiatu ostrołęckiego – 2099km²

Pod względem zajmowanej powierzchni, największa w gminie Rzekuń jest wieś – Borawe zajmująca powierzchnię 25,23 km², a następnie Ławy – 9,61 km² oraz Kamianka – 9,43 km², Przytuły Stare- 8,15 km², Rzekuń- 7,46 km², Zabiele - 7,29 km². Pozostałe miejscowości są mniejsze zajmują obszar po po kilkaset hektarów.

Gmina Rzekuń leży na terenie równinnym, dominującą formą morfologiczną jest dolina Narwi obejmująca grunty gminy Rzekuń położone w jej północnej, oraz południowo-zachodniej części. Dolina ciągnie się wąskim pasmem wzdłuż rzeki. Trasy zalewowe ciągną się listwą po obu stronach rzeki do wysokości 95m n.p.m. w Laskowcu i 90m n.p.m. w Kamiance.

Wiodącym działem gospodarki mikroregionu jest rolnictwo rozwinięte na bazie indywidualnych gospodarstw rolnych. Obniżającą się stopniowo efektywność drobnej produkcji rolnej wynikająca nie

tylko z jej rozdrobnienia ale i słabych jakościowo gleb, duża atrakcyjność przyrodniczo-krajobrazowa gminy, bezpośrednie sąsiedztwo miasta powiatowego oraz bliskość i dostępność aglomeracji warszawskiej są czynnikami korzystnymi do rozwoju funkcji mieszkalno – rekreacyjno - wypoczynkowej tego regionu.

Na obszarze gminy Rzekuń znajdują się nieliczne zakłady przemysłowe, są one skoncentrowane głównie w miejscowościach Ławy i Goworki / Zakłady Mięsne, Wytwórnia Koncentratów Paszowych, Atyst Polska, Benzol i wiele innych / stanowi dobry rynek pracy dla mieszkańców gminy i oraz gmin sąsiednich.

Korzystne położenie gminy wzdłuż ważnych szlaków komunikacyjnych / Ostrołęka,

Łomża ,Ostrołęka -Ostrów Mazowiecka, Ostrołęka- Wyszków/ umożliwia funkcjonowanie zakładów usług motoryzacyjnych i handlowych.

Wśród mieszkańców gminy dużym zainteresowaniem cieszy się budownictwo i związane z nim usługi ma to związek z rozpatrywaniem ukształtowania terenów dla rozwoju funkcji osadniczej.

Gospodarka gminy opiera się na rolnictwie indywidualnym. Możliwości intensyfikacji produkcji roślinnej i zwierzęcej w gminie są ograniczone warunkami naturalnymi i infrastrukturą techniczną. Tereny użytkowane rolniczo w gminie zajmują 8754 ha, tj. 64,4% ogólnej powierzchni gminy. Udział użytków rolnych w powierzchni gminy jest wyższy niż średnio w powiecie ostrołęckim – 60,5%, jak i w woj. mazowieckim – 61,5%. Lasy i grunty zadrzewione zajmują 7172 ha tj. 53% arealu gminy, co oznacza wyższy wskaźnik lesistości niż średnio w powiecie ostrołęckim (30,7%) i woj. mazowieckim (21,8%).

Ogółem na terenie gminy jest 905 indywidualnych gospodarstw rolnych. Średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego na terenie gminy wynosi 10,5 ha użytków rolnych.

Struktura wykorzystania gruntów gminy Rzekuń

- tereny użytkowane rolniczo – 64,4 % w tym:
 - ~ grunty orne i sady – 39,9 %
 - ~ użytki zielone – 24,5 %
- lasy – 27,1%
- inne – 8,5 %

Tabela Nr 2. Struktura obszarowa gospodarstw rolnych na terenie gminy Rzekuń w roku 2002

Grupy obszarowe gospodarstw	Liczba gospodarstw	% w stosunku do ogółu
do 1 ha	2023	52
1-5 ha	1157	30
5-10 ha	437	11
10-15 ha	152	4
15 ha i więcej	99	3
Razem	3862	100,00

Istniejące uwarunkowania przyrodnicze (dominacja gleb słabych jakościowo, duży areal łąk i pastwisk) wpływają na kierunki rozwoju produkcji roślinnej i zwierzęcej. W arealach zasiewów dominują

żyto i ziemniaki, w chowie zwierząt gospodarskich bydło mleczne i niewielkie pogłowie trzody chlewnej.

W okresie najbliższych lat jak przewidziano w Programie Lokalnego Rozwoju, znaczne zmiany nastąpią w produkcji zwierzęcej, której rodzaj i rozmiar zostanie dostosowany do potrzeb rynku. Na terenie naszej gminy najbardziej rozwijać się będzie produkcja mleka. Przewiduje się powstanie stosunkowo dużej ilości producentów, którzy w porozumieniu z odbiorcami mleka, korzystając z poradnictwa służb rolnych i specjalistycznych kredytów zakończą modernizację swoich gospodarstw.

Uwarunkowania przyrodnicze kwalifikują obszar gminy do realizacji programów rolnośrodowiskowych. Zgodnie z Planem Rozwoju Lokalnego, założono wykorzystywanie dostępnych mechanizmów i wspieranie odchodzenia od modelu nieefektywnego rolnictwa tradycyjnego na rzecz nowoczesnego rolnictwa ekologicznego i biologicznego, uzupełnianego odpowiednim przygotowaniem produkcji do sprzedaży i przetwórstwa. Jednocześnie stawiając na obsługę ruchu turystycznego i rekreacyjnego, promowanie zdrowego stylu życia, Gmina ma szansę wytworzyć chłonny rynek odbiorców swojej produkcji rolnej z osób odwiedzających gminę w celach turystycznych.

Gmina Rzekuń, jako gmina o charakterze typowo rolniczym, nie posiada na swoim terytorium zbyt wielu zakładów produkcyjnych. Największym zakładem zatrudniającym od 100 osób są Zakłady Mięsne.

Pod względem liczby zatrudniających dominują jednostki małe i bardzo małe zatrudniające od 1 do 5 osób. W tej grupie plasuje się ponad 90% zarejestrowanych podmiotów.

Pod względem rozmieszczenia jednostek usługowych na pozycję czołową wysuwają się największe pod względem liczby mieszkańców miejscowości gminy: Rzekuń i Laskowiec, Ławy, Goworki. gdzie zlokalizowanych jest ponad 70% podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. W pozostałych miejscowościach występuje znacznie mniej jednostek, skupionych głównie wokół miasta powiatowego Ostrołęka.

Tabela Nr 3. Podmioty gospodarki narodowej na terenie gminy Rzekuń w roku 2005

Wyszczególnienie	2005*	
	ilość	%
Rolnictwo i leśnictwo	1	0,6
Przetwórstwo przemysłowe	7	4,5
Budownictwo	7	4,5
Handel i naprawy	67	43,8
Hotele i restauracje	0	0
Transport i składowanie	15	15
Pośrednictwo finansowe	5	3,2
Obsługa nieruchomości	1	0,6
Administracja publiczna i obrona narodowa	1	6
Edukacja	7	4,5
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	2	1,3
Pozostałe	49	32
ogółem		100,0

Źródło: * Dane zawarte w PLR

Zewnętrzne powiązania komunikacyjne zapewnia droga krajowa: Nr 61 relacji Warszawa – Jabłonna – Legionowo – Serock – Różan – Ostrołęka – Łomża – Grajewo - Augustów przebiegająca we wschodniej części gminy wzdłuż rzeki Narwi . Jest to jeden z kilku tranzytowych szlaków łączących wschód i zachód Europy. W części środkowej gminy biegnie droga wojewódzka nr 627 relacji Ostrołęka -Ostrów Mazowiecka.

System dróg powiatowych zapewnia połączenie komunikacyjne Ostrołęki ze wschodnią częścią województwa mazowieckiego. Środkowa /położona najbliżej miasta/ i północna część gminy, obsługiwana jest przez komunikację miejską Ostrołęki .Komunikacja PKS obejmuje zasięgiem całą gminę, łączy miejscowości gminy z Ostrołęką i głównymi trasami: drogą krajową, drogą wojewódzką oraz drogami powiatowymi .

Przez teren gminy przebiegają linie kolejowe relacji Warszawa -Ostrołęka, Ostrołęka - Białystok, Ostrołęka-Szczytno oraz linia towarowa z węzła kolejowego do zakładów: Zespołu Elektrowni Ostrołęka oraz Intercell przez Ławy i Goworki. Do niedawna jego znaczenie było bardzo duże i miało znaczny wpływ na rozwój środkowej części gminy. Obecnie, wraz ze spadkiem znaczenia transportu kolejowego na rzecz samochodowego – jego znaczenie dla rozwoju gminy jest coraz mniejsze.

4.2. Walory przyrodnicze

Gmina Rzekuń według podziału fizyczno – geograficznego leży w północno – wschodniej części Niziny Północnomazowieckiej. Nizina Północnomazowiecka od północy graniczy z Pojezierzem Mazurskim, a od wschodu z Wysoczyzną Wysokomazowiecką, Niziny Północnej. Dolinowa niewielka część obszaru gminy w części zachodniej, jest położona w Dolinie Dolnej Narwi . Pozostała, zasadnicza część obszaru gminy znajduje się na terenie Międzyrzecza Łomżyńskiego. Północno-zachodnia i zachodnia część dolinowego fragmentu terenu gminy , graniczy z Równiną Kurpiowską.

Dominującą formą morfologiczną jest dolina Narwi, obejmująca grunty położone w północnej i południowo zachodniej części gminy Dolina ciągnie się wąskim pasem wzdłuż rzeki. Trasy zalewowe ciągną się cienką listwą po obu stronach rzeki do wysokości 95 m.n.p.m. w Laskowcu i do 90 m.n. p. m. w Kamiance Wyższe tarasy plejstoceny, często zwydmione, wznoszą się o kilka metrów ponad dno doliny i tarasy holoceny. Jest to swoisty region w obrębie Niziny Północnomazowieckiej, przechodzący ku północno-wschodowi w Kotlinę Biebrzańską.

Sieć hydrologiczną na obszarze gminy Rzekuń uzupełniają małe cieki powierzchniowe Czeczotka I, Czeczotka II i Struga Daniszewo – służąca głównie celom regulacji stosunków wodnych na terenach rolniczych. Na tych ciekach nie ma żadnych punktów monitoringu wód powierzchniowych.

Przeważającą część terenu gminy odznacza się płaską rzeźbą terenu lub lekko falistą nie przekraczającą 2 %.

Gmina Rzekuń charakteryzuje się zróżnicowanym środowiskiem przyrodniczym, które pomimo znacznych przekształceń, zachowało wiele elementów wymagających równowagi pomiędzy przyrodą a gospodarką i zarazem ochrony. Są to:

- doliny rzeczne Narwi i mniejszych cieków,
- obszary leśne,
- obiekty zabytkowe,
- pomniki przyrody,
- kompleksy gleb w klasach III i IV – gleby chronione,
- trwałe użytki zielone,
- zasoby wód powierzchniowych i podziemnych.

Krajobraz przyrodniczy gminy tworzony jest przede wszystkim przez doliny rzeczne oraz przez bogactwo lasów. Struktura krajobrazu obszaru gminy prezentuje układy mozaikowe z udziałem lasów, trwałych użytków zielonych i obszarów upraw rolniczych. Walory przyrodnicze - dzięki ogromnej różnorodności gatunkowej i siedliskowej tworzące niepowtarzalną kompozycję: w sąsiedztwie terenów rolnych znajdują się cenne zbiorowiska łąkowo - bagienne, leśne, kserofityczne (na wydmach). Niewątpliwym walorem jest nie tylko zachowana przyroda ale jej jakość tzn. brak jest tu większych źródeł zanieczyszczeń przez co środowisko jest mało skażone.

Gminę charakteryzuje średni bo około 27 % udział lasów w powierzchni. Jest to lesistość bliska średniej krajowej wynoszącej 28,1 % oraz w stosunku do średniej europejskiej wynoszącej 31 %. Jest to wartość wskazująca na potrzebę zwiększenia obszaru lasu w ogólnej powierzchni gminy. Należałoby dążyć do uzyskania lesistości w wysokości 30% ogólnej powierzchni gminy zwiększając obszar lasów o 400 ha. Istnieją możliwości osiągnięcia celu gdyż gruntów ornych klasy VIz - jest 143 ha, łąk klasy VI-101 ha, pastwisk na glebach klasy VI- 298 ha i klasy VIz- 84 ha. Prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej i ochrona przyrody ściśle związane są z wielkością kompleksów leśnych. Na terenie gminy lasy będące własnością Skarbu Państwa stanowią w zasadzie jeden większy kompleks.

Ważnym składnikiem środowiska w gminie są zajmujące ok. 62,3 % powierzchni gminy użytki zielone, które stanowią półnaturalne siedliska przyrodnicze, towarzyszące istniejącym ciekom i mniejszym dolinom. Są one bardzo istotne ze względu na to iż stanowią one siedliska i miejsca zdobywania pokarmu wielu ptaków, ponadto położone wokół cieków stanowią naturalną barierę dla spływających do wód zanieczyszczeń.

Na terenach znajdujących się w dolinie Narwi oraz w dolinach cieków Czeczotka I i Czeczotka II oraz Struga Daniszewo, większy jest udział trwałych użytków zielonych w strukturze użytkowania tych miejscowości.

Obszar gminy cechują wysokie walory fizjograficzne. Wysoki stopień zachowania lasów i użytków zielonych oraz rozległe doliny rzeczne stwarzają korzystne warunki dla rozwoju wielu gatunków flory i fauny. Cenne walory przyrodniczo – krajobrazowe dolin rzecznych oraz ich usytu-

owanie i bliskość umożliwiają swobodną migrację fauny i flory.

Ostoje, w których występuje wiele gatunków zagrożonych wyginięciem i reliktowych, obejmują siedliska:

- Wód śródlądowych,
- Muraw i łąk,
- Lasów,
- Torfowisk,
- Przyległych terenów rolniczych,

Część terenu gminy Rzekuń znajduje się w granicach obszaru sieci ekologicznej NATURA 2000. Jest to obszar specjalnej ochrony ptaków PLB 140003 „Dolina Dolnej Narwi”

Według koncepcji NATURA 2000 obszar ten pełni rolę ostoi florystycznej i ptasiej o randze europejskiej. Ostoje, w których występuje wiele gatunków zagrożonych wyginięciem i reliktowych, obejmują siedliska:

- Wód śródlądowych,
- Muraw i łąk,
- Lasów,
- Torfowisk,
- Przyległych terenów rolniczych,

Powierzchnia całego obszaru wynosi 7273 ha. Obszar obejmuje dolną dolinę rzeki Narew. Obszar stanowi *ostoję ptasią* o randze europejskiej E 48. Występujące tu ptaki związane są z siedliskami tu występującymi czyli z łąkami użytkowanymi ekstensywnie i zaroślami, lasami iglastymi oraz obszarami wodno – błotnymi.

Do granic obszaru NATURA 2000 o kodzie PLB 140003 „Dolina Dolnej Narwi”. przylega obszar NATURA 2000 o kodzie PLB 140005 „Dolina Omulwi i Płodownicy” Granicę pomiędzy tymi obszarami wyznacza droga krajowa nr 53.

NATURA 2000 ma tworzyć spójny przestrzennie system obszarów ,których walory przyrodnicze mają największą rangę w kraju, przy jej wyznaczaniu zastosowano ujęcie krajobrazowe i gatunkowe.

W ujęciu krajobrazowym istotne znaczenie przy wyznaczaniu sieci miała analiza struktur i uwarunkowań przestrzennych. Za wiodące uznano uwarunkowania geomorfologiczne i hydrologiczne, elementy szaty roślinnej i sposób użytkowania ziemi.

Korytarze ekologiczne łączą kompleksy leśne części północnej gminy z częścią południowo-zachodnią.

Pokrywą glebową na terenie gminy stanowią głównie utwory powstałe z piasków wodno-lodowcowych, w mniejszym zakresie z piasków wydmych. Dominują gleby brunatne wyługowane (ok. 62 % powierzchni gminy). Gleby pseudobielicowe zajmują 26,4% powierzchni i występują w

części centralnej gminy Czarne ziemie zdegradowane zajmują 6,7%, a czarne ziemie właściwe 0,6% gruntów ornych. Gleby murszaste (ok. 4,3 % pow. gm.).

Gleby gminy Rzekuń można określić jako przeciętne.

Klimat w gminie charakteryzuje się:

- Okresem wegetacyjnym wystarczającym dla rozwoju większości roślin uprawnych (średnia temperatura powyżej 5oC) trwającym ok. 200 – 210 dni,
- przeciętną liczbą dni mroźnych (poniżej zera) w roku wynosi przeciętnie 45 – 50 ze średnią temp. 4-5,50C (najwięcej w styczniu i lutym) i ponad 120 dni z przymrozkami (od września do maja),
- dni gorące, z temperaturą powyżej 25oC (i średnią 17,5 - 18oC) notowane są średnio 30 razy w roku (czerwiec, lipiec i sierpień),
- średnio w roku notuje się 50 dni z mgłą.

Najkorzystniejsze warunki termiczne posiadają tereny dostatecznie nasłonecznione i przewietrzane, o głębokim zaleganiu wód gruntowych.

Na przeważającym obszarze gminy średnia roczna suma opadów, jest niższa od 550 mm. Na obszarze gminy przeważają wiatry zachodnie oraz południowo- zachodnie. Najmniej wiatrów wieje z północy (N) i północnego wschodu (NE), co decyduje o niewielkim napływie powietrza z Ostrołęki, gdzie występuje koncentracja emitorów zanieczyszczeń powietrza.

4.3. Demografia

Obecnie gminę zamieszkuje .8 580 mieszkańców (stan na 31.12.2005 r.)².

Pod względem wielkości zaludnienia gmina należy do największych (na 10 gmin wiejskich powiatu ostrołęckiego zajmuje 3 miejsce po gminach: Kadzidło, Goworowo) i najgęściej zaludnionych. Wskaźnik gęstości zaludnienia – 47 osób/km₂ (wg stanu ludności na dzień 31.12.2004r.) jest znacznie wyższy od średniej gęstości zaludnienia całego powiatu (40 osób/km).

W strukturze ludności według płci w końcu maja 2004 r. przeważali mężczyźni (ogółem 4610), którzy stanowią 50,85 % populacji mieszkańców gminy. Podobna proporcja utrzymuje się i w powiecie ostrołęckim.

Tabela Nr 4. Struktura wiekowa ludności zamieszkałej na terenie gminy Rzekuń wg grup wiekowych w grudniu 2005r

Grupa wiekowa	Liczba	%
Dzieci i młodzież w wieku 0-17 lat	2280	26
Wiek produkcyjny: kobiety 18-59 lat	2550	29
mężczyźni 18-64 lat	2890	33
Wiek poprodukcyjny: kobiety	786	8
mężczyźni	390	4
Razem	8896	100

Gmina charakteryzuje się w porównaniu z woj. mazowieckim i powiatem korzystną „młoda” strukturą wiekową ludności (wysoki odsetek ludzi młodych i młodzieży, niski-ludzi starych). Tak ukształtowana struktura wiekowa nie jest dziełem przypadku lecz sumowaniem się skutków dwóch zjawisk demograficznych: naturalnego przyrostu ludności i dużego współczynnika migracji.

Tabela Nr 5. Przyrost naturalny i saldo migracji wewnętrznych w gm. Rzekuń w 2004 r. ³ na tle powiatu ostrołęckiego

	Przyrost naturalny				Saldo migracji	
	liczba	na 1000 ludności			liczba	na 1000 ludności
Powiat ostrołęcki	197	2,3	854	944	-90	-1,1
gm. Rzekuń	97	10,8			76	8,4

Liczba ludności gminy wykazuje tendencję wzrostową wynikającą z dodatniego, choć nieznacznego poziomu przyrostu naturalnego oraz dodatniego salda migracji.

Gmina jest terenem napływowym, liczba ludności meldującej się corocznie na pobyt stały przewyższa liczbę ludności wymeldowującej się, czego wynikiem jest dodatnie saldo migracji. Przyrost ten rozkłada się nierównomiernie. Największy notują wsie: Laskowiec, Rzekuń, Dzbenin, Tobolice, Ławy, Czarnowiec, Borawe.

4.4. Instytucje użyteczności publicznej

Na terenie gminy Rzekuń znajdują się następujące instytucje użyteczności publicznej:

- Urząd Gminy Rzekuń
- Przedszkole Samorządowe w Rzekuniu – .51 dzieci,
- Gimnazjum im Józefa Piłsudskiego w Rzekuniu – .288 dzieci,
- Szkoła Podstawowa w Rzekuniu – 277 uczniów
- Szkoła Podstawowa w Ołdakach - 105 uczniów
- Szkoła Podstawowa w Dzbeninie z oddziałem przedszkolnym - 65 uczniów
- Szkoła Podstawowa w Drwęży - 44 uczniów
- Szkoła Podstawowa w Laskowcu - 89 uczniów
- Szkoła Podstawowa w Borawem z oddziałem przedszkolnym.- 65 uczniów
- Gminna Biblioteka Publiczna w Rzekuniu
- Gminny Ośrodek Pomocy w Rzekuniu
- Filia Banku Spółdzielczego w Ostrołęce
- Urząd Pocztowy w Rzekuniu

W miejscowości Rzekuń prowadzona jest obsługa ludności w zakresie usług podstawowych i ponadpodstawowych. Są to usługi w zakresie administracji gminnej, oświaty, zdrowia, opieki społecznej, sakralne, obsługi rolnictwa, handlu gastronomicznego, rzemiosła. Usługi ponadpodstawowe

występują też w większych wsiach.

Ochotnicza Straż Pożarna, mająca 6 jednostek w tym 4 jednostki typu S-1 tj Dzbenin , Kamianka Zabiele i Rozwory oraz 2 jednostki typu S-2 w Rzekuniu i w Borawem .

4.5. Infrastruktura techniczna.

Infrastruktura techniczna jest elementem warunkującym funkcjonowanie i rozwój regionu z punktu widzenia społecznego i gospodarczego.

4.5.1. Zaopatrzenie w wodę.

Większość miejscowości gminy posiada wodociągi zaopatrywane z sześciu wodociągów grupowych :

1 Zabiele

- studnie wiercone -2 szt , o łącznej wydajności 26 m³/h
- stacja uzdatniania wody o wydajności 26m³/h
- sieć wodociągowa we wsiach:
 - Zabiele
 - Rozwory
 - Susk Stary ,
 - Przytuły Nowe

2 Nowa Wieś

- studnie wiercone – 2 szt , o łącznej wydajności 27m³/h
- stacja uzdatniania wody o wydajności 26,8 m³/h
- sieć wodociągowa we wsiach :
 - Nowa Wieś Wschodnia
 - Ołdaki .

3 Rzekuń

- studnie wiercone – 3 szt, o łącznej wydajności SW1-80, SW2-22,SW3-23 m³/h
- stacja uzdatniania wody o wydajności 26,8 m³/h
- sieć wodociągowa w miejscowościach :
 - Rzekuń-ul Słowackiego i Kolejowa w mieście Ostrołęka
 - Czarnowiec
 - Tobolice
 - Dzbenin
 - Korczaki
 - Daniszewo

Studnie SW1 i SW2 ujmują pierwszą płytką warstwę wodonośną , dla której wymagana jest bezpośrednia i pośrednia strefa ochrony; dla SW3 ujmującej głębszą warstwę wodonośną wymagana jest tylko strefa bezpośrednia

4 ZM Ostrołęka

- studnia wiercona – o wydajności 250 m³/h
- stacja uzdatniania wody o wydajności 250m³/h
- sieć wodociągowa we wsiach:
 - Goworki
 - Ławy
 - Teodorowo

- Laskowiec
- Susk Nowy,
- Nowa Wieś Wschodnia

5 Przytuły Stare

- studnie wiercone -2szt, o łącznej wydajności 52 i 53 m³/h
- stacja uzdatniania wody o wydajności 29 m³/h
- sieć wodociągowa zasilająca budynki / pierwotnie ZSR/

6 Lipianka i Kamianka

- Sieć wodociągowa we wsi Kamianka zasilana jest ze SUW w Lipiance gm Goworowo
- Gmina Rzekuń korzysta również z ujęcia wody z Ostrołęki

We wsiach Drwęcz, Dzbenin, Kamianka, Rozwory i Tobolice znajdują się studnie głębinowe z punktami czerpania wody. W miejscowości Teodorowo, na terenie tarasu zalawowego znajduje się ujęcie wody dla potrzeb miasta – od dawna nie eksploatowane. Ostatnio została zrealizowana modernizacja stacji uzdatniania wody w Rzekuniu z tej stacji ma być zaopatrywana w wodę cała gmina i został odebrany odcinek od stacji SUW Rzekuń do Daniszewa.

- realizacji wodociągu do wsi Borawe i Drwęcz.

Stopień zwodociągowania gminy jest duży wynosi 63,8%. Obecnie w gminie niewielki procent ludności nie korzysta z wodociągu sieciowego.

Na terenie gminy funkcjonuje 6 wodociągów grupowych. Wodociąg gminny Rzekuń – ma podstawowe znaczenie dla zaopatrzenia miejscowości w wodę. Sieć wodociągowa ma łącznie około 117,5 km długości.

Porównując wielkość jednostkowego zużycia wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na terenie gminy – 16,6 dcm³ / Mk, ze średnim zużycie na terenie powiatu ostrołęckiego – 10 można stwierdzić, że gmina posiada wysoki standard wyposażenia gospodarstw domowych.

4.5.2. Gospodarka ściekowa.

Gmina Rzekuń posiada słabo rozwiniętą infrastrukturę sieci kanalizacyjnej, objęta jest nią tylko część miejscowości gminnej.

Długość wybudowanej w latach 1998-2005 sieci kanalizacji mierzy ogółem 5281,9 m w tym 3935,9 m sieci grawitacyjnej i 1346,0 m sieci tłocznej wraz ze 115 przyłączami o łącznej długości 1956,6 m. Jest ona podłączona do kolektora sanitarnego przy ul. Żeromskiego w Ostrołęce. Gmina nie posiada własnej oczyszczalni. Ścieki w gospodarstwach gromadzone są w zbiornikach i okresowo dowożone do oczyszczalni ścieków w Ostrołęce.

Na terenie gminy istnieją obiekty użyteczności publicznej posiadające indywidualne biolo-

giczne oczyszczalnie ścieków należą do nich:

- 1 Zakład Poprawczy i schronisko dla nieletnich w Laskowcu - $Q=14 \text{ dam}^3/\text{r}$
- 2 Prywatne Przedsiębiorstwo Ogrodnicze – $Q= 18\text{dam}^3 / \text{r}$
- 3 Szkoła Podstawowa w Borawem – typu „ Delfin”
- 4 Szkoła Podstawowa w Laskowcu – typu „ Delfin”3000

oraz nieliczne indywidualne budynki mieszkalne wybudowane w ostatnich latach

Na koniec roku 2005 liczba skanalizowanych gospodarstw domowych wynosiła w miejscowości Rzekuń – 397. W gminie na potrzeby 905 gospodarstw domowych funkcjonuje 465 szamb.

Miejscowość gminna nie posiada kanalizacji deszczowej. Odczuwalny jest brak odwodnień ulic. Nadmiar wód roztopowych oraz pochodzących z obfitych opadów spływa do kanalizacji sanitarnej.

4.5.3. Gazyfikacja

Przez teren gminy przebiega nitka gazociąg wysokiego ciśnienia dn 200 biegnie obejmując: Susk Nowy, Rzekuń, Ławy ,Goworki . Na tym gazociągu została zlokalizowana Istniejąca stacja redukcyjno-pomiarowa Rzekuń.

Istniejąca sieć redukcyjna obejmuje przede wszystkim odbiorców indywidualnych.

Na terenie gminy istnieje sieć gazociągów średniego ciśnienia zasilana ze stacji redukcyjno-pomiarowej.

Za priorytetowe uznaje się zwiększenie ilości odbiorców indywidualnych we wsiach zgazyfikowanych , co ma wpływ na poprawę środowiska naturalnego poprzez zmniejszenie ilości zanieczyszczeń do atmosfery. Gmina posiada opracowaną koncepcję programową gazyfikacji, niemniej realna jest obecnie gazyfikacja miejscowości położonych w bezpośrednim sąsiedztwie Ostrołęki, w oparciu o miejskie stacje redukcyjno– pomiarowe. Trwają prace związane z rozbudową sieci średniego ciśnienia i urządzeń gazowniczych na terenach przyległych do miasta.

Większość mieszkańców gminy nie korzysta z gazu sieciowego - zaopatrywani są w butlowy gaz propan - butan, poprzez sieć punktów wymiany butli.

4.5.4. Dostawy ciepła

Gmina nie posiada sieciowych rozwiązań dostaw ciepła. Budynki mieszkalne i gospodarcze ogrzewane są indywidualnie. Niewiele budynków ogrzewana jest olejem opałowym, dominująca część budynków ogrzewana jest węglem i drzewem. Biorąc pod uwagę przyrodniczo cenny obszar, na którym znajduje się gmina i jego funkcje w ekosystemie, konieczne jest zwrócenie uwagi na rodzaj technologii wykorzystywanej do wytwarzania potrzebnego ciepła.

4.5.5. Telekomunikacja.

Obiekty i urządzenia telekomunikacyjne na terenie gminy są własnością Telekomunikacji Polskiej S.A. Na terenie gminy znajduje się jedna placówka pocztowa tj: Urząd Pocztowy w Rze-

kuniu. Wieś Kamianka obsługiwana jest jedynie przez Urząd Poczty w Goworowie. Pozostałe miejscowości znajdują się na terenie działania ostrołęckich placówek pocztowych .

Stopień telefonizacji przewodowej jest bardzo wysoki – wszystkie miejscowości gminy zostały telefonizowane w 100%.

4.5.6. Elektroenergetyka.

Istnieje na terenie gminy zasilająco-rozdziałcza sieć średniego napięcia 15 kV zasilana ze stacji przy elektrociepłowni "A" Zespołu Elektrowni Ostrołęka. Ponadto teren gminy przecina szereg linii przesyłowych wysokiego napięcia wychodzących ze stacji 220/110 kV. „Ostrołęka”

Układ funkcjonalny sieci niskiego napięcia dla odbiorców indywidualnych jest prawidłowy .Na terenie gminy występują słupowe stacje transformatorowe jak też duża ilość stacji małej mocy. Ma to związek z występowaniem na danym terenie budownictwa rozproszonego.

W miejscowościach gdzie występuje zwarta zabudowa należy przewidzieć konieczność budowy i rozbudowy stacji transformatorowych, ponieważ istniejące nie zapewniają prawidłowych parametrów prądu elektrycznego .

Sieci i urządzenia elektroenergetyczne są własnością Zakładu Energetycznego Warszawa Teren S.A, w zarządzie Rejonu Energetycznego w Ostrołęce. Dostawy energii elektrycznej pokrywają zapotrzebowanie odbiorców na terenie gminy. Działania RE polegają przede wszystkim na utrzymaniu ciągłości dostaw energii, konserwacji linii i urządzeń, rozbudowie sieci w rejonie skupisk odbiorców.

4.5.7. Układ komunikacyjny

Gmina Rzekuń ma korzystne położenie komunikacyjne.

Linia dalekobieżna komunikacji samochodowej biegnie po drodze krajowej i wojewódzkiej, łącząc wsie leżące przy trasie z Ostrołęką. Lokalna sieć komunikacji podmiejskiej i miejskiej obsługuje mieszkańców miejscowości położonych najbliżej Ostrołęki- czyli północnej i centralnej gminy. Większość miejscowości gminnych mieści się w tak zwanej 1 klasie dostępności komunikacyjnej. W II klasie dostępności /tak zwana średnia dostępność/ obejmuje Kamiankę , Korczaki, Dzbenin.

Zewnętrzny układ komunikacyjny stanowi droga krajowa nr 61 biegnąca z Ostrołęki w stronę Łomży oraz droga wojewódzka nr 627 biegnąca z Ostrołęki do Ostrowi Mazowieckiej.

Sieć dróg powiatowych wraz z układem dróg gminnych i lokalnych zapewnia łączność gminy z Ostrołęką oraz miejscowościami wewnątrz gminy i w gminach sąsiednich. Sieć połączeń jest wystarczająca dla obsługi komunikacyjnej , natomiast stan techniczny jest niewystarczający.

4.6. Ochrona zabytków kultury

Wśród obiektów architektonicznych, większość stanowią budynki mieszkalne i gospodarcze powstałe pod koniec XIX w i na początku XX w, wyróżniające się poziomem artystyczno-architektonicznym charakterystycznym dla budownictwa kurpiowskiego. Ogólny stan większości jest zadowalający. Ze względu jednak na swój wiek, każdy wymaga drobnych remontów – biorąc pod uwagę, że zamieszkiwane są przez ludzi starszych i mało zamożnych. Brak jest na terenie gminy miejscowości o dobrze zachowanym historycznym układzie.

W kilkunastu miejscowościach gminy zachowały się obiekty zabytkowe, z których kilka zostało wpisanych do **rejestru zabytków należą do nich** :

- 1 **Rzekuń**- kościół parafialny z pocz. XX w
- 2 **Susk Stary**- dwór z poł. XIXw
- 3 **Przytuły Stare**- park z przełomu XIX w
- 4 **Rzekuń**- cmentarz parafialny rzym-kat .
- 5 **Czarnowiec** -krąg kamienny kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich .

Tereny gminy znajdują się między obszarami o silnej kulturze kurpiowskiej – dotyczy to terenów położonych po północnej stronie Narwi, a resztą obszaru ,gdzie przez szereg wieków kultura tego regionu bardziej związana była z tradycjami „włościańskimi „ i szlacheckimi oraz pracą na roli.

Na tym obszarze znajduje się wiele stanowisk archeologicznych o rozpiętości czasowej od epoki kamiennej do okresu nowożytnego.

Liczne są również obiekty wpisane do **ewidencji obiektów zabytkowych należą do nich**:

Borawe:

- dom nr 104 – drewniany pocz .XX w., stodoła w zagrodzie nr 61 , drewniana ok 1928r

Czarnowiec :

- pozostałości parku dworskiego krajobrazu wł. prywatna ,poł. XIX w., dom nr 10 – drewniany około 1912 r, dom nr 12 -drewniany 1910 -1912 r.

Daniszewo :

- zagroda nr 41, dom drewniany 1927, spichlerz drewniany 1912,

Ołdaki:

- dom nr 2- drewniany około 1920 r , dom nr 4 – drewniany 1926r , dom nr 13 – drewniany 1938r , dom nr 16 drewniany 1926r, dom nr 25 drewniany około 1920 rok, obora w zagrodzie nr 22 – mur 1900;

Rozwory:

- dom nr 14 drewniany- 1926; dom nr 15- dREW. 1920; spichlerz w zagrodzie nr 1 -drewniany 1920;

Rzekuń

- kaplica cmentarna - mur nr 1 poł XIX w; ul. Kościuszki dom nr 9 -drewniany 1933r, dom nr 17 – drewniany około 1928r, dom nr 21 -drewniany 1917-1920r.

Przytuły Stare:

- Kaplica FIL .P. W. ŚW. Antoniego Paderewskiego – mur 1920-1922, Park Dworski Krajobrazowy – 2 poł XIX w.

Susk Stary:

- dom nr 24 -mur 1927r

Teodorowo:

- dwór drewniany k. XIX w.

Zabiele:

- dom nr 20 – drewniany ok. 1920, dom nr 66 -mur 1918

Poza powyższymi obiektami występują również liczne **stanowiska archeologiczne** ;

obszar 40-72

Wczesna Epoka Żelazna: Czarnowiec 9, Drwcz 11,

Okres Lateński – Okres Wpływów Rzymskich Okres Wpływów Rzymskich objąć szczególną ochroną Wczesne Średniowiecze Drwęcz 13, 14 , Czarnowiec 18, Daniszewo 10 , Drwęcz 12, Czarnowiec 8.

Średniowiecze: Drwęcz12, Drwęcz11.

Średniowiecze/ Późne średniowiecze Borawe, Folwark 16,

Okres Nowożytny: Czarnowiec Folwark 17.

obszar 39-73

Średniowiecze: Dzbenin 33, Zabiele 8, 11, 14, Zabiele2, Zabiele 4.

Średniowiecze/ Późne Średniowiecze Dzbenin 33

Późne Średniowiecze: Zabiele 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, Dzbenin 32;

Późne Średniowiecze / Okres Nowożytny: Zabiele 8, 10, 11, 12, 13, 14,15 ,

Nieokreślone; Zabiele 23:

Okres Nowożytny: Borawe Folwark 16, Czarnowiec Folwark 17,

obszar 40-71

Późne średniowiecze / Okres Nowożytny: Kamianka 28; Korczaki 27;

obszar 39-72

Neolit: Rzekuń 2 Susk Nowy 4, Ławy 27; Ławy 26;

Epoka Brązu: Susk Stary 7; Susk Nowy 4;

Wczesna Epoka Żelaza: Susk Nowy 11, 12:

Okres Wpływów Rzymskich: Rzekuń 1, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20:

Wczesne Średniowiecze: Susk Nowy 5; Susk Stary 6; 7, 8, 9, 10,

Średniowiecze / Nowożytność: Tobolice 21; Ławy 25, 29;

Późne Średniowiecze / Nowożytność Goworki 28, 29 ; Susk Nowy 3;

Nowożytność : Rogal 1; Rogal 4; Rogal 1; Rogal 1; Rogal 1;

Nieokreślone

obszar 37-73

Mezolit: Nowa Wieś Wschodnia 12;

Neolit: Nowa Wieś Wschodnia 11;

Epoka Brązu: Nowa Wieś Wschodnia 12;

Wczesna Epoka Żelaza: Nowa Wieś Wschodnia 11;

obszar 38-73

obejmuje między innymi wsie; Przytuły Stare, Ołdaki, Rozwory, Przytuły Nowe,

Starożytne: 4 st;

Epoka brązu: 1 st;

Okres lateński 1 st;

Okres lateński/okres wpływów Rzymskich 12 st;

Średniowiecze 13 st;

Późne średniowiecze / okres nowożytny 10 st;

Okres nowożytny 15 st;

obszar 39-71

obejmuje między innymi wieś: Dzbenin;

Mezolit: 1 st;

Neolit: 3 st;

Epoka brązu: 1 st;

Wczesna Epoka Żelaza: 1 st;

Okres Rzymski: 1 st;

Wczesne Średniowiecze 2 st;

Średniowiecze / Okres Nowożytny 9 st;

Okres Nowożytny 4 st;

Nieokreślone 2 st;

4.7. Ochrona przyrody i krajobrazu

Na terenie gminy ustanowiono następujące formy ochrony przyrody w rozumieniu Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r.:

- Lasy ochronne,
- Pomniki przyrody,
- Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt,

Obszar Natura 2000

Na terenie gminy Rzekuń znajduje się obszar proponowany do objęcia ochroną w ramach europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000 „Dolina dolnej Narwi”.

Obszar ten nie został utworzony rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków NATURA 2000 (Dz. U. Nr 229, poz. 2313). Jednak został on zgłoszony do Komisji Europejskiej przez Polskie organizacje pozarządowe na tzw. „Shadow List” i spełnia wszelkie kryteria jako obszar NATURA 2000. Zgodnie ze stanowiskiem Komisji Europejskiej jest więc potencjalnym obszarem OSO i w przyszłości zostanie włączony do sieci NATURA 2000 wszelkie działania w rejonie doliny Narwi należy więc prowadzić ze staranną rozważą, aby nie powodować zmian jakości lub warunków środowiska zgodnie z przepisami ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. Nr 92, poz. 880).

Ogólne zasady korzystania z terenów objętych siecią Natura 2000. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody dla obszarów Natura 2000 nie ustanawia się zakazów, tak jak dla innych form ochrony przyrody np. parków narodowych, rezerwatów przyrody.

Zgodnie z art. 33. ust. 1 ustawy o ochronie przyrody zabrania się podejmowania działań mogących w znaczny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w znaczący sposób wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar NATURA 2000. Ust. 2. mówi, że przepis ust. 1. stosuje się odpowiednio do projektowanych obszarów NATURA 2000, znajdujących się na liście o której mowa w art. 27. ust. 1 do czasu odmowy zatwierdzenia albo zatwierdzenia tych obszarów przez Komisję Europejską jako obszary NATURA 2000 i ich wyznaczenia w trybie przepisów, o których owa w art. 28 ustawy o ochronie przyrody.

Granice zgłoszonego przez Polskie organizacje pozarządowe obszaru specjalnej ochrony ptaków „Dolina dolnej Narwi” nie spotykają się z aprobatą gminy Rzekuń. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy Rzekuń została naniesiona skorygowana granica ob-

szaru proponowanego do objęcia w ramach NATURY 2000. Wg gminy z obszaru proponuje wyłączyć się obszary zabudowy wsi Dzbenin, Korczaki i Kamianka.

Jedynym zakazem obowiązującym na terenie obszarów Natura 2000 jest zapis w art. 33 pkt1 – „zabrania się podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w istotny sposób wpłynąć negatywnie na gatunki, dla ochrony których został wyznaczony obszar Natura 2000”.

Wyznaczenie obszaru Natura 2000 nie oznacza jego wyłączenia z użytkowania gospodarczego. Każdy plan lub projekt przedsięwzięcia o potencjalnym bezpośrednim lub pośrednim wpływie na stan obszaru Natura 2000 podlega ocenie dokonywanej na podstawie tytułu I działu VI ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (art. 33 pkt 3).

Na terenie gminy cenne walory przyrodnicze / roślinność, ptaki, ssaki drobne, średnie i duże, zwierzęta wodne i terenów nadwodnych/ występują w dolinie Narwi, oraz dużych kompleksach leśnych. Duże kompleksy leśne występują w części południowej gminy, w rejonie miejscowości Korczaki, Kamianka oraz północnej części w rejonie Laskowca, Teodorowa, Nowej Wsi Wschodniej i Goworek. Kompleksy te nie łączą się ze sobą i zachodzi konieczność umożliwienia migracji zwierzyny pomiędzy tymi kompleksami.

Niezwykle cennymi pod względem przyrodniczym /szczególnie faunistycznym/ są tereny doliny Narwi bezpośrednio przylegające do koryta rzeki, oraz tereny licznych starorzeczy, oczek wodnych, obniżeń terenowych wypełnianych się wodą. Tereny te o dużej naturalności tworzą ciąg przerwany jednak miejscowością Ostrołęka a głównie przez nowy most drogowy

Rolę korytarzy ekologicznych pełnią doliny rzeczne charakteryzujące się dużą naturalnością ekosystemu, obszary leśne z prawidłowo prowadzoną gospodarką leśną, trwałe użytki zielone a także tereny zmelioryzowane używane jako łąki i pastwiska z siecią rowów otwartych.

Korytarz którym może przemieszczać się drobna zwierzyna przebiega w rejonie miejscowości Goworki i Nowa Wieś Wschodnia, Ławy, Susk Stary, Rzekuń, Susk Nowy, Czarnowiec i Daniszewo. Korytarz ten nie gwarantuje jednak pełnej migracji zwierzyny, ze względu na niewielkie szerokości dolinek rzecznych i małe obszary trwałych użytków zielonych. Nie można dopuścić do przedzielenia tych obszarów dolinowych zwartą zabudową.

Dogodniejsze warunki migracji fauny z części północnej gminy do południowej, występują przez obszary rzeki Orz. Korytarz ekologiczny z terenu gminy Rzekuń wychodzi łąkami i lasem pomiędzy wsiami: Zabiele i Nowe Przytuły. Kieruje się na południe kompleksem łąk /z siecią rowów melioracyjnych/ i lasów pomiędzy wsiami Zabiele i Dzbenin /gmina Troszyn/ i dalej na południe pomiędzy miejscowościami Zamość i Troszyn /gmina Troszyn/. Dochodzi do kompleksów leśnych pomiędzy :Drwęcz i Rabędy. W okolicach wsi Janki Młode i Gucin / gmina Czerwin/ łączy się z doliną rzeki Orz. Na wysokości wsi Tomaszewo / gmina Czerwin/ i wsi Nogawki / gmina Gow-

rowo/ skręca na północ w kompleks łąk / dolina Strugi- kanał Daniszewo/ i wchodzi na teren Gminy Rzekuń. Siecią rowów melioracyjnych w miejscowości Borawe łączy się z kompleksem lasów.

Na terenach proponowanych korytarzy ekologicznych, z wyjątkiem dolin rzecznych, powinno się w pierwszej kolejności łączyć rozproszone małe lasy / głównie prywatne/ w większe kompleksy leśne. Te korytarze ekologiczne jeśli nie zostaną zabudowane lub nie zmieni się sposób użytkowania terenu , powinny spełniać swoją rolę. Obszar stanowi *ostoję ptasią* o randze europejskiej E 48. Występujące tu ptaki związane są z siedliskami tu występującymi czyli z łąkami użytkowanymi ekstensywnie i zaroślami, lasami iglastymi oraz obszarami wodno – błotnymi. Gatunki ptaków wymienione w załączniku I Dyrektywy ptasiej występujące na omawianym terenie to:

- Lęgowe ptaki wodno – błotne: bąk, błotniak łąkowy;
- Lęgowe ptaki krajobrazu leśnego: bocian czarny, bielik, gadożer, orlik krzykliwy, rybołów, żuraw, cietrzew;
- Lęgowe ptaki krajobrazu rolniczego: derkacz, kraska, bocian biały;

Zgodnie z art. 33 ustawy o ochronie przyrody, zabrania się podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których został wyznaczony obszar.

Lasy ochronne. Na obszarze gminy Rzekuń lasy ochronne (ustanowione decyzją Ministra Środowiska z dnia 20.12.2001 r.) zajmują powierzchnię 66, 5 ha. Są to: lasy wodochronne, położone na obrzeżach rzek, drzewostany nasienne oraz lasy położone wokół miasta Ostrołęka.

Pomniki przyrody

Obiekty objęte ochroną ustawową jako pomniki przyrody występujące na terenie gminy Rzekuń zestawiono w poniższej tabeli.

Tabela Nr 6. Zestawienie pomników przyrody na terenie gminy Rzekuń

Lp.		Nazwa pomnika przyrody	Położenie administracyjne	Opis: obwód na wys. 1,30 m / wysokość
1		Dąb	Teodorowo	4,15 / 20
2		Dąb	Teodorowo	3,87 / 20
3		Dąb	Teodorowo	4,28 / 20
4		Dąb	Teodorowo	3,36 / 18
5		Dąb	Teodorowo	4,17 / 20
6		Dąb	Teodorowo	3,76 / 18
7		Lipa	Laskowiec	3,50/27
8	1	Lipa	Czarnowiec - altana	2,00/16
	2	Lipa		2,23/16
	3	Lipa		1,79/16
	4	Lipa		1,78/16
	5	Lipa		1,86/16
	6	Lipa		2,29/16
	7	Lipa		2,45/16
	8	Lipa		2,12/16
	9	Lipa		1,20/16
	10	Lipa		2,61/16

	11	Lipa		3,20/16
	12	Lipa		2,45/16
	13	Lipa		2,03/16
	14	Lipa		1,63/16
	15	Lipa		1,93/16
9		Modrzew	Czarnowiec	2,45/24
10		kasztanowiec	Czarnowiec	3,68/25
11		Lipa	Susk Stary	3,88/25
12		Lipa	Susk Stary	3,32/25
13		Lipa	Susk Stary	3,14/25
14		Głaz narzutowy	Dzbenin	
15		Sosna	Goworki	2,65/25
16		Dąb	Goworki	3,54/21
17	1	dąb	Goworki – grupa drzew	2,30/20
	2	Dąb		2,10/20
	3	Dąb		2,30/20
	4	Dąb		3,15/20
	5	Dąb		2,55/20
	6	Dąb		2,24/20
	7	Dąb		2,34/20
	8	Dąb		2,96/20
	9	Dąb		3,08/20
	10	Dąb		3,73/20
	11	Dąb		3,49/20
	12	Dąb		
	13	Dąb		
	14	Dąb		
	15	Dąb		
	16	Dąb		
	17	Dąb		
	18	Dąb		
	19	Dąb		
	20	Dąb		
	21	Dąb		
	22	Dąb		
	23	Dąb		
	24	Dąb		
	25	Dąb		
	26	Dąb		
	27	Dąb		
	28	Dąb		
	29	Dąb		
	30	Dąb		
	31	Dąb		
	32	Dąb		
	33	Dąb		
	34	Dąb		
	35	Dąb		
	36	Dąb		
	37	Dąb		
	38	Dąb		
	39	Dąb		
	40	Dąb		

	41	Dąb		
	42	Dąb		
	43	Dąb		
	44	Dąb		

W trakcie prowadzenia prac inwentaryzacyjnych stwierdzono występowanie drzew, które spełniają kryteria pomników przyrody i należało by je objąć ochroną prawną, należą do nich:

Tabela Nr 7. Wykaz drzew, spełniających kryteria pomników przyrody

lp	miejsowość	Opis pomnika przyrody	Obwód m	Wysokość m
1	Czarnowiec	wiąz	3,14	28
2	Stary Susk	grab	2,56	17
3	Stary Susk	wiąz	2,7	20
4	Stary Susk	wiąz	2,89	20
5	Goworki	sosna	2,00/2,04	15
6	Kamianka 40	wiąz	5,2	28
7	Borawe 127	wiąz	3,67	25

Ochrona gatunkowa

ochrona ptaków

Teren doliny Narwi jest najcenniejszy pod względem zasiedlającej go awifauny. Obejmuje on mozaikę różnych siedlisk typowych dla doliny Narwi. Od strony wysoczyzny występują najczęściej łąki kośne lub pastwiska na których w części przylegającej do Narwi występują starorzecza. Wiosną teren ten jest często zalewany. Zalew oddziałuje na kształtowanie się bogatego i różnorodnego zgrupowania lęgowego ptaków. Ze względu na dużą powierzchnię teren ten stanowi miejsce odpoczynku i żerowania dla migrujących ptaków.

Zalecenia ochronne

- dążenie do utrzymania właściwych zalewanej dolinie stosunków wodnych, szczególnie w okresie wiosennym.
- utrzymanie możliwie jak największej powierzchni ekstensywnie użytkowanych łąk.
- przeciwdziałanie nadmiernej sukcesji zakrzewień wierzbowych i zadrzewień olszowych w zalewanej części doliny.
- rozpoczynanie koszenia oraz wypasu nie wcześniej niż po 1 czerwca.
- ograniczenie penetracji turystycznej w okresie lęgowym / maj – czerwiec/

Dolina rzek Czeczotka I i Czeczotka II oraz Struga Daniszewo stanowią niezwykle atrakcyjny dla ptaków, szczególnie związanych z podmokłymi łąkami i pastwiskami. To największy na obszarze gminy kompleks łąk i pastwisk. Prowadzona gospodarka łąkowo-pastwiskowa stosunkowo skutecznie hamuje sukcesję roślinną i w latach o wysokim poziomie

wody, wiosną jest to szczególnie cenne miejsce bytowania drobnych ptaków terenów podmokłych.

Zalecenia ochronne

- dążenie do utrzymania wysokich poziomów wody wiosną przynajmniej do końca maja /optymalnie do połowy czerwca/
- rozpoczęcie koszenia oraz wypasu powinno mieć miejsce nie wcześniej niż po 1 czerwca i powinno być poprzedzone obserwacjami fenologicznymi .

Płazy i Gady.

W dolinie Narwi szczególnie w różnej wielkości starorzeczach ukształtowały się dobre warunki dla bytowania płazów i gadów .Siedliska te powinny zostać objęte ochroną. Ochrona płazów powinna obejmować ochronę miejsc rozrodu.

Na terenach dolin rzek Czeczotka I i Czeczotka II oraz Struga Daniszewo problem śmiertelności płazów jest ich przechodzenie przez drogi podczas sezonowej migracji. Konieczna wydaje się budowa przepustów pod drogami, w miejscach największej aktywności zwierząt. Do czasu wykonania przepustów możliwe jest okresowe / koniec marca, początek maja/ instalowanie płotków i wykopywanie lub wyorywanie rowków zabezpieczających płazy przed wychodzeniem na drogę. Wskazane jest też umieszczenie na wybranych odcinkach dróg znaków drogowych /"Uwaga przechodzące płazy"/.

Gryznie nadwodne:

- Bóbr

Występuje licznie zarówno w dolinie Narwi jak również w dolinach rzek Czeczotka I i II, oraz Struga Daniszewo. Występuje w miejscach porośniętych zaroślami łozowymi, stanowiącymi bazę żerowa dla tych zwierząt. Pozytywny wpływ bobrów dotyczy zarówno renaturalizacji stosunków wodnych i poprawy jakości wody, jak i wpływu na rozwój fauny bezkręgowców i kręgowców wodnych.

Bóbr jest gatunkiem chronionym. Zagrożeniem dla tego gatunku są podpalenia żeremi, zbyt intensywna penetracja terenu przez człowieka, oraz ograniczenie bazy żerowej /zarośli łozowych/. Konieczne jest również rozpoznanie bazy żerowej bobrów w obrębie stanowisk, gdzie stan bazy jest czynnikiem ograniczającym liczebność populacji.

- Piżmak

prawdopodobnie występuje w dolinie Narwi .Spadek liczebności piżmaka wiąże się z rozprzestrzenieniem norki amerykańskiej. Piżmak znajduje się na liście zwierząt łownych.

Ssaki kopytne:

- Dzik

jest obiektem gospodarki łowieckiej kół myśliwskich i jego liczebność jest regulowana. Jego oddziaływanie na lęgi ptaków jest negatywne, ale rekompensowane oddziaływaniami na środowisko biotyczne /buchtowanie, użyźnianie/ .

- Sarna

podobnie jak dzik jest obiektem kół łowieckich. Główne czynniki zagrożenia populacji sarny to wnykarstwo, szkodliwa działalność synantropijnych drapieżników między innymi włośzczących się po terenie, oraz ruch drogowy i kołowy. Ze względu na niskie zagęszczenie sarna powinna podlegać częściowej ochronie.

- Jeleń

Trzeba stwierdzić, że jeleń nie występuje na terenie doliny Narwi w granicach Narwiańskiego Parku Narodowego, oraz w obwodach bezpośrednio przylegających. Jelenie pojawiają się jesienią, przechodząc z kompleksu Puszczy Knyszyńskiej. Ma to miejsce w czasie silnej penetracji lasów przez zbieraczy runa leśnego i jest zjawiskiem okresowym.

Ssaki drapieżne:

- Lis

Jest to gatunek pospolity na terenie gminy. Miejscami preferowanymi przez lisa, jako miejsca budowy nor, są mineralne grądziaki, oraz enklawy leśne. Lis jest naturalnym składnikiem fauny ssaków, zaś fauna drobnych ssaków i ptaków stanowi ważny składnik jego bazy żerowej

Lis nie podlega szczególnym zagrożeniom. Nie ma potrzeby ograniczania odstrzału lisów na terytorium obwodów łowieckich poza okresem ochronnym od 1.04 do 31 07.

- Borsuk

jest drapieżnikiem o ograniczonej presji na faunę kręgowców, ponieważ znaczny udział w jego diecie stanowi pokarm roślinny. Ze względu na prawdopodobnie małą liczebność nie odgrywa znaczącej roli. Borsuk zwierze łowne posiada czas ochronny /od 1.12. do 31 08/ poza tym presja łowiecka na ten gatunek jest niewielka.

- Wydra

jest drapieżnikiem pospolitym w wodach Narwi i jej dopływów. Jej obecności sprzyja w miarę naturalny stan rzeki, oraz istniejąca fauna ryb i ptaków. Wydra jest gatunkiem odgrywającym istotną rolę w funkcjonowaniu zespołów ryb i płazów.

Wydra jest gatunkiem chronionym. Czynnikiem sprzyjającym rozwojowi populacji jest poprawa rybostanu w rzece oraz pośrednio rozwój populacji bobra. W ramach ochrony tego gatunku powinna być prowadzona kontrola i zwalczanie nielegalnego połowu ryb z użyciem sieci, które stanowią dla wydry realne niebezpieczeństwo utonięcia.

- Kuna leśna

z przyczyn środowiskowych jest gatunkiem rzadkim. Nie ma potrzeby zwiększania ochrony, ponieważ kuny są przypadkowym obiektem polowań, zaś okres ochronny jest długi /od 1.04 do 31.08/.

- Tchórz zwyczajny

jest gatunkiem zasiedlającym środowiska nadwodne oraz zabudowania gospodarskie tchórz powinien podlegać pełnej ochronie.

- Gronostaj

jest typowym gatunkiem dla środowisk podmokłych. Jest to gatunek chroniony, nie podlegający presji ze strony człowieka.

- **Norka amerykańska**

jest gatunkiem znajdującym się w fazie ekspansji terytorialnej na terenie całej Polski. Szerokie spektrum pokarmowe tego zwierzęcia ułatwia mu zajmowanie niszy ekologicznej po norce europejskiej. Gatunek ten zajął trwale wolną niszę i odgrywa istotną rolę na terenach przyrodniczych. Jest to gatunek łowny, powinien być normalnie eksploatowany w obwodach łowieckich.

Inne elementy podlegające ochronie

Teren gminy znajduje się na obszarze wyróżniającym się znaczną naturalnością krajobrazu. O wartościach przyrodniczych terenu decydują głównie doliny rzek i obszary leśne.

Środowisko przyrodnicze cechują wysokie walory fizjograficzne. Wysoki stopień zachowania lasów i użytków zielonych oraz rozległe doliny stwarzają korzystne warunki dla rozwoju wielu gatunków flory i fauny.

Rzeka Narew z częścią doliny jest **korytarzem ekologicznym o znaczeniu międzynarodowym**. Ze względu na tak wysoką kwalifikację w systemie obszarów chronionych, dolina Narwi proponowana jest do objęcia prawną formą ochrony przyrody w formie Nadnarwiańskiego Parku Krajobrazowego.

Rzeka i roślinność charakterystyczna dla terenów dolinowych stanowią unikatowy krajobraz, który należy zachować. Naturalność i przestrzenność stanowi najwyższy walor krajobrazu Narwi. Nadrzędnym celem jest zachowanie walorów krajobrazowych w obecnym kształcie. Biorąc pod uwagę walory krajobrazu wyróżniono następujące strefy:

- Teren doliny Narwi, będący obszarem o najwyższych walorach krajobrazu
- teren osadniczo-rolniczy
- pozostała część obszaru gminy na wysoczyźnie

Na terenie gminy występują gleby podlegające ochronie. Najlepsze klasy bonitacyjne gleb w gminie to klasa III, występujące na obszarze 43,4 ha łąki i 18,6 ha pastwiska.

Gleby te występują w miejscowościach; Borawe, Czarnowiec, Daniszewo, Tobolice Ławy, Nowa Wieś Wschodnia, Ołdaki, Przytuły Stare, Rzekuń i Susk Nowy. Występują one na niewielkich wydzieleniach i stanowią 0,7 % powierzchni gruntów rolnych gminy. Należą do nich trwałe użytki zielone na glebach mineralnych i mułowo-torfowych o właściwościach fizycznych i chemicznych gorszych niż w klasie I i II, oraz na glebach torfowych wytworzonych z torfów niskich o regulowanych stosunkach wodnych.

Obszar gminy charakteryzuje się średnią lesistością bo ok. 29%. Obszary leśne tworzą cenne kompleksy przyrodnicze, które korzystnie wpływają na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia i zdrowia mieszkańców oraz na równowagę środowiska naturalnego. Lasy stanowią najwyżej zorganizowany, wyodrębniający się strukturalnie, funkcjonalnie i fizjonomicznie typ roślinności. Lasy, będące od zarania dziejów podstawą egzystencji człowieka, pełnią bardzo ważne funkcje: przyrodniczą, gospodarczą, społeczną i estetyczną.

5. Charakterystyka i diagnoza aktualnego stanu środowiska gminy Rzekuń

5.1. Zasoby surowców naturalnych

Występujące na terenie gminy Rzekuń surowce naturalne są pochodną przeszłości i budowy geologicznej. Warstwy powierzchniowe gminy na znacznej części budują utwory akumulacji wodno-lodowcowej (sandrowe). Przeważają tu wydymowe, luźne piaski, w większości drobne i pylaste o znacznej miąższości.

Na terenie gminy występuje tylko jedno złożo na którego eksploatację wydano koncesję. Jest to złożo piasków kwarcowych „Kurpie- Laskowiec- Ytong”. Powierzchnia złoża wynosi :

- Kurpie -Laskowiec -Ytong I - 22660 m²

- Kurpie -Laskowiec-Ytong II – 41650 m²

zasoby złoża na dzień 31.10 1997 r wynoszą :

- Kurpie-Laskowiec-Ytong I – 124m³

- Kurpie Laskowiec -Ytong II - 240m³

Jednakże do chwili obecnej wydobywania nie podjęto.

Na terenie gminy występują złoża które można wykorzystywać gospodarczo. Poza złożem piasków kwarcowych „Kurpie -Laskowiec-Ytong” piaski kwarcowe występują na terenie wsi Teodorowo, Goworki, Ławy, oraz w północno-zachodniej części wsi Przytuły Stare, podobne piaski wydobywano we wsi Dzbenin. Są to piaski wydymowe. Piaski i żwiry pochodzenia wodnolodowcowego występują w części północno-wschodniej i południowej gminy. Wydobywane były we wsi Przytuły Stare, Laskowiec, Czarnowiec, a następnie rozpoznane były we wsi Rzekuń .

Na terenach zabagnionych i podmokłych występują cienkie pokłady torfu o różnym stopniu rozkładu. Obecnie nie prowadzi się eksploatacji torfów, które w większości zajęte są przez trwałe użytki zielone.

5.2. Zasoby glebowe, ich eksploatacja i ochrona.

Gleba jest obok powietrza i wody podstawowym składnikiem środowiska naturalnego człowieka. Stanowi biologicznie czynną powłokę Ziemi, jest źródłem pokarmu dla roślin, a za ich pośrednictwem ludzi i zwierząt. Jest miejscem, gdzie odbywa się najintensywniejsza przemiana materii i energii: bierze udział w obiegu podstawowych związków bio-geochemicznych, takich jak: woda, tlen, azot, siarka, fosfor. Coraz częściej, różne czynniki pochodzenia naturalnego i antropogenicznego poprzez zanieczyszczenie i skażenie gleb, powodują ich degradację. Obniżenie jakości i ilości próchnicy w glebach, wzrost kwasowości, zmiany struktury gleb, przyczyniają się do gwałtownego obniżenia zasobności i żyzności gleby.

Pokrywą glebową obszaru gminy stanowią głównie utwory powstałe z piasków całkowitych wodnolodowcowych, w mniejszym zakresie z piasków wydmych. Typologicznie dominują gleby brunatne wylugowane (ok. 62% pow. gminy) większość tych gleb wytworzona jest z piasków luźnych, natomiast pozostałą powierzchnię zajmują gleby brunatne wytworzone z piasków słabo gliniastych i gliniastych lekkich całkowitych z piasków naglinowych oraz glin lekkich i średnich odgórnie spłaszczonych. Powierzchnię (ok. 26,4%) zajmują gleby pseudobielicowe wytworzone z piasków naglinowych, oraz z gliny lekkiej i średniej odgórnie spiaszczonej. Pozostałą powierzchnię stanowią gleby pseudobielicowe wytworzone z piasków słabo gliniastych lub piasków luźnych (okresowo za suche). W odróżnieniu od gleb brunatnych wylugowanych gleby pseudobielicowe występują w bardziej płaskich częściach terenu i charakteryzują się właściwymi stosunkami wodnymi. W obniżeniach terenowych (doliny rzek i cieków) i sąsiedztwie użytków zielonych występują gleby murszaste (ok. 4,3% pow.gruntów ornych) oraz czarne ziemie zdegradowane i właściwe (6,7%)

Pod względem przydatności rolniczej w gruntach ornych wydzielono 7 kompleksów

- kompleks 2 pszenno-dobry stanowi 07% gruntów ornych
- kompleks 4 żytnio-ziemniaczany bardzo dobry / pszenno- żytni / stanowi 14,2%, a występuje głównie w części północno-wschodniej ,oraz południowo-wschodniej.
- Kompleks 5 żytnio- ziemniaczany dobry stanowi 17,6% i występuje we wszystkich wsiach gminy , ale największe powierzchnie występują we wsi Susk Stary i Borawe.
- Kompleks 6 żytnio- ziemniaczany słaby stanowi 36,1% i występuje w całej gminie , ale największe powierzchnie znajdują się w miejscowościach Kamianka i Borawe.
- Kompleks 7 żytnio-łubinowy stanowi 28,3% gruntów ornych .Największe zwarte powierzchnie tych gleb występują w części północno-wschodniej / Laskowiec ,Przytuły Stare, Rozwory/, oraz w części południowo-zachodniej / Dzbenin, Kamianka, Borawe/
- kompleks 8 zbożowo-pastewny mocny stanowi 0,9%
- kompleks 9 zbożowo-pastewny słaby – 2,2% gruntów ornych .Gleby obydwu kompleksów występują w postaci rozdrobnionych kontuarów .

Obszary gleb mało korzystnych dla produkcji rolnej stanowią grunty orne zakwalifikowane do kompleksu 6-go (żytniego słabego) z niewielkim udziałem gleb kompleksu 9-go (zbożowo-pastewny słaby) wytworzone z piasków słabo gliniastych na piaskach luźnych. Są to gleby lekkie do uprawy, przepuszczalne (okresowo lub trwale za suche), mało zasobne w składniki pokarmowe. Przydatność ich dla produkcji rolnej jest ograniczona. Do głównych roślin uprawnych należą – żyto i ziemniaki, a w miejscach korzystniej uwilgotnionych –owies i niektóre warzywa. Wobec małego udziału gleb lepszych jakościowo celowe jest pozostawienie ich w zagospodarowaniu rolniczym./ największe skupiska występują w miejscowościach : Borawe, Kamianka/

Obszary gleb średnio korzystnych dla produkcji rolnej to przewaga kompleksu 5-go(żytni dobry) miejscami 9 - go (zbożowo - pastewny słaby), zajmują 17,6% gruntów ornych. Należą tu gleby wytworzone z piasków i piasków gliniastych lekkich zalegające na zwięźlejszym podłożu oraz gleby powstałe z glin spiaszczonych, w klasyfikacji bonitacyjnej zaliczane głównie do kl. IVa i IVb. Do głównych roślin uprawnych należą tu żyto i ziemniaki. Korzystna jest także uprawa warzyw i owoców, przy uwzględnieniu właściwego doboru gatunków. W postaci większych skupisk występują w rejonie wsi Susk Stary i Borawe.

Obszary gleb średnio korzystnych powinny pozostać w użytkowaniu rolniczym (chronione przed zmianą przeznaczenia na cele nierolnicze).

Trwałe użytki zielone występują głównie w dolinach rzeki Narewi, oraz mniejszych cieków i w obniżeniach terenowych, zajmują ok. 37,1% użytków rolnych zajmujących obszar 3141,9 ha. Pastwiska na terenie gminy Rzekuń większą powierzchnię w stosunku do powierzchni łąk. Stanowią one 19,6 % gruntów ornych /1658,7 ha/, natomiast łąki zajmują obszar 1483,2ha stanowiąc 17,5 ogólnej powierzchni gruntów ornych.

Największe obszary użytków zielonych średnich występują w miejscowościach : Rzekuń, Borawe, Ławy, Nowa Wieś Wschodnia, Zabiele i Rozwory, natomiast użytki zielone słabe i naj słabsze w miejscowościach : Borawe, Kamianka, Laskowiec, Susk Nowy, Susk Stary. Powyższe użytki należą do typów siedliskowych : użytki zielone obszarów pobagiennych

/gleby murszowo-mineralne, murszaste, i murszowo-torfowe/ grądów popławnych/ czarne ziemie/, grądów zubożałych/ czarne ziemie/, łągów właściwych /mady/ oraz łągów zastoiskowych /gleby torfowe/

W gminie przeważają gleby kwaśne. Prawie 71% gleb na terenie gminy wymaga wapnowania. Z ogólnej powierzchni gleb prawie 22% to gleby bardzo kwaśne. Nadmiernemu zakwaszeniu gleby towarzyszy niedobór magnezu. Dane te na tle powiatu ostrołęckiego obrazuje poniższa tabela.

Tabela Nr 8. Porównanie gleb gminy Rzekuń z glebami powiatu Ostrołęckiego

Powiat / gmina	Ogółem gleb kwaśnych %	w tym		
		bardzo kwaśnych	kwaśnych	lekko kwaśnych
Ogółem powiat	88,9	26,7	38,9	23,2
Gmina Rzekuń	71,2	21,6	24,1	25,5

Gleby gminy Rzekuń ogólnie charakteryzowane są jako średnie. Ze względu na znikomą gleb bardzo dobrych tj. klasy III, niezbędna jest ochrona przed zmianą użytkowania gleb klasy IV. Obowiązek taki nakłada art. 7 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 03-02-1995 r.

5.3. Wody podziemne i ich ochrona

Na terenie gminy Rzekuń zasadnicze znaczenie mają wody w utworach czwartorzędowych. Związane jest to z największymi zasobami (znaczną miąższością), najłatwiejszą odnawialnością oraz płytkim zaleganiem wód.

Pierwszy poziom wodonośny na obszarze gminy występuje na głębokości poniżej 1 m od powierzchni terenu i w miarę wzrostu wysokości bezwzględnych obniża się do głębokości większej niż 4 m (np. w rejonie miejscowości gminnej) wykazując ścisłą zależność od konfiguracji terenu. Ujmowany jest przez studnie gospodarcze (kopane). Charakteryzuje się w większości zwiercia-

dłm swobodnym, lokalnie napiętym oraz w zależności od miąższości warstwy wodonośnej - jednostkową wydajnością rzędu kilku m³/godz./otwór. Wahania zwierciadła wód tego poziomu w skali rocznej i przekroju wieloletnim zamykają się w granicach 0,6 – 1,8 m.

Z uwagi na płytko zalegającą wodę gruntową oraz często zbyt małą wydajność ujęć (zwłaszcza w okresie suszy) poziom ten na ogół nie nadaje się do bezpośredniego wykorzystania (zaopatrzenie ludności w wodę).

Z uwagi na znaczną miąższość utworów czwartorzędowych na obszarze gminy występuje kilka głębszych poziomów wodonośnych utrzymujących się w utworach piaszczysto – żwirowych. Woda z tych poziomów ujmowana przez studnie wiercone na zróżnicowanej głębokości wykorzystywana jest dla potrzeb wodociągów zbiorowych oraz na potrzeby zakładów usługowych. Charakteryzuje się zwierciadłem napiętym oraz zróżnicowaną wydajnością.

Gmina Rzekuń posiada udokumentowane zasoby eksploatacyjne w ilości 1500 m³/h. W tym 446m³/h z niepodłączonego źródła w Teodorowie. Obecnie na terenie gminy eksploatowane są ujęcia wody o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych w wysokości sumarycznej około 430 m³/h Tak więc potencjalne możliwości zaopatrzenia w wodę są duże.

Eksploatowane wody na terenie gminy nie mają najlepszej jakości i wymagają uzdatniania. Skład chemiczny wody, a szczególnie występujące ilości składników chemicznych – wskaźników zanieczyszczeń wskazują na znaczny wpływ czynników antropogenicznych na jakość wody w płytszym, głównym poziomie użytkowym na terenie jednostek hydrogeologicznych nr 1-3, 6, i 7. Lokalnie lub okresowo może się on zwiększyć w strefie przypowierzchniowej na obszarach bez izolacji poziomu do powierzchni lub w rejonach ognisk zanieczyszczeń. Wody głębszego poziomu wykazują bardzo słaby wpływ antropopresji.

Stan czystości wód podziemnych badany jest systematycznie od wielu lat w ramach kontroli prowadzonych przez służby sanitarne. Stwierdzone punktowe zanieczyszczenia wód gruntowych wiążą się ze słabą izolacyjnością gruntową oraz płytkim zaleganiem zwierciadła wody na znacznym obszarze gminy.

Na terenie gminy Rzekuń wody podziemne nie są objęte badaniami w ramach monitoringu krajowego i regionalnego. Najbliższe analizowanego terenu są dwa otwory obserwacyjno-pomiarowe sieci krajowej zlokalizowane na terenie miasta Ostrołęka, gdzie badane są wody gruntowe. W roku 1995 stwierdzono wody wysokiej jakości odpowiadające klasie I b, natomiast w roku 2000 – klasy I b i I a (wody najwyższej jakości). W roku 2002 badania jakości wód w tych otworach wykazały, że wody posiadają jakość klasy Ib i klasy II.

Teren gminy Rzekuń według podziału hydrogeologicznego Polski leży w obrębie regionu I – mazowieckiego należącego do makroregionu północnomazowieckiego. Na terenie gminy brak jest

zbiorników GZWP w utworach czwartorzędowych. Obejmują ją swym zasięgiem zbiornik w utworach trzeciorzędowych – GZWP 215 Subniecka warszawska. Na terenie gminy występuje piętro wodonośne czwartorzędowe i trzeciorzędowe.

5.4. Wody powierzchniowe i ich ochrona

Pod względem hydrograficznym obszar gminy Rzekuń położony jest w obszarze zlewni częściowej rzeki Narwi zajmującej jej odcinek pomiędzy miejscowościami Nowogród i Ostrołęka. Dolna część gminy znajduje się już na terenie innej zlewni częściowej, która zajmuje odcinek Narwi pomiędzy miejscowościami Ostrołęka i Różan. Obszar zlewni częściowych przecinany jest dolinami rzek tworzących system hydrologiczny.

Na rozpatrywanym terenie, w przekrojach wodowskazowych prowadzone są obserwacje i pomiary hydrologiczne.

Sieć hydrograficzną na terenie gminy uzupełniają trzy małe ciek powierzchniowe Czeczotka I i Czeczotka II oraz Struga Daniszewo – służąca obecnie głównie celom regulacji stosunków wodnych na terenach rolniczych. Na tych ciekach nie ma żadnych punktów monitoringu wód powierzchniowych. Doraźnie do celów projektowania systemów melioracyjnych wykonywano fragmentarycznie pomiary hydrologiczne.

Rzeki Narew to rzeka nizinna o wolnym nurcie. Obserwowane wezbrania tej rzeki związane są zawsze z okresem wiosennych roztopów i pojawiają się w miesiącach: marzec i kwiecień.

Wymienione rzeka Narew charakteryzuje się dużą amplitudą wahań ekstremalnych stanów wód, co stwarza realne zagrożenie powodziowe na znacznym obszarze gminy.

Tabela Nr 9. Dane dotyczące rzeki Narew

Wyszczególnienie	rzeka Narew (wodowskaz Ostrołęka)
Stan wody w wieloleciu (cm):	
średni	150 – 230
najwyższy	526
najniższy	49
przepływy charakterystyczne (m ³ /sek.):	
średni - SNQ	100
najwyższy 1% - WWQ	1 120
najniższy - NNQ	36

Rzeka Narew, nie posiada rezerwy powodziowej w postaci zbiorników retencyjnych. Ochrona przeciwpowodziowa realizowana jest głównie poprzez obwałowania, które znajdują się również na terenie gminy.

Istniejące w środkowym biegu Narwi obwałowania:

- na brzegu prawym od ujścia Rozogi do ujścia Omulwi (148,2 – 145,7 km biegu rzeki),
- na brzegu lewym od Ostrołęki do Dzbenina (147,0 – 144,7 km biegu rzeki)

chronią Ostrołękę oraz niewielki, oraz fragment gminy Rzekuń.

Wieloletnie obserwacje zjawisk powodziowych w zlewni Narwi wskazują, że typowe dla tego obszaru wezbrania powodziowe mają charakter roztopowy i pojawiają się w miesiącach: marzec, kwiecień. Obserwowane są częste wylewy tych rzek, wykraczające poza obszar tarasu zalewowego (ostatnia duża powódź, która miała miejsce w 1979 r. związana była z wystąpieniem przepływów o prawdopodobieństwie wystąpienia $p = 0,3\%$).

Lokalnymi odbiornikami nieznacznych ilości wód powierzchniowych w południowej części gminy są niewielkie bezimienne ciek, jak również dość licznie występujące małe zagłębienia bezodpływowe pochodzenia naturalnego (niekiedy wypełnione wodą lub zabagnione). Szereg stałych podmokłości występuje również w obrębie den dolin rzecznych, co jest związane z utrudnionym odwadnianiem na obszarze zlewni (niewielkie nachylenie powierzchni terenu).

Rzeka Narew jest prawostronnym, największym dopływem Wisły. Zlewnia posiada powierzchnię 75,2 tys. km². Długość całkowita rzeki wynosi 484 km, w tym długość odcinka płynącego na terenie województwa mazowieckiego 160,1 km.

Narew bierze początek w północno-wschodniej części Puszczy Białowieskiej, tzw. Dzikim Bagnie na terenach Białorusi, na wysokości ok. 159 m n.p.m., a uchodzi do Wisły w 550,5 km (biegu rzeki Wisły) na wysokości 67,0 m n.p.m.

Dorzecze Narwi w granicach Polski zajmuje obszar o powierzchni 53,8 tys. km², co stanowi 38,7% powierzchni dorzecza Wisły. W granicach województwa mazowieckiego znajduje się 18,7 tys. km². Zajmuje ponad 50% powierzchni województwa w północnej i północno-wschodniej jego części.

Na stan czystości wód rzeki Narew ma wpływ rzeka Supraśl, do której poprzez rzekę Białą odprowadzane są ścieki z Białegostoku jak i rzeka Rozoga. Bezpośrednio odprowadzają ścieki dwa zakłady na terenie gminy Rzekuń:

- Zakład Poprawczy i Schronisko dla Nieletnich w Laskowcu posiadający oczyszczalnię biologiczną – km zrzutu ścieków do Narwi 155+800
- PGO S.C.. w Ostrołęce także po oczyszczalni mechaniczno-biologicznej -km zrzutu ścieków 153+500

Odprowadzane są również duże ilości wód pochłódniczych i podczyszczzone mechanicznie ścieki przemysłowo-deszczowe z Zespołu Elektrowni „Ostrołęka” -km zrzutu 150+300 I 151+900 oraz ody pochłódniczo-deszczowe z „INTERCELL” SA- km zrzutu 149+100 i 149+300.

Pomiary stanu czystości wód Narwi prowadzone są w 2 punktach pomiarowych w Laskowcu i w Ostrołęce Zmiany stężeń charakterystycznych wybranych parametrów zlewni rzeki Narew w latach 1980 – 2001 w tych punktach obrazuje poniższa tabela.

Tabela Nr 10. Zmiany stężeń charakterystycznych wybranych parametrów zlewni rzeki Narew

Parametr	Rok	punkty pomiarowo-kontrolne	
		Laskowiec	Ostrołęka
Tlen rozpuszczony (mg O ₂ /dm ³)	1980	5,1	4,9
	1986	4,8	5,5
	1991	6,4	6,1
	1996	-	5,7
	2001	-	6,6
BZT ₅ (mg O ₂ /dm ³)	1980	-	6,6
	1986	6,6	5,9
	1991	5,5	6,0
	1996	-	5,1
	2001	-	4,2
Azot azotynowy (mgN-NO ₃ /dm ³)	1980	-	-
	1986	-	-
	1991	0,08	0,06
	1996	-	0,06
	2001	-	0,02
Fosfor ogólny (mg P/dm ³)	1980	-	-
	1986	-	-
	1991	-	-
	1996	-	0,29
	2001	-	0,20
Fosforany (mg P ₀₄ /dm ³)	1980	0,9	0,7
	1986	0,4	0,6
	1991	0,6	0,6
	1996	-	0,5
	2001	-	0,3
Zawiesina (mg/dm ³)	1980	26,0	32,0
	1986	37,5	28,5
	1991	37,5	28,5
	1996	-	21,5
	2001	-	14,5
Miano coli	1980	-	0,001
	1986	0,01	0,01
	1991	0,02	0,02
	1996	0,02	0,02
	2001	-	0,04
Chlorofil (ug/dm ³)	1986	-	-
	1991	-	-
	1996	-	19,5
	2001	-	58,1
Klasa wody w punkcie	1980	III	Non
	1986	II	III
	1991	Non	III
	1996	II	III
	2001	-	III

Jakość wód rzeki Narew (badania WIOŚ z 2005 roku) ze względu na parametry fizyko – chemiczne i bakteriologiczne na większości badanych odcinków odpowiadała IV klasie czystości.

Rzeka Czeczotka – dopływ Narwi składa się z dwóch ramion Czeczotka I i Czeczotka łączących się w miejscowości Goworki .Rzeka powstaje z połączenia się rowów melioracyjnych i małych cieków naturalnych. W odcinku ujściowym wykorzystuje starorzecze Narwi. Systemem rowów melioracyjnych, do Czeczotki mogą trafić ścieki po oczyszczalni komunalnej w Troszynie. Bezpośrednio są odprowadzane wody deszczowe z Zakładów Mięśnych w Ostrołęce oraz część podczyszczonych mechanicznie ścieków, głównie deszczowych z mniejszych przedsiębiorstw w Ostrołęce. /np. ul. Kołobrzeska/ oraz miejskimi kolektorami deszczowymi /min. Z ul. Kołobrzeskiej, I AWP i Celnej/ Czeczotka zbiera też zanieczyszczenia z małych, punktowych źródeł, a także spływy z terenów rolniczych.

Badania wykonane w latach 1999-2003, oraz metodą CUGW wskazują na konieczność podjęcia działań zapobiegawczych .Wody tych rzek niemal w każdym roku zalicza się do wód pozaklasowych lub klasy III, to świadczy o dużych nieprawidłowościach w gospodarce ściekami .Zła jakość wynika z zawartości substancji eutrofizujących środowisko pochodzenia rolniczego- związki azotu, fosforu, chlorofil oraz zrzut ścieków bytowych – miano Coli.

5.5. Gospodarka wodno-ściekowa

5.5.1. Gospodarka wodna

Podstawowym sposobem użytkowania zasobów wodnych jest pobór wody na cele gospodarki komunalnej i przemysłowej oraz wykorzystanie wód powierzchniowych jako odbiorników ścieków.

Zaopatrzenie w wodę gminy Rzekuń opiera się głównie na zaopatrzeniu z sześciu wodociągów grupowych.

Gmina jest na dzień 31 12 2005 jest zwodociągowana prawie w 70%

W roku 2006 zostanie wybudowany wodociąg w Borawem- II Etap , Drwęczy i Ławach – jak szybko następuje budowa sieci wodociągowej obrazuje poniższa tabela .

Łączna długość sieci wodociągowej na terenie gminy wynosi 117,5 km. a liczba przyłączy wynosi 1666 szt.

Tabela Nr 11. Charakterystyka sieci wodociągowej na terenie gminy Rzekuń

	Rok 2003		Rok 2005		
	Sieć wodociągowa w km	Liczba przyłączy do budynków mieszkalnych	Sieć wodociągowa w km	Liczba przyłączy do budynków mieszkalnych	Przyrost długości sieci w km
gm. Rzekuń	34,1	1351	117,5	1666	83,4

W porównaniu do 2003r. długość sieci wodociągowej w 2005r. zwiększyła się, aż 83,4 km i w tym roku została również zmodernizowana stacja uzdatniania wody zaopatrująca docelowo całą gminę.

Pozostanie do zwodociągowania jedynie wieś Przytuły Stare oraz zwiększenie liczby odbiorników we wsiach, gdzie wodociąg istnieje.

5.5.2. Gospodarka ściekowa

W zależności od pochodzenia rozróżnia się następujące rodzaje ścieków:

- ścieki bytowo-gospodarcze, związane bezpośrednio z działalnością człowieka;
- ścieki przemysłowe, powstające w zakładach produkcyjnych i przemysłowych;
- ścieki deszczowe, powstające z wód opadowych oraz z topnienia śniegu i lodu;
- ścieki z rolnictwa.
- W powiecie ostrołęckim istnieje znaczna dysproporcja pomiędzy stopniem zwodociągowania i skanalizowania, bezpośrednim odbiciem tej sytuacji jest gmina Rzekuń gdzie kanalizację posiada tylko część miejscowości gminnej.
- W gminie tylko trzy obiekty użyteczności publicznej posiadają małe biologiczne oczyszczalnie ścieków /dwie szkoły i Zakład Poprawczy i Schronisko dla Nieletnich w Laskowcu./
- Trzeba przyznać, że coraz częściej właściciele nowych obiektów budowanych nowoczesnie i ekonomicznie podejmują się budowy biologicznych oczyszczalni widząc w tym rozwiązaniu ekonomię korzyści dla środowiska i zysk finansowy.

Budowa oczyszczalni szczególnie w obszarach wiejskich jest ważnym problemem, gdyż w ostatnich latach następuje znaczny wzrost zużycia wody, a co za tym idzie następuje wzrost produkcji ścieków. Urządzenia dotychczas stosowane we wsiach to suche ustępy, zbiorniki bezodpływowe, osadniki gnilne i bezpośredni zrzut do odbiornika. Rozbudowa wodociągów spowodowała wzrost ścieków. Dlatego bardzo pilna jest budowa kanalizacji.

Ścieki w gospodarstwach gromadzone są w zbiornikach i okresowo dowożone do oczyszczalni miejskiej w Ostrołęce.

Planowana jest dalsza rozbudowa sieci kanalizacyjnej w związku z czym zostanie znacznie ograniczone w pewnym stopniu niebezpieczeństwo wystąpienia zanieczyszczeń wód i gruntu przez indywidualne zbiorniki magazynujące ścieki oraz możliwość wylewisk ścieków na grunty rolne i inne.

5.6. Degradacja i ochrona atmosfery.

5.6.1. Emisje zanieczyszczeń do powietrza

Czystość powietrza jest jednym z podstawowych czynników decydujących o jakości środowiska, w którym żyjemy, a także w znacznym stopniu wpływającym na nasz poziom życia.

Zanieczyszczenie powietrza powoduje bowiem w konsekwencji niekorzystne zmiany w wodach, w glebie, świecie roślinnym. Jest przyczyną wymiernych strat gospodarczych m.in. w rolnictwie (zmniejszenie plonów roślin uprawnych i straty w produkcji zwierzęcej), leśnictwie (niszczenie drzewostanów), budownictwie (korozja budowli). Nie jest także obojętne dla zdrowia ludzi zamieszkujących rejony charakteryzujące się silnie zanieczyszczonym powietrzem.

Emisję do powietrza możemy podzielić na:

- punktową np. komin
- liniową (droga, tor kolejowy)
- powierzchniową (hałda popiołów, parking samochodowy)

Według innych kryteriów możemy wyróżnić emisję:

- wysoką np. komin powyżej 50 m
- niską np. palenisko domowe, mała kotłownia lokalna

Zanieczyszczenia emitowane do powietrza pochodzą z następujących rodzajów działalności:

- wytwarzania energii cieplnej powodującej uwalnianie takich zanieczyszczeń jak: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek i dwutlenek węgla, pył, benzo- α -piren,
- z realizacji innych procesów technologicznych, w wyniku których emitowana jest szeroka gama zanieczyszczeń wynikających ze specyfiki tych procesów (np. magazynowanie odchodów zwierzęcych),
- z komunikacji, gdzie ze spalania paliw płynnych i gazowych uwalniane są zanieczyszczenia gazowe i pyłowe.

Na terenie gminy Rzekuń nie występują znaczące punktowe źródła emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego. Obszar gminy Rzekuń cechuje się dość korzystnymi warunkami mikroklimatycznymi i higieny atmosfery. Brak tu obiektów przemysłowych i instalacji mogących pogorszyć stan środowiska.

Na terenie gminy istotne znaczenie dla jakości powietrza ma tzw. emisja niska z indywidualnego ogrzewania mieszkań, która co prawda ma mały zasięg przestrzenny wokół obszaru emisji, lecz w znacznym stopniu wpływa na wielkość stężenia zanieczyszczeń w swoim najbliższym otoczeniu. Emisja niska jest szacowana na podstawie gęstości zaludnienia oraz średnich kubatur lokali mieszkalnych, przy założeniu stałych współczynników emisji dla różnych paliw. Charakterystyczną cechą niskiej emisji jest jej sezonowa zmienność. W okresach grzewczych notuje się wzrost emisji energetycznej w porównaniu do okresów ciepłych. Wśród punktowych źródeł emisji nieliczną grupę stanowią emitory zaliczane do tzw. emisji średniej, czyli o wysokości od 20-30 m.n.p.t. do 80 m.n.p.t. W grupie tej znajdują się kotłownie lokalne pracujące na potrzeby grzewcze szkół.

Ważnym elementem niskiej emisji są zanieczyszczenia ze źródeł liniowych czyli związane z komunikacją. Emisja ta wraz z postępującym zwiększaniem się ilości pojazdów, wykazuje tendencję wzrostową. Liniowymi źródłami zanieczyszczenia powietrza są szlaki komunikacyjne o znacznym natężeniu ruchu. Największy zasięg uciążliwości (do 100 m) i negatywne oddziaływanie w postaci hałasu i zanieczyszczeń komunikacyjnych, będą występowały wzdłuż drogi krajowej nr 61 (Warszawa-Ostrołęka – Łomża) oraz dróg wojewódzkich (627- biegnącej z Ostrołęki do

Ostrowi Mazowieckiej). Są to obiekty – inwestycje *mogące pogorszyć stan środowiska*.

Na warunki aerosanitarne w gminie mogą mieć minimalny wpływ źródła emisji położone poza jej obszarem – na terenie miasta Ostrołęka. Są to:

- INTERCELL S.A. w Ostrołęce umieszczony został na "Liście 80" (zakładów najbardziej uciążliwych) z uwagi na emitowane do powietrza zanieczyszczenia w tym uciążliwość zapachową (emisja związków siarki wynikająca ze specyfiki przemysłu papierniczego), a także nierozwiązane problemy gospodarki odpadami (i zrzuty wysokich ładunków zanieczyszczeń do wód powierzchniowych - do Narwi),
- Zespół Elektrowni „Ostrołęka” S.A. (*lista wojewódzka uciążliwych zakładów*). W ostatnich latach Zakłady te zredukowały ilości emitowanych pyłów (o 85,3%) i gazów (o ok. 5,5%).

Dwutlenek siarki. Stan zanieczyszczenia powietrza SO₂ w województwie mazowieckim jest zadowalający. Średnioroczne (2002 r.) wartości stężeń tego zanieczyszczenia mieszczą się w granicach od 1,7 do 20 µg/m³ (tj. 25% normy).

Przeciętne wartości stężeń SO₂ wykazują znaczne wahania sezonowe, są nawet 4-krotnie wyższe zimą niż latem.

Dwutlenek azotu. Zakres stężeń średniorocznych, podstawowego zanieczyszczenia energetycznego i komunikacyjnego, w województwie mazowieckim w 2002 roku kształtował się w szerokich granicach i wynosił od 8,0 µg/m³ do 39,0 µg/m³. Gmina leży w najmniej zanieczyszczonej części województwa mazowieckiego graniczy z obszarem „Zielonych Płuc Polski”, gdzie stężenia średnioroczne NO₂ kształtowały się na poziomie 50% normy (największego dopuszczalnego stężenia), tj. około 20 µg/m³.

Wyższe stężenia (chwilowe) mogą wystąpić na obszarach przylegających do drogi krajowej (nr 61), gdzie występuje duże natężenie ruchu komunikacyjnego oraz w sąsiedztwie innych ruchliwych szlaków komunikacyjnych.

Stężenia dwutlenku azotu wykazują znacznie mniejsze zróżnicowanie w okresie roku. Ocenia się, że w sezonie zimnym stężenia NO₂ są wyższe niż w sezonie ciepłym tylko o około 40%. Oznacza to, że na emisję dwutlenku azotu związaną ze spalaniem paliw dla celów grzewczych nakłada się bardzo znaczący udział innych źródeł, w tym komunikacji (ze spalania paliw płynnych).

Stężenia głównych zanieczyszczeń powietrza charakteryzują się dużą zmiennością w ciągu roku. Wiąże się ona z panującymi w naszym kraju warunkami klimatycznymi i wysokim udziałem energetycznego spalania paliw w emisji wymienionych zanieczyszczeń, szczególnie dwutlenku siarki i pyłu. W okresie zimowym, zwłaszcza w miesiącach z najniższymi temperaturami, nastę-

puje bardzo wyraźny wzrost stężeń dwutlenku siarki i zanieczyszczeń pyłowych.

Pył zawieszony. Pył w powietrzu pochodzący ze źródeł naturalnych, tj. z powierzchni ziemi (związany z zabiegami agrotechnicznymi) nie stanowi dużego udziału w zapyleniu ponieważ wody i lasy stanowią ponad połowę powierzchni gminy.

W województwie mazowieckim w 2002 r. średnio roczne stężenia pyłu PM10 kształtowały się w przedziale od 24 do 73 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. W ostatnich latach (pomiar w Ostrołęce) nie zanotowano przekroczeń wartości najwyższych dopuszczalnych stężeń (NDS).

Wzrost liczby mieszkańców oraz wzrost liczby domów i zakładów produkcyjnych i usługowych skutkuje wzrostem zapotrzebowania na energię cieplną. Ze wzrostem zapotrzebowania na ciepło wiąże się zwiększona emisja do atmosfery zanieczyszczeń przede wszystkim: dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, pyłu zawieszonego. Jak przewidziano w „Projekcie założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Rzekuń” zmieni się udział poszczególnych rodzajów paliw w stosunku do udziału obecnego (głównie węgiel), na rzecz paliw ekologicznych i odnawialnych (gaz sieciowy, olej, słoma, zrębki, kolektory słoneczne). W związku z powyższym przewiduje się także zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery. Do roku 2020 jak przewiduje „Projekt...” wynikiem zmiany udziału poszczególnych rodzajów paliw będzie zmniejszenie o ok. 37% emisji pyłu, ok. 38% emisji SO_2 . Emisja dwutlenku azotu wzrośnie o ok. 19%.

Ograniczenie emisji nastąpi pod warunkiem wykonania planowanego rozwoju sieci gazowej oraz propagowania ekologicznych paliw do ogrzewania indywidualnego i w sferze gospodarczej.

5.7. Hałas

O klimacie akustycznym danego środowiska, czyli o zespole zjawisk akustycznych /hałasie/ występujących na danym obszarze, w istotnym stopniu decydują źródła, które te zjawiska wywołują. Wyróżnia się trzy główne rodzaje hałasu przyjmując za podstawę grupy wytwarzających go źródła:

- hałas przemysłowy powodowany przez urządzenia i maszyny w obiektach przemysłowych i usługowych,
- hałas komunikacyjny pochodzący od wszelkich środków transportu,
- hałas komunalny występujący w zabudowie zagrodowej i w obiektach użyteczności publicznej.

Do oceny występowania hałasu w środowisku stosuje się równoważny poziom dźwięku A (L_{Aeq}), który jest uśrednionym poziomem w funkcji czasu wyrażonym w decybelach (dB), ponadto dla startów, lądowań i przelotów statków powietrznych stosuje się długotrwały i średni poziom dźwięku A w (dB) oraz ekspozycyjny poziom dźwięku A w (dB).

Od 2004 r. obowiązują w Polsce nowe dopuszczalne wartości natężenia hałasu

w środowisku. Określono je w załączniku do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 29 lipca 2004 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. Nr 178, poz. 1841), w którym to odpowiednie wartości natężenia hałasu przypisano różnym obszarom pod względem ich zagospodarowania od poszczególnych grup źródeł hałasu.

Tabela Nr 12. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu (wyciąg z załącznika do rozporządzenia)

Przeznaczenie terenu	Dopuszczalny poziom hałasu wyrażony równoważnym poziomem dźwięku A w dB			
	drogi lub linie kolejowe*)		Instalacje i pozostałe obiekty i grupy źródeł hałasu	
	pora dnia - przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom	pora nocy - przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom	pora dnia - przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godzinom dnia kolejno po sobie następującym	pora nocy - przedział czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej godzinie nocy
3 a) Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b) Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z usługami rzemieślniczymi c) Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe poza miastem d) Tereny zabudowy zagrodowej	60	50	55	45

5.7.1. Hałas przemysłowy.

Nie występuje w znaczącym stopniu na terenie gminy Rzekuń. Może występować w niewielkim natężeniu w miejscowościach gdzie zlokalizowane są większe zakłady t.j. Ławy, Rzekuń ,Nowa Wieś Wschodnia .

5.7.2. Hałas komunikacyjny.

Głównym czynnikiem degradującym klimat akustyczny w środowisku jest hałas komunikacyjny emitowany w szczególności przez środki transportu drogowego. Dotyczy to głównie odcinków dróg krajowych i wojewódzkich na terenach zabudowy mieszkaniowej.

Poważnym źródłem liniowym hałasu na terenie gminy są drogi (krajowa nr 61 oraz wojewódzkie – 627). Pozostałe ciągi komunikacyjne nie powinny stanowić uciążliwości.

Z badań ogólnopolskich wynika, że w województwie mazowieckim wskaźnik ludności zagrożonej hałasem ponadnormatywnym (LZH) kształtuje się poniżej 25%, w obszarach wiejskich - poniżej 15%.

Na obszarach przylegających do drogi krajowej nr 61 głównie w miejscowościach: Rzekuń , może wystąpić okresowo, dość uciążliwy (dla mieszkańców) hałas komunikacyjny.

Działania zmierzające do poprawy klimatu akustycznego powinny

w chwili obecnej koncentrować się na:

- utrzymaniu dróg w należyтым stanie technicznym,
- eliminowaniu z ruchu będących w złym stanie technicznym i nie odpowiadających normom pojazdów mechanicznych,
- ograniczenie prędkości pojazdów poruszających się w miejscowościach
- kontrolowanie przestrzegania ograniczenia prędkości oraz dopuszczalnej ładowności pojazdów.

5.8. Promieniowanie elektromagnetyczne niejonizujące.

Z punktu widzenia ochrony środowiska i zdrowia człowieka w zakresie promieniowania niejonizującego istotne są mikrofałe, radio-fałe oraz fałe o bardzo niskiej (VLF) i ekstremalnie niskiej częstotliwości (FW).

Głównym źródłem promieniowania typu FW jest infrastruktura elektromagnetyczna, czyli linie i stacje elektromagnetyczne oraz instalacje elektryczne odbiorcze.

Wpływ pól elektromagnetycznych na człowieka i środowisko uzależniony jest od wysokości natężenia (lub gęstości mocy) oraz częstotliwości drgań. Dopuszczalne ich poziomy w środowisku określa Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 11 sierpnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ochrony przed promieniowaniem szkodliwym dla ludzi i środowiska, dopuszczalnych poziomów promieniowania, jakie mogą występować w środowisku oraz wymagań obowiązujących przy wykonywaniu pomiarów kontrolnych promieniowania.

W zakresie mikrofalowym pola elektromagnetycznego największy niepokój wśród społeczeństwa budzi telefonia komórkowa, tj. ogromna liczba samych telefonów oraz liczebność stacji bazowych instalowanych np. na budynkach. Stacje bazowe telefonii komórkowej są źródłami fal elektromagnetycznych dlatego należą do *inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska*. Z uwagi na fakt, że obszar ich oddziaływania znajduje się poza strefą, w której przebywają ludzie (na wysokościach od 40 do 60 m n.p.t.), nie przewiduje się negatywnych oddziaływań na sferę mieszkaniową w ich sąsiedztwie.

5.9. Bezpieczeństwo chemiczne. Poważne awarie.

5.9.1. Źródła zagrożeń

Zgodnie z art. 3 pkt. 23 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.) przez poważną awarię (nadzwyczajne zagrożenie środowiska) rozumie się zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia

lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem.

W ostatnich latach na terenie gminy nie miały miejsca zdarzenia mające znamiona poważnej awarii.

Poważne awarie, których skutki określono nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska w gminie mogą występować przede wszystkim:

- na szlakach komunikacyjnych drogowych i kolejowych.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska prowadzi bazę danych o zakładach posiadających na swoim terenie substancje niebezpieczne. W tej bazie nie znajduje się żaden podmiot gospodarczy z terenu gminy Rzekuń

5.9.2. Przewozy materiałów niebezpiecznych.

Na drogach gminy Rzekuń występuje przewóz paliw płynnych. Przewożone są również materiały używane przez przemysł chemiczny oraz prywatnych odbiorców (olej opałowy). Należy zwrócić szczególną uwagę na transport odpadów niebezpiecznych, ponieważ zgodnie z obowiązującymi przepisami, ich przewóz traktowany jest jako przewóz materiałów niebezpiecznych. Niestety pojazdy przewożące takie odpady często nie są w żaden sposób oznakowane (pomarańczowe tablice), brak jest m. in. wyposażenia w odpowiednią ilość gaśnic.

Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska mogącym powstać wskutek nieprzestrzegania obowiązujących przepisów przez przewoźników materiałów niebezpiecznych wymaga współdziałania administracji rządowej i samorządowej, Policji, Inspekcji Transportu Drogowego, Państwowej Straży Pożarnej, Obrony Cywilnej oraz Inspekcji Ochrony Środowiska.

W wyniku przeprowadzonych kontroli można stwierdzić, że źródłem niebezpiecznych zdarzeń drogowych mogą być braki techniczne pojazdów, brak wyposażenia pojazdów w sprzęt wczesnego ostrzegania i ratunkowo - gaśniczy. Niestety występują przypadki braku przez przewoźników wymaganych dokumentów dopuszczających samochody, samochody - cysterny, cysterny kolejowe do przewozu materiałów niebezpiecznych. Nadzwyczajne zagrożenie środowiska (emisja, wyciek, wybuch) może być również wynikiem zmiany ciśnienia, objętości i temperatury przewożonego medium lub jej gwałtownej reakcji z tlenem lub z wodą.

Z uwagi na skalę zjawiska jakim jest zwiększająca się ilość przewozów materiałów niebezpiecznych niezbędnym wydaje się zwiększenie ilości prowadzonych kontroli, a zwłaszcza większe zaangażowanie specjalistycznego sprzętu kontrolno - pomiarowego. System informacji o przewozach materiałów niebezpiecznych w transporcie drogowym praktycznie nie istnieje.

5.10. Gospodarka odpadami

5.10.1. Sposób gospodarowania odpadami

Odpady powstają w wyniku działalności człowieka. W miarę rozwoju cywilizacji i postępu technologicznego zwiększa się ilość odpadów.

W 2001 roku weszła w życie ustawa o odpadach, która określa zasady postępowania z odpadami, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów, minimalizacji ich ilości lub unieszkodliwiania. Zakłada się, że dzięki tej ustawie zostanie uporządkowana kwestia zarządzania i nadzoru nad gospodarką odpadami..

Na terenie gminy rocznie szacunkowo produkowane jest ok. 2665 Mg / rok odpadów komunalnych.

Obecnie odpady z terenu gminy Rzekuń wywożone są przez firmy: Firma Usług Komunalno - Sanitarnych FUKS w Ostrołęce, Zakład Usług Komunalnych Wiesław Kisiel w Laskowcu oraz Miejskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. w Ostrołęce.

Na terenie wsi Ławy i Goworki położona jest część miejskiego składowiska odpadów komunalnych. Odpady wywożone są na składowisko odpadów w Ostrołęce. Gmina Rzekuń jak i inne gminy powiatu ostrołęckiego podpisały porozumienie z miastem Ostrołęka w sprawie przyjęcia i wdrożenia programu „Zintegrowany system zagospodarowania odpadów stałych w Ostrołęce i obszarze funkcjonalnym”. Wg koncepcji tego programu gminy realizować będą projekt utylizacji i unieszkodliwiania odpadów poprzez:

- ustawienie w rejonach zamieszkałych zestawu pojemników do selektywnej zbiórki odpadów,
- utylizację odpadów realizowaną w wybudowanym przez Miasto Zakładzie Utylizacji i Unieszkodliwiania Odpadów, który jest planowany na terenie eksploatowanego składowiska odpadów w Ostrołęce.

Obecnie w zakresie gospodarki odpadami gmina jest na etapie przygotowania Gminnego Planu Gospodarki Odpadami uwzględniającego w/w porozumienie. Wdrożenie Planu Gospodarki Odpadami znacznie poprawi sytuację gospodarowania odpadami oraz znacznie ograniczy wpływ źle gromadzonych odpadów oraz „dzikich” wysypisk śmieci.

5.10.2. Zagrożenia wynikające z niewłaściwego postępowania z odpadami.

Dużym problemem w gospodarce odpadami są „dzikie” wysypiska zlokalizowane głównie w lasach i na nieużytkach. Poważnym zagrożeniem dla środowiska mogą być składowane tam odpady niebezpieczne niewiadomego pochodzenia.

Istnienie tego typu wysypisk wynika z braku systemu wywozu odpadów na terenach wiejskich. Odpady, które nie trafiają na składowiska są bardzo często spalane przez mieszkańców. Spalanie odpadów z tworzyw sztucznych w tradycyjnych spalarniach stwarza poważne zagrożenie

dla zdrowia. Procesowi spalania towarzyszą różne szkodliwe emisje oraz wytwarzane dodatkowe odpady.

Aby na terenie gminy Rzekuń gospodarka odpadami była zgodna z wymaganiami ochrony środowiska należy uzyskać akceptację mieszkańców i ich powszechne uczestnictwo w programie gospodarki odpadami. Program ten powinien obejmować przygotowanie procesu minimalizacji powstawania odpadów oraz zaniechanie przez mieszkańców spalania odpadów szkodliwych. Jest to możliwe wyłącznie wtedy, gdy gmina nałoży ustawowy obowiązek rozliczania się mieszkańców z wytworzonych odpadów i będzie konsekwentnie z tego obowiązku rozliczać.

Szerzej problem gospodarki odpadami na terenie gminy został omówiony w „Planie gospodarki odpadami gminy Rzekuń”

5.11. Aktualne problemy gminy Rzekuń w zakresie środowiska

Na podstawie przeprowadzonej analizy stanu środowiska gminy można stwierdzić, że:

Istotnym problemem gminy Rzekuń jest bardzo niski stopień skanalizowania gminy i niedostatecznie rozwiązana gospodarka ściekowa. Niewątpliwym problemem są zbiorniki bezodpływowe, a dokładnie sposób ich eksploatacji. Należy przypuszczać, że ścieki z szamb są wywożone na łąki i pola powodując zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych. Działania w kierunku zwiększenia stopnia skanalizowania gminy oraz kontrole mieszkańców powinny przyczynić się do ograniczenia tego niekorzystnego zjawiska. Gmina założyła sobie zadania, które będzie w ramach możliwości finansowych konsekwentnie realizować zmierzając do poprawy stanu gospodarki ściekowej.

Problemy w zakresie gospodarki odpadami obejmują: brak punktu zbiórki odpadów niebezpiecznych, a także pokrycia dachowego wykonanego z płyt azbestowo-cementowych tzw. eternit. Do zadań gminy należy tworzenie warunków do selektywnej zbiórki, segregacji i składowania odpadów przydatnych do wykorzystywania oraz współdziałania z jednostkami organizacyjnymi i osobami podejmującymi zbieranie i zagospodarowywanie tego rodzaju odpadów. Należy podjąć działania w kierunku organizowania selektywnej zbiórki. Przy organizowaniu, tworzeniu tego systemu niezbędne jest również kształtowanie świadomości ekologicznej mieszkańców, co może okazać się zadaniem o wiele trudniejszym niż samo zorganizowanie systemu selektywnej zbiórki. Problemy dotyczące gospodarki odpadami obejmują także materiały wykonane z azbestu. Materiał ten jest bardzo niebezpieczny dla zdrowia i może wywoływać choroby nowotworowe. Należy podjąć działania mające na celu utylizację tych materiałów. Działania powinny być realizowane przez wyspecjalizowane firmy przy zachowaniu szczególnych środków bezpieczeństwa. Gmina będzie realizowała założenia zawarte w opracowywanym Planie Gospodarki Odpa-

dami, co powinno dostatecznie zabezpieczyć środowisko przed negatywnym wpływem źle gromadzonych i magazynowanych odpadów.

Ograniczenie niskiej emisji jest problemem, z którym boryka się wiele gmin. Inicjatywą władz gminy jest rozwiązanie tego problemu poprzez modernizację albo wymianę kotłów na nowoczesne, bardziej sprawne i przyjazne dla środowiska.

Podsumowując należy stwierdzić, że wymienione aktualne problemy ochrony środowiska są bardzo istotne i należy podejmować racjonalne działania mające na celu ich stopniowe, konsekwentne wyeliminowanie. Pewne problemy wymagają będą rozwiązania na forum międzygminnym czy powiatowym. Z tego powodu zasadna wydaje się współpraca z innymi gminami i powiatem. Wymienionych problemów nie rozwiąże się w krótkim okresie, należy więc podejmować racjonalne działania, które z czasem przyniosą całkowite ich wyeliminowanie z gminy.

5.12. Obszary objęte prawną formą ochrony przyrody.

Część zachodnia gminy wchodzi w granice obszaru proponowanego do objęcia ochroną w ramach sieci obszarów NATURA 2000 „Dolina Dolnej Narwi”. Jest to obszar na którym znajduje się ostoja ptaków o kodzie PLB 140003. Jest to obszar stanowiący szczególnie cenne siedliska dla ptaków wodno – błotnych. Obszar Dolnej Doliny Narwi jest obszarem specjalnej ochrony ptaków, który nie został zamieszczony na listach przekazanych przez Polskę Komisji Europejskiej, a spełnia wszelkie kryteria jako obszary NATURA 2000. Został zgłoszony przez organizacje na tzw. „Shadow List”. Jest więc potencjalnym obszarem OSO i w przyszłości zostanie włączony do sieci NATURA. Wszelkie działania w rejonie doliny Narwi powinny być prowadzone z dużą starannością, aby nie powodować zmian jakości lub warunków środowiska.

Zgodnie ze studium zagospodarowania przestrzennego dolina rzeki Narwi włączona została do projektowanego obszaru chronionego krajobrazu. Inne obiekty i obszary szczególnej ochrony środowiska nie występują.

Na szczególne podkreślenie zasługują następujące aspekty tworzenia polskiej części sieci europejskiej:

- dążenie do włączenia w obręb sieci ekologicznej pełnego zestawu siedlisk typowych dla danej strefy fizyczno-geograficznej na poziomie regionów występujących na terenie Polski .
- zapewnienie jedności przestrzennej i funkcjonalnej sieci ekologicznej w celu ochrony dróg migracji i rozprzestrzeniania się gatunków.
- włączenie istniejących obszarów chronionych / parki narodowe, parki krajobrazowe, rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu /, w takim zakresie, w jakim to jest możliwe, biorąc pod uwagę międzynarodowe kryteria wydziałania elementów NATURA 2000
- wskazanie potencjalnych obszarów ochrony przyrody, w tym także terenów tradycyjnego

rolnictwa, tradycyjnej gospodarki rybackiej, ekosystemów seminaturalnych, co stawia na równi jako godne ochrony tradycyjnie rozumiane walory przyrody / naturalność/ z walorami ukształtowanymi antropogenicznie / zgodnie z duchem Konwencji o różnorodności biologicznej/

Proponowana droga rozwoju tych obszarów to promocja lokalnych produktów, rolnictwo oraz tworzenie bazy turystycznej poprzez programy wsparcia ze środków Unii Europejskiej.

5.13. Programy rolnośrodowiskowe

Gmina Rzekuń została zaliczona do stref priorytetowych. Strefy priorytetowe zostały utworzone ze względu na wysokie walory przyrodnicze terenów, na których będzie wspierane gospodarowanie zgodnie z zasadami ochrony środowiska i w sposób sprzyjający ochronie zasobów naturalnych. Rzeka i roślinność charakterystyczne dla terenów dolinowych stanowią unikatowy krajobraz, który należy zachować. Naturalność i przestrzenność stanowi najwyższy walor krajobrazu doliny Narwi.

Dla obszarów gminy Rzekuń charakterystyczne są polodowcowe równiny, doliny rzek (i innych cieków), bogactwo lasów, rozległe łąki często położone w dolinach rzecznych użytkowane ekstensywnie, zarośli przeplatających się z pastwiskami i polami uprawnymi, bogactwo siedlisk leśnych. Programy rolnośrodowiskowe będą prowadzone na terenach gmin ujętych w poszczególnych strefach. Program rolnośrodowiskowy stanowi zespół instrumentów (działań i narzędzi) wspomagających zabiegi ochronne – również w obszarach NATURA 2000. Na obszarach specjalnej ochrony (OSO) obejmujących tereny rolnicze wskazane jest również podjęcie (i wdrożenie) tych programów.

Pakiety programu rolnośrodowiskowego obejmują m. in. rolnictwo zrównoważone, utrzymanie łąk ekstensywnych oraz ochrona gleb i wód, będą wprowadzane (do 2006 roku) na obszarach wytypowanych gmin.

Strefa priorytetowa Bugu, Narwi i Liwca – to obszar zamieszkiwany przez ludność związaną z prowadzeniem gospodarstw rolnych gdzie:

- dominują gleby o niskiej przydatności do produkcji rolniczej, gdzie część słabszych gruntów jest odłogowana (niebezpieczeństwo zaniechania produkcji rolniczej),
- występują gospodarstwa hodowlane z wysoką obsadą zwierząt (głównie bydło mleczne),
- notuje się wysoki udział trwałych użytków zielonych i wysoką lesistość,

Podstawowe priorytety obejmują:

- ochronę środowiska i zachowanie walorów przyrodniczych obszarów wiejskich,
- wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i dobrostanu zwierząt.

Realizacja w/w priorytetów zakłada następujące cele działania:

- Promocja systemów produkcji rolniczej prowadzonych w sposób zgodny z wymogami ochrony środowiska (przeciwdziałanie zanieczyszczeniom wód, erozji gleb), ochrony i

kształtowaniu krajobrazu, ochrony zagrożonych wyginięciem gatunków dzikiej fauny i flory oraz ich siedlisk,

- Ochrona zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich,
- Poprawa stanu świadomości ekologicznej wśród społeczności wiejskiej.

Zakres przedsięwzięć rolnośrodowiskowych obejmuje 7 pakietów działań – których założeniem jest utrwalenie wzorców trwałej i zrównoważonej gospodarki rolnej (zwłaszcza na terenach chronionych lub wskazanych do ochrony).

Pakiety te związane są z gospodarowaniem rolniczym ukierunkowanym na ochronę środowiska, w tym zachowanie siedlisk o wysokich walorach przyrodniczych oraz zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich. Każdy pakiet posiada zestaw kilku ściśle sprecyzowanych wymogów, które wykraczają poza zwykłą dobrą praktykę rolniczą i nie pokrywają się z innymi instrumentami wspierania produkcji rolniczej.

Zwykła dobra praktyka rolnicza (ZDPR) określa poziom odniesienia (podstawowy) dla działań rolnika (i wsparcie z tytułu zobowiązań rolnośrodowiskowych). Przystępując do programu rolnośrodowiskowego rolnik musi stosować się do zasad ZDPR na całym obszarze gospodarstwa. W ramach programu rolnośrodowiskowego przewidziano realizację następujących pakietów:

- Rolnictwo zrównoważone (m.in. zbilansowanie gospodarki nawozami i przestrzeganie odpowiedniego płodozmianu),
- Rolnictwo ekologiczne, tj. stosowanie metod upraw zgodnie z ustawą o rolnictwie ekologicznym,
- Utrzymanie łąk ekstensywnych – wiąże się z przestrzeganiem terminów i sposobów wykaszania traw, na łąkach o wysokich walorach przyrodniczych, zagrożonych degradacją (np. w dolinie Bugu),
- Utrzymanie ekstensywnych pastwisk – zakłada przywrócenie lub zachowanie ekstensywnych wypasów na półnaturalnych pastwiskach w sposób gwarantujący utrzymanie walorów florystycznych i miejsc przebywania gatunków zagrożonych wyginięciem,
- Ochrona gleb i wód – oznacza m.in. stosowanie międzyplonów w celu zwiększenia udziału gleb z okrywą roślinną w okresie jesienno – zimowym,
- Strefy buforowe – tworzenie 2 – 5 metrowych pasów zadarnionych na granicach gruntów rolnych ze zbiornikami wód powierzchniowych (na terenach intensywnie użytkowanych rolniczo), w celu ograniczania negatywnego oddziaływania i ochrony siedlisk wrażliwych,
- Ochrona rodzimych ras zwierząt gospodarskich – utrzymaniu hodowli rodzimych ras (bydła, koni, owiec) zagrożonych wyginięciem.

Pakiety rolnośrodowiskowe będą realizowane przez rolnika zgodnie z szczegółowym planem rolnośrodowiskowym. Na poziomie gospodarstwa rolnik może uzyskać płatność za wdrażanie od jednego do maksymalnie trzech pakietów (z uwzględnieniem wszystkich opcji i wariantów wynikających z tych pakietów). Rolnicy zajmujący się produkcją metodami ekologicznymi (na terenach stref priorytetowych) będą mogli wdrażać dodatkowo pakiety: utrzymanie łąk ekstensywnych, utrzymanie pastwisk ekstensywnych, strefy buforowe i ochronę rodzimych ras zwierząt gospodarskich.

Systemem pomocy finansowej będą objęte grunty orne, trwałe użytki zielone i sady (tylko w

pakiecie – rolnictwo ekologiczne), w którym wiele elementów gospodarstwa nie będzie uwzględnione przy obliczaniu płatności, są to m.in. grunty leśne. A ponadto:

- grunty pod wodami powierzchniowymi, płynącymi i stojącymi,
- siedliska rolnika i drogi dojazdowe do pól,
- grunty dzierżawione na okres krótszy niż okres zobowiązania rolnośrodowiskowego.

Przed podjęciem decyzji o zalesieniu gruntów ważne jest przeszkolenie rolników w zakresie pakietów rolnośrodowiskowych, ponieważ decyzja o zalesieniu gruntów powinna być świadoma – uwzględniająca przesłanki ekologiczne, ekonomiczne i społeczne.

6. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rzekuń a ochrona środowiska

W Programie Ochrony Środowiska należy określić zadania wynikające z aktualnego stanu środowiska i z aktualnego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego regionu, ale także zadania wynikające z planowanych przemian w strukturach gospodarczych i przestrzennych oraz z prognozowanych skutków środowiskowych owych przemian. Po części cele i zadania Programu Ochrony Środowiska są tożsame z celami i zadaniami „Studium”. Oprócz ochrony najcenniejszych i już chronionych obszarów dotyczy to zwłaszcza przełamania zasobowych i jakościowych barier środowiskowych a także zagadnień związanych z poprawą jakości życia mieszkańców regionu.

Cele rozwoju gminy wynikają ze wskazanych możliwości i problemów rozwoju gminy jak również z kierunków polityki przestrzennego zagospodarowania kraju. Rozwój regionu powinien polegać na pełnym zaspokojeniu potrzeb społeczności lokalnej, przy jednoczesnym zrównoważonym zagospodarowywaniu terenów.

Do kierunków rozwoju gminy wynikających z uwarunkowań rozwoju przestrzennego zalicza się:

- 1 Bliskość aglomeracji miejskiej o dużej sile przyciągania
- 2 Rozwinięta infrastruktura techniczna
- 3 Istniejące tereny przemysłowe i magazynowe zlokalizowane w pobliżu zewnętrznego układu komunikacyjnego
- 4 Sąsiedztwo linii kolejowych wraz ze stacją osobową i towarową
- 5 Rozwinięty układ komunikacyjny
- 6 Rozdrobnione gospodarstwa rolne
- 7 Położenie wzdłuż Doliny Narwi i sąsiadujących z nią kompleksów leśnych

Do kierunków wynikających z zagospodarowania przestrzennego należy :

1. Szczegółową ochroną konserwatorską należy objąć:

- bezpośrednio sąsiedztwo kościoła parafialnego w Rzekuniu stawiającego dominantę urbanistyczną.

- stanowisko archeologiczne nr 18 we wsi Czarnowiec – zawierające relikty cmentarzyska z okresu rzymskiego / ok II w .n.e. /

2. Lasy państwowe na terenie gminy Rzekuń – ze względu na sąsiedztwo miasta i terenów przemysłowych mają status lasów ochronnych.

3. Wyłącza się z zabudowy tereny zwartych kompleksów leśnych

4. Stan oraz kierunki rozwoju infrastruktury technicznej

5. Na terenie gminy nie występują obszary , dla których występuje obowiązek sporządzenia planów miejscowych na podstawie przepisów szczególnych .

6. Na obszarze gminy wydzielono cztery istniejące i potencjalne strefy rozwoju gospodarczego.

Strefa I ośrodek gminny i usługi :

W strefie tej obserwuje się wzmożoną aktywność inwestycyjną związaną z ośrodkiem gminnym , drogą wojewódzką nr 627 Ostrołęka- Ostrów Mazowiecka , bliskość tras kolejowych, sąsiedztwo terenów przemysłowych oraz bezpośrednich powiązań z Ostrołęką . Na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się wzmożony rozwój budownictwa mieszkaniowego oraz działalności gospodarczej.

Strefa II funkcja mieszkaniowa

Strefa obejmuje wsie Dzbenin , Tobolice, Ławy i Laskowiec ,gdzie obserwowany jest intensywny rozwój zabudowy mieszkaniowej indywidualnej związanej z bliskością ośrodka miejskiego oraz dostępnością komunikacyjną tych terenów.

Strefa III – rolnictwo;

Strefa ta obejmuje wschodnią i południowo-wschodnią część gminy i jest związana z produkcją rolną . Należy dążyć do scalenia rozdrobnionych gospodarstw rolnych i intensyfikacji produkcji- przy zachowaniu zasady równoważnego rozwoju obszaru

Strefa IV -rekreacja:

Obszar obejmuje tereny o najsłabszych glebach , ściśle związanych z doliną Narwi i kompleksami leśnymi .Walory przyrodniczo-krajobrazowe tego obszaru oraz dobre powiązania komunikacyjne z Ostrołęką stwarzają dogodne warunki do rozwoju na tych terenach budownictwa letniskowego i organizowania czynnych form wypoczynku dla mieszkańców pobliskiego miasta .Przy zagospodarowaniu obszaru należy zwrócić uwagę na powiązania funkcjonalne z terenami zabudowy mieszkaniowej , zarówno na terenie gminy jak i w mieście Ostrołęce , poprzez zorganizowanie sieci ścieżek spacerowych i rowerowych oraz odpowiednie ukształtowanie komunikacji kołowej

Ponadto wskazano tereny preferowane pod rozwój przemysłu ściśle związane z istniejącymi i rozwijającymi się terenami przemysłowymi na terenie wsi Ławy i Goworki -w sąsiedztwie Zakładów Mięsnych oraz Gospodarstwa Ogrodniczego / w pobliżu wysypiska odpadów komunalnych/

Do wiodących kierunków rozwoju określonych w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy” należy::

- wzrost aktywizacji gospodarczej gminy poprzez:
 - rozwój małych zakładów produkcyjnych,
 - rozwój lokalnego rynku pracy,
 - rozwój funkcji rekreacyjno - wypoczynkowych i ich obsługi,
 - promocję gminy (jej możliwości, szans rozwoju),
- poprawa jakości życia mieszkańców poprzez:
 - wzrost podaży miejsc pracy,
 - poprawę warunków zamieszkania,
 - zapewnienie odpowiedniego standardu usług,
- ochrona i racjonalne kształtowanie środowiska przyrodniczego i kulturowego poprzez:
 - zachowanie i wspomaganie istniejących wartości środowiska przyrodniczego, tj. obszarów najcenniejszych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym,
 - poprawę jakości wód powierzchniowych do parametrów klasy II,
 - racjonalizację wykorzystania zasobów naturalnych (zalesienie gruntów klasy VI i częściowo V),
 - ograniczenie antropopresji na środowisko, przez:
 - systemowe rozwiązania gospodarki wodno–ściekowej (w tym oczyszczalnie przydomowe),
 - rozwój kotłowni olejowych, i wykorzystanie alternatywnych źródeł energii (wiatrowe),
 - ochronę gleb dobrych przed przeznaczeniem na cele nierolnicze oraz przed degradacją - przeciwdziałanie zjawiskom stepowienia i erozji wietrznej (fitomelioracja, zwiększenie retencji),
 - racjonalne wykorzystanie surowców mineralnych z jednoczesną rekultywacją przywróceniem wartości użytkowych terenom zdegradowanym w wyniku „niezorganizowanej” eksploatacji surowców okruchowych,
 - ochronę starodrzewu i rewaloryzację zabytkowych układów parkowych,

- wprowadzanie zadrzewień śródpolnych i renaturalizacja obszarów leśnych (wprowadzanie różnorodności gatunkowej drzew w miejsce leśnych monokultur),
- wzmocnienie funkcji ekologicznej obszaru gminy – zwiększenie powierzchni lasów i zadrzewień,
- utrzymanie i rewaloryzację zasobów materialnych dziedzictwa kulturowego, przez pozyskanie nowych właścicieli dla obiektów zabytkowych (z zasobów komunalnych),
- łagodzenie konfliktów wynikających z różnych sposobów użytkowania terenów (tworzenie zadrzewień kurtynowych wokół dużych obiektów inwentarskich, stacji benzynowych, ciągów komunikacyjnych),
- rozwój i usprawnienie systemów komunikacji i infrastruktury technicznej poprzez:
 - poprawę oraz podniesienie stanu technicznego i parametrów użytkowych systemu dróg i ulic,
 - wyznaczenie i realizacja tras i ścieżek rowerowych,
 - stworzenie kompleksowych systemów gospodarki wodno-ściekowej,
 - opracowanie programu gazyfikacji gminy,
- kształtowanie ładu przestrzennego poprzez:
 - uporządkowanie zabudowy jednostek osadniczych,
 - wyeliminowanie konfliktów wynikających z różnych sposobów użytkowania terenów.

Realizacja zadań zapisanych w „Studium” będzie skutkowałą poprawą walorów użytkowych i estetycznych środowiska, lepszym wykorzystaniem zasobów naturalnych.

7. Polityka ekologiczna

Po raz pierwszy termin polityka ekologiczna został użyty w 1972 r. w Deklaracji Sztokholmskiej. W dokumencie tym zapisano, że „władze lokalne i państwowe ponoszą odpowiedzialność za właściwą politykę ekologiczną w zasięgu ich jurysdykcji. W Polsce termin „polityka ekologiczna” przyjął się i upowszechnił w środkach masowego przekazu, a w 1991 r. został użyty w oficjalnych dokumentach państwowych.

Politykę ekologiczną zdefiniowano jako naukę o wielopłaszczyznowym kierowaniu procesami ochrony środowiska, tj. racjonalnym wykorzystaniu i reprodukcji jego zasobów (zwłaszcza za pomocą programów i narzędzi regulacji) w celu zapewnienia niezbędnej skuteczności i efektywności poczynań w tym zakresie. W aspekcie praktycznym oznaczałoby to zarządzanie procesami ochrony środowiska na różnych szczeblach władzy, w aspekcie teoretycznym zaś - naukę o kie-

rowaniu działalnością ekologiczną, tj. organizowaniu, planowaniu i zarządzaniu procesami ochrony środowiska.

Podmiotem polityki ekologicznej są centralne organy władzy państwowej i administracji rządowej, terenowe organy administracji rządowej, samorzady lokalne oraz jednostki gospodarcze.

Przedmiotem polityki ekologicznej jest środowisko przyrodnicze oraz jego jakość - z punktu widzenia potrzeb biologicznych, społecznych i gospodarczych ludzi.

Podstawowe funkcje polityki ekologicznej zostały ujęte w Światowej strategii ochrony przyrody. Zaliczamy do nich:

- określanie celu procesów ochronnych;
- określanie podstawowych warunków osiągnięcia celów;
- przewidywanie przeszkód uniemożliwiających spełnienie tych warunków;
- wskazanie najkorzystniejszych sposobów (środków, narzędzi, instrumentów) osiągnięcia wytyczonego celu

7.1. Zasady i cele polityki ekologicznej

Wiodącą zasadą polityki ekologicznej naszego państwa u schyłku minionego i na początku obecnego stulecia jest przyjęta w Konstytucji RP, zasada zrównoważonego rozwoju, która uzyskała prawo obywatelstwa wśród społeczeństw świata w wyniku Konferencji Narodów Zjednoczonych w Rio de Janeiro w 1992 r. Podstawowym założeniem zrównoważonego rozwoju jest takie prowadzenie polityki i działań w poszczególnych sektorach gospodarki i życia społecznego, aby zachować zasoby i walory środowiska w stanie zapewniającym trwałe, nie doznające uszczerbku, możliwości korzystania z nich zarówno przez obecne jak i przyszłe pokolenia, przy jednoczesnym zachowaniu trwałości funkcjonowania procesów przyrodniczych oraz naturalnej różnorodności biologicznej na poziomie krajobrazowym, ekosystemowym, gatunkowym i genowym.

Podstawowym celem polityki ekologicznej jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego kraju (mieszkańców, infrastruktury społecznej i zasobów przyrodniczych), przy założeniu, że strategia zrównoważonego rozwoju pozwoli na wdrażanie takiego modelu tego rozwoju, który zapewni na tyle skuteczną regulację i reglamentację korzystania ze środowiska, aby rodzaj i skala tego korzystania realizowane przez wszystkich użytkowników nie stwarzały zagrożenia dla jakości i trwałości przyrodniczych zasobów.

7.2. Narzędzia polityki ekologicznej

Środki realizacji polityki ekologicznej mogą mieć charakter informacyjny, porządkująco-organizacyjny oraz techniczno - technologiczny. Ogólnie można przyjąć, że środki tworzą warunki funkcjonowania instrumentów polityki ekologicznej. Podstawowymi środkami realizacji polityki ekologicznej są:

- informacja ekologiczna zarówno specjalistyczna (monitoringowa, statystyczna, naukowa), jak i powszechna - przekazywana za pomocą środków masowego przekazu;
- planowanie przestrzenne;
- programowanie przedsięwzięć ochronnych lub wdrażania ekorozwoju;
- instytucje i organizacje zarządzania użytkowaniem, ochroną i kształtowaniem środowiska (w najbliższej przyszłości będą to zapewne instytucje wdrażania ekorozwoju);
- badania naukowe;
- środki techniczno-technologiczne.

Instrumenty wdrażania polityki ekologicznej dzieli się, w zależności od sposobu działania, na instrumenty regulacji bezpośredniej i instrumenty regulacji pośredniej. Do pierwszej grupy zalicza się:

- akty prawne określające system zarządzania (sterowania) oraz sposób użytkowania, ochrony i kształtowania środowiska;
- normy dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń;
- normy emisji (zrzutu) zanieczyszczeń i składowania odpadów;
- normy regulujące ważniejsze procesy produkcyjne z punktu widzenia ich oddziaływania na środowisko;
- normy produktowe określające cechy produktów potencjalnie uciążliwych dla środowiska;
- normy zbierania i przetwarzania informacji;
- przepisy regulujące korzystanie z powierzchni i przestrzeni;
- przepisy regulujące korzystanie z zasobów naturalnych;
- przepisy wdrażające organizację systemu zarządzania ochroną środowiska.

Regulacje pośrednie obejmują instrumenty ekonomiczne (podatki, opłaty, subwencje, zastawy ekologiczne, rynek uprawnień do korzystania ze środowiska, ubezpieczenie ekologiczne), przepisy importowe (utrudnienia lub ulgi celne), umowy itp.

7.3. Świadomość ekologiczna

Świadomość ekologiczna jest częścią świadomości społecznej. Pojęcie to może być używane w dwóch znaczeniach. W znaczeniu szerszym oznacza całokształt uznawanych idei, wartości i opinii o środowisku przyrodniczym jako miejscu życia i rozwoju człowieka (społeczeństwa), wspólnych dla określonych grup w danym okresie historycznym. W znaczeniu węższym, bardziej praktycznym, świadomość ekologiczna jest to stan wiedzy, poglądów i wyobrażeń ludzi o roli środowiska w życiu człowieka, jego antropogennym obciążeniu, stopniu wyeksploatowania, zagrożenia i ochrony, w tym także stan wiedzy o sposobach i instrumentach sterowania użytkowaniem i ochroną środowiska.

8. Cele i kierunki działań gminy Rzekuń w sferze ochrony środowiska - strategia krótko i długoterminowa.

Cele i kierunki działań gminy Rzekuń w sferze ochrony środowiska należy określić w odniesieniu do:

- stosunków wodnych i jakości wód.
- ochrony gleb użytkowanych rolniczo
- gospodarowania odpadami
- jakości powietrza
- hałasu
- edukacji ekologicznej społeczeństwa
- ochrony przyrody
- gospodarki zasobami kopalin
- promieniowania elektromagnetycznego
- nadzwyczajnych zagrożeń środowiska

8.1. Strategia krótkoterminowa do roku 2007 i długoterminowa do 2011 roku.

8.1.1. Ochrona zasobów wodnych

Wody powierzchniowe

W kierunkach polityki dotyczącej ochrony wód powierzchniowych obok działań skierowanych na ich retencjonowanie szczególny akcent winien być położony na poprawę stanu ich czystości oraz utrzymaniu ich jakości na wymaganym poziomie.

Cele krótkoterminowe:

- 1 Poprawa jakości wód powierzchniowych.
- 2 Rozwiązanie problemu gospodarki ściekowej.

Wiążą się z nimi następujące zadania dla gminy:

1. Kontrola zagospodarowania ścieków bytowo-gospodarczych.
 2. Realizacja planu inwestycji związanych z budową sieci kanalizacyjnej na terenie gminy.
 3. Wyposażanie gospodarstw wiejskich w zabudowie rozproszonej w przydomowe oczyszczalnie ścieków.
-
1. Realizacja inwestycji ograniczających zanieczyszczenia azotowe pochodzące z rolnictwa (budowa płyt gnojowych i zbiorników na gnojowicę i gnojówkę),
 2. Edukacja ekologiczna nt. prawidłowej gospodarki ściekowej i przechowywania odchodów zwierzęcych w indywidualnych gospodarstwach.

Strategia

Głównym źródłem zanieczyszczeń wód powierzchniowych gminy są zrzuty ścieków komunalnych. Z tym wiążą się ważne problemy w zakresie gospodarki wodno-ściekowej prowadzonej na terenie gminy:

- słabo rozwinięta sieć kanalizacji sanitarnej
- stan zbiorników bezodpływowych do gromadzenia ścieków nie zawsze zgodny z obowiązującym prawem.
- różny sposób przechowywania obornika i gnojowicy

Dlatego w najbliższych planach należy uwzględnić budowę sieci kanalizacyjnej. Równie ważne są działania ograniczające wpływy powierzchniowe z terenów rolnych / osłony biologiczne, ekologiczne formy gospodarki rolnej /.

Systemy kanalizacji sanitarnej w pierwszej kolejności pojawić się powinny w większych jednostkach osadniczych.

Z uwagi na usytuowanie gminy w zlewni rzeki Narwi zasilającej wody Zbiornika Zegrzyńskiego stanowiącego źródło wody pitnej dla Warszawy, istnieje szansa uzyskania znaczących środków pomocowych dla realizacji tej inwestycji.

Wyznaczone cele do osiągnięcia do roku 2011:

- 1 Działania wspólne z innymi gminami leżącymi w zlewni rzeki Narwi w celu poprawy stanu czystości wód tej rzeki i w konsekwencji uzyskanie wymaganej I klasy czystości.
- 2 Ograniczenie zanieczyszczeń rolniczych.
- 3 Realizacja programu małej retencji.
- 4 Zachowanie naturalnych zbiorników retencyjnych, takich jak tereny podmokłe i nieuregulowane ciek wodne, głównie w ramach działań w zakresie poprawy ochrony różnorodności biologicznej i prowadzenia zrównoważonej gospodarki leśnej.
- 5 Budowa systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych.
- 6 Edukacja ekologiczna społeczeństwa o prawidłowej gospodarce wodno-ściekowej w ich gospodarstwach.

Problemem ważnym w gminie jest jej niski stopień skanalizowania, co ma związek z odprowadzaniem ścieków. Działania gminy będą ukierunkowane na skanalizowanie pozostałej jej części.. Dla zabudowy zwartej można zaprojektować kanalizację zbiorczą złożoną z sieci kanalizacyjnej w układzie grawitacyjno-ciśnieniowym, a dla zabudowy rozproszonej kanalizację ciśnieniową. Dla domów znacznie oddalonych od wsi przewiduje się gromadzenie ścieków w zbiornikach bezodpływowych i okresowe wywożenie ścieków do oczyszczalni lub budowę przydomowych oczyszczalni ścieków.

Wody podziemne

Teren gminy posiada wystarczające zasoby wód podziemnych.

Na terenie gminy Rzekuń eksploatowane jest piętro czwartorzędowe. Ujęcia wody posiadają zatwierdzone zasoby eksploatacyjne w wysokości sumarycznej około 1500 m³/h w tym 446m³/h z niepodłączonego ujęcia w Teodorowie.

Obecnie na terenie gminy eksploatowane są ujęcia wody o zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych w wysokości około 430 m³/h . Tak więc potencjalne możliwości zaopatrzenia w wodę są duże .

Stopień zwodociągowania gminy na tle powiatu jest wysoki ,ma to też odbicie w zużyciu wody na jednego mieszkańca, świadczy to o rozwoju budownictwa i poprawie warunków życia mieszkańców.

Zgodnie z polityką ekologiczną państwa racjonalizacja zużycia wody w gospodarstwach domowych powinna zmierzać przede wszystkim do ograniczenia jej marnotrawstwa, stosowania wodoszczędnej aparatury czerpalnej i sprzętu gospodarstwa domowego oraz rozwoju pomiaru zużycia wody. Konieczne jest również ograniczenie strat w systemach rozprowadzania wody. Podstawowymi instrumentami stymulującymi racjonalizację zużycia wody powinna być cena usług wodociągowych i kanalizacyjnych odzwierciedlająca realną wartość wody, łącznie z ochroną zasobów wodnych.

Cele krótkoterminowe - rozbudowa sieci wodociągowych i stacji uzdatniania wody, likwidacja istniejących zagrożeń dla jakości eksploatowanych wód podziemnych, zużycia zasobów wód podziemnych, ochrona istniejących zasobów wód.

Strategia

- 1 Regulowanie gospodarki wodno-ściekowej w wyniku rozbudowy systemu kanalizacji sanitarnej w gminie, budowy szczelnych zbiorników na ścieki, nadzór nad poprawnym systemem odbioru ścieków ze zbiorników, oraz wykonania przyzagrodowych oczyszczalni ścieków.
- 2 Intensyfikacja kontroli wywozu ścieków z posesji.
- 3 Objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców gminy (realizacja Gminnego Planu Gospodarki Odpadami).
- 4 Lokalizacja i eliminowanie „dzikich wysypisk” odpadów.
- 5 Ograniczenie zanieczyszczeń rolniczych (m.in. poprzez budowę nowoczesnych stanowisk do składowania obornika i zbiorników na gnojowicę).
- 6 Przechodzenie na ekologiczne formy gospodarki rolnej pozwalającej ograniczyć przenikanie do wód gruntowych wraz z wodami opadowymi niepożądanych substancji.
- 7 Przywrócenie dobrej jakości wód powierzchniowych w wyniku opracowania i realizacji programów naprawczych.

- 8 Rozpoznanie na terenie gminy sposobu wykorzystywania nieczynnych studni kopalnych będących często miejscem zrzutu ścieków bytowych.
- 9 Kontrolę ilości i stanu technicznego zbiorników bezodpływowych (szamb)
- 10 Racjonalizacja zużycia wody w gospodarstwach domowych .

Wyznaczone cele do osiągnięcia do roku 2011:

1. Jakościowa ochrona zasobów wód podziemnych w celu zapewnienia dobrej jakości wody dla jej odbiorców
2. Ilościowa ochrona zasobów wód podziemnych w celu zapewnienia ciągłej dostawy wody do jej odbiorców.

Głównym przejawem degradacji ilościowej wód podziemnych może być zmniejszanie się zasobów oraz obniżanie zwierciadła wód – wpływ leja depresji. Degradacja jakości wód podziemnych może być związana głównie z nieuregulowaną gospodarką ściekową, odpadową i działalnością rolniczą i przemysłową.

Ochrona jakościowa wód podziemnych będzie realizowana poprzez:

- uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej,
- ograniczenie zanieczyszczeń rolniczych,
- uregulowanie gospodarki odpadami

Natomiast ochrona ilościowa wód podziemnych będzie realizowana poprzez:

- ograniczenie eksploatacji wody do niezbędnego minimum,
- stałą kontrolę ilości pobieranej wody.

8.1.2. Ochrona gleb użytkowanych rolniczo

Ochrona gleb użytkowanych rolniczo powinna polegać przede wszystkim na ograniczeniu zakresu zagospodarowywania gleb w sposób, który nie odpowiada ich przyrodniczym walorom i zwiększeniu skali przywracania wartości użytkowej glebom, które na skutek oddziaływania różnych czynników uległy degradacji /imisja, erozja, niewłaściwa agrotechnika /.

Cele krótkoterminowe:

- Specjalizacja produkcji rolnej.
- Badania chemizmu gleb.

Strategia

- Zmieniać grunty rolne na leśne jeśli są tylko ku temu odpowiednie warunki przyrodnicze /gleby kl.V i VI /

- Łączyć rozproszone małe lasy / głównie prywatne/ w większe kompleksy leśne
- Promowanie programów rolno-środowiskowych.
- Ochrona przed zmianą użytkowania gleb klasy III (najlepszych w gminie)
- Ochrona przed zmianą funkcji i pozostawienie w dotychczasowym użytkowaniu łąk i pastwisk
- Wydawać pozwolenia na zalesianie gruntów rolnych w obrębie proponowanych tras korytarzy ekologicznych .
- Na trwałych użytkach zielonych w obrębie korytarzy ekologicznych ograniczyć stosowanie nadmiernych dawek nawozów mineralnych i organicznych
- Na trwałych użytkach zielonych w obrębie korytarzy ekologicznych nie wprowadzać ogrodzeń działek .
- Na trwałych użytkach zielonych w obrębie korytarzy ekologicznych utrzymywać okresowe / wiosenne/ nadmierne uwilgotnienie terenu.
- Na gruntach ornych przylegających bezpośrednio do użytków zielonych korytarzy ekologicznych ograniczyć do minimum stosowanie środków ochrony roślin.

Wyznaczone cele do osiągnięcia do 2011 roku:

1. Zagospodarowanie gleb w sposób, który odpowiada ich przyrodniczym walorom, klasie bonitacji.
2. Zwarta zabudowa miejscowości położonych w pobliżu korytarzy ekologicznych nie powinna dochodzić do właściwej doliny cieku . Szerokość korytarza powinna być jak największa.

Gleby o wyższych klasach bonitacji powinny być zachowane dla efektywnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej z preferencją dla ekologicznych form produkcji. Wejście Polski do Unii Europejskiej wymusza bowiem zmianę charakteru produkcji z ilościowego na jakościowy.

8.1.3. Gospodarka odpadami.

Cele krótkoterminowe (do 2007) zakładają w świetle Krajowego Planu Gospodarki Odpadami objęcie wszystkich mieszkańców kraju zbiórką odpadów i wyeliminowanie dzięki temu niekontrolowanego wprowadzania odpadów komunalnych do środowiska, czyli zapobieganie powstawaniu tzw. „dzikich wysypisk”, składowanie pozostałych odpadów na składowisku w pełni zabezpieczonym, podniesienie skuteczności selektywnej zbiórki, ze szczególnym uwzględnieniem odpadów komunalnych ulegających biodegradacji oraz rozwój selektywnej zbiórki odpadów, zbiórkę odpadów wielkogabarytowych, budowlanych i niebezpiecznych z grupy odpadów komunalnych. Istotne jest ponadto podnoszenie świadomości społecznej obywateli. Wymienione cele stanowią podstawę do podjęcia odpowiednich działań na terenie gminy zmierzających do poprawy funkcjonowania systemu gospodarki odpadami.

Cele krótkoterminowe:

1. Wdrażanie i realizacja Gminnego Planu Gospodarki Odpadami.

2. Systematyczna kontrola wypełniania przez mieszkańców zobowiązań dotyczących gromadzenia odpadów poprzez objęcie wszystkich mieszkańców odbiorem odpadów
3. Bieżąca likwidacja „dzikich składowisk” odpadów
4. Przeprowadzanie kampanii informacyjnej w celu ograniczenia wytwarzania odpadów
5. Wdrażanie selektywnej zbiórki odpadów w gminie.
6. Organizowanie i pełne uczestnictwo w akcjach „Sprzątanie świata” i „Dzień Ziemi”.

Strategia

Od kilku lat obserwuje się zwiększoną konsumpcję, co prowadzi do wzrostu ilości odpadów. Mieszkańcy gminy powinni być poinformowani o możliwościach zmniejszenia ilości odpadów powstających w indywidualnych gospodarstwach. W tym celu powinny być organizowane kampanie informacyjne w kierunku proekologicznego zachowania konsumentów, np. świadomy wybór : butelki szklane zamiast plastikowych typu PET.

Szczególną uciążliwością są tzw. „dzikie wysypiska”, które niestety pojawiają się ciągle i muszą być systematycznie likwidowane. Należy podjąć działania restrykcyjne, polegające na karaniu osób i podmiotów gospodarczych składających swoje odpady w miejscach innych niż wyznaczone do tego celu.

Wyznaczone cele do osiągnięcia do 2011 roku:

- 1 Współpraca Samorządu z miastem Ostrołęką i realizacja programu „Zintegrowany system zagospodarowania odpadów stałych w Ostrołęce i obszarze funkcjonalnym” (integracja, zgodnie z ustaleniami planów wyższego rzędu WPGO i PPGO, z regionem ostrołęckim)
- 2 Wyznaczenie punktu zbierania odpadów niebezpiecznych (ze strumienia odpadów komunalnych)
- 3 Rozwój selektywnej zbiórki odpadów.
- 4 Przekazywanie zestawów do segregowania odpadów oraz zawieranie przez gminę porozumień z odbiorcami odpadów nadających się do wtórnego wykorzystania.
- 5 Wywożenie odpadów nieuniknionych na wysypisko odpadów stałych.
- 6 Zapewnienie niezawodności funkcjonowania taboru służącego do wywożenia odpadów.
- 7 Wymiana pokryć dachowych z eternitu.
- 8 Prowadzenie edukacji ekologicznej.

Kierunki przewidywane w polityce długoterminowej uwzględniać powinny cele określone w dyrektywach unijnych, mianowicie:

- unikanie i minimalizacja odpadów,
- recykling,
- składowanie tych odpadów , które nie nadają się do wtórnego zagospodarowania.

8.1.4. Powietrze atmosferyczne

Zadaniem krótkoterminowej strategii w zakresie poprawy jakości powietrza dla gminy jest:

- ograniczenie emisji „u źródła” w energetyce
- ograniczenie zanieczyszczeń komunikacyjnych powietrza

Zadanie to należy realizować poprzez:

1. Budowanie wśród mieszkańców świadomości ekologicznej z zakresu ochrony powietrza oraz informowanie i zachęcanie do podejmowania działań na rzecz poprawienia jakości powietrza atmosferycznego (zakaz spalania gumy, plastyków itp.).
2. Modernizację lub wymianę pieców grzewczych, zmianę czynnika energetycznego na bardziej ekologiczny, w celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń gazowych.
 - 1 Informowanie mieszkańców i doradztwo w zakresie udzielania kredytów oraz refundacji kosztów wymiany lub modernizacji pieców grzewczych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.
 - 2 Instalacja urządzeń do redukcji zanieczyszczeń powstających w procesie spalania paliw i procesach technologicznych,
 - 3 Promowanie oraz popularyzacja wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w tym rozwiązań technologicznych, administracyjnych i finansowych,
 - 4 Termomodernizacja budynków.
 - 5 Opracowanie programu ograniczenia niskiej emisji.

Wyznaczone cele do osiągnięcia do 2011 roku:

1. Ograniczenie niskiej emisji .
2. Utrzymanie jakości powietrza na poziomie nie gorszym niż obecny.
3. Tworzenie tras rowerowych.
4. Tworzenie polityki ruchu drogowego i transportu z uwzględnieniem jego uciążliwości.

8.1.5. Hałas

Emisja hałasu do środowiska na terenie gminy jest powodowana głównie przez:

- komunikację samochodową.
- sektor usług wykorzystujący maszyny powodujące emisję hałasu.

W związku z tym do zadań ograniczających wpływ hałasu należy zaliczyć:

1. Rozpoznanie klimatu akustycznego w wybranych punktach, w których może występować zagrożenie hałasem.
2. Działania dotyczące usprawnienia ruchu drogowego.
3. Wprowadzanie do planów zagospodarowania przestrzennego zapisów odnośnie standardów akustycznych

Wyznaczone cele do osiągnięcia do 2011 roku:

1. Egzekwowanie zasad ochrony przed hałasem przy realizacji lub rozbudowie przedsięwzięć produkcyjno-usługowych.
2. Rozbudowa systemu monitorowania hałasu drogowego.

8.1.6. Edukacja ekologiczna społeczeństwa

Cele krótkoterminowe i główne działania w zakresie edukacji ekologicznej społeczeństwa określono dla następujących zagadnień:

- wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie ochrony środowiska
- promocja walorów przyrodniczych i turystycznych gminy
- propagowanie proekologicznych działań i akcji

Edukacja ekologiczna odbywa się głównie w szkołach. Wszystkie szkoły na terenie gminy biorą czynny udział w corocznie organizowanych akcjach „Sprzątanie Świata” i „Dzień Ziemi”.

Cele krótkoterminowe:

1. Edukacja dzieci i młodzieży – akcje proekologiczne
2. Edukacja dorosłych- propagowanie selektywnej zbiórki odpadów, segregacji śmieci.

Strategia

1. Propagowanie wyjazdów dzieci ze szkół na tereny objęte ochroną.
2. Organizacja corocznej akcji „Sprzątanie Świata” i „Dzień Ziemi”
3. Promowanie konkursów ekologicznych w szkołach
4. Propagowanie segregacji odpadów z gospodarstw domowych
5. Propagowanie zaprzestania wiosennego wypalania łąk i ugorów
6. upowszechnianie i praktyczne wdrażanie zasad „Kodeksu dobrej praktyki rolniczej”,

8.1.7. Ochrona przyrody

Cele krótkoterminowe i główne działania do roku 2006 w zakresie ochrony przyrody określono do następujących zagadnień:

- ochrona istniejących obszarów chronionych
- ochrona gatunkowa roślin i zwierząt
- ochrona lasów

Cele krótkoterminowe:

1. Dążenie do zwiększenia obszarów leśnych na terenie gminy.
2. Identyfikacja obszarów przewidzianych do objęcia szczególnymi formami ochrony

przyrody ze szczególnym uwzględnieniem terenów korytarzy ekologicznych i dolin rzek.

3. Uczulanie mieszkańców i turystów na dbałość o tereny chronione.

Strategia

Obszary cenne przyrodniczo to jeden z elementów wizerunku zewnętrznego postrzegania regionu – gminy. Dlatego też konieczna i niezbędna jest dbałość o rozwój terenów i o ochronę obiektów chronionych.

Wyznaczone cele do osiągnięcia do 2011 roku:

- 1 Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej
- 2 Ochrona i renaturalizacja ciągów i połączeń ekologicznych ze szczególnym uwzględnieniem dolin rzecznych,
- 3 Rozwój rolnictwa ekologicznego,
- 4 Ochrona elementów środowiska przyrodniczo kulturowego,
- 5 Rozwój sieci szlaków turystycznych i ścieżek przyrodniczych,
- 6 Monitoring ruchu turystycznego szczególnie na obszarach chronionych,
- 7 Zalesianie gruntów na glebach niskiej jakości według wykonanych projektów.
- 8 Rozwiązanie problemu bezpańskich psów i kotów.

W zakresie ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej w gminie uwzględnić należy poprawę stanu środowiska poprzez usunięcie lub ograniczenie zagrożeń dla zachowania różnorodności biologicznej i krajobrazowej, zachowanie, odtworzenie i wzbogacenie regionalnych zasobów przyrody, a zwłaszcza osiągnięcie społecznej akceptacji dla zachowania całości spuścizny przyrodniczej i kulturowej.

8.1.8. Walory kulturowe

Ochrona walorów kulturowych polega na odpowiednim postępowaniu z zasobami kulturowymi w sposób zapewniający utrzymanie najcenniejszych wartości w dobrym stanie technicznym oraz kształtowanie krajobrazu zgodnie z historycznymi uwarunkowaniami w celu zachowania tożsamości regionu i lokalnych tradycji ochroną na mocy prawa miejscowego powinny być objęte także obiekty i obszary nie wpisane do rejestru zabytków, a posiadające walory kulturowe.

Cel krótkoterminowy

1. Ochrona walorów kulturowych gminy oraz promowanie jej atrakcyjności turystycznej.

Strategia

Celem wypromowania walorów gminy zasadne wydaje się opracowanie :

- folderu,

- oraz ciągle uatrakcyjnianie strony internetowej ukazujących jej walory rekreacyjno-turystyczno- kulturowe .

Wykorzystanie wartości przyrodniczych i kulturowych do wielofunkcyjnego rozwoju obszaru gminy (rozwój turystyki, agroturystyki, wyrobów regionalnych itp.)

Wyznaczone cele do osiągnięcia do 2011 roku:

1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego gminy poprzez ochronę, odpowiednie utrzymanie i eksponowanie obiektów wpisanych do rejestru zabytków.
2. Opracowanie specjalistycznej dokumentacji konserwatorskiej tj. „Studium historyczne gminy Rzekuń”.
3. włączenie walorów przyrodniczych i kulturowych do promocji rozwoju gospodarczego gminy.

Celem ochrony dóbr kultury jest służba nauce, popularyzacji wiedzy i sztuki . Stanowią one trwały element rozwoju kultury i są czynnym składnikiem życia współczesnego społeczeństwa.

8.1.9. Gospodarka zasobami kopalin

Eksploatacja surowców naturalnych metodą odkrywkową daje korzyści lokalnej społeczności, ale jej skutkiem jest proces niszczenia jej powierzchni.

Cele krótkoterminowe i główne działania zostały ujęte dla zagadnień:

- ochrona zasobów surowców mineralnych,
- likwidacja ujemnych skutków prowadzonej eksploatacji.

Cele krótkoterminowe :

1. Monitorowanie rekultywacji po zakończeniu prac eksploatacyjnych.

Strategia

Prawidłowe gospodarowanie surowcami mineralnymi wymaga posiadania aktualnej i pełnej informacji o nich oraz o ich aktualnych zasobach Jednym z podstawowych narzędzi zarządzania złożami surowców jest wydawanie koncesji na poszukiwanie i eksploatację złóż oraz opłaty eksploatacyjne. Podstawowym celem polityki koncesyjnej jest zapewnienie racjonalnej gospodarki złożami.

Wyznaczone cele do osiągnięcia do 2011 roku:

1. 1.Ochrona zasobów złóż kruszywa drobnego poprzez ich racjonalne wykorzystywanie.
2. 2.Monitorowanie rekultywacji terenu po zakończeniu eksploatacji.

Ochrona złóż kopalin powinna być realizowana poprzez racjonalną gospodarkę z równoczesnym przygotowaniem planów rekultywacji terenów wyrobiskowych oraz uwzględnieniem tych terenów w gminnym studium uwarunkowań i planach zagospodarowania przestrzennego w formie zapisów uniemożliwiających zagospodarowanie tych terenów w sposób trwały, wykluczający potencjalną eksploatację surowców.

8.1.10. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska

Cele krótkoterminowe

1. Zapobieganie Nadzwyczajnym Zagrożeniom Środowiska i ich skutkom.

Strategia osiągnięcia celu :

- pracowanie programu informowania społeczeństwa o poważnych zagrożeniach,
- prowadzenie szkoleń mieszkańców w zakresie zachowań w sytuacji wystąpienia NZŚ ,
- współpraca z jednostkami straży pożarnej, policji czy jednostkami ratownictwa specjalistycznego,
- kontrola drogową i kolejową w zakresie przewozu substancji niebezpiecznych i chemikaliów
- Sporządzenie wykazu podmiotów gospodarczych posiadających środki, materiały i instalacje stanowiące potencjalne zagrożenie środowiska i życia ludzi.

Wyznaczone cele do osiągnięcia do 2011 roku:

- 1 Zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego na poziomie umożliwiającym zrównoważony rozwój gminy.
- 2 Prowadzenie edukacji społeczeństwa w zakresie zachowań w sytuacjach Nadzwyczajnych Zagrożeń Środowiska.

8.1.11. Promieniowanie elektromagnetyczne

Promieniowanie elektromagnetyczne na terenie gminy związane jest z liniami wysokiego i niskiego napięcia w związku z tym, należy podjąć następujące działania:

1. Rozpoznanie zagrożeń i kształtowanie stref oddziaływania elektromagnetycznego, w tym z istniejących źródeł na terenie gminy.
2. Edukacja społeczeństwa w zakresie oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego

Wyznaczone cele do osiągnięcia do 2011 roku:

1. Utrzymanie dotychczasowego stanu braku zagrożeń dla środowiska i mieszkańców ze strony promieniowania elektromagnetycznego
2. Uwzględnienie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego danych o źródłach promieniowania elektromagnetycznego

W zakresie promieniowania niejonizującego w działalności gminy uwzględnić należy kształ-

towanie świadomości ekologicznej w zakresie skali rzeczywistych zagrożeń stwarzanych przez źródła emisji promieniowania niejonizującego, przestrzeganie zasad tworzenia stref ochronnych wokół źródeł emisji, realizację ocen oddziaływania na środowisko oraz rozszerzenie wymagań co do ocen na obszarze korytarzy ekologicznych .

8.1.12. Tendencje rozwojowe

Budowa infrastruktury i stworzenie warunków rozwoju przedsiębiorczości

- Budowa podstawowej infrastruktury sanitarnej.

Celem jest stworzenie warunków dla inwestycji o charakterze produkcyjnym, poprawa warunków ekologicznych gminy a jednocześnie poprawa jej atrakcyjności turystycznej.

- Stworzenie programu tworzenia drobnej przedsiębiorczości.

Celem jest poprawa życia społeczności lokalnej oraz zmniejszenie bezrobocia.

- Stworzenie programu promocji turystyki..

Celem jest stworzenie obrazu gminy jako miejsca wypoczynku.

Integracja rolnictwa

1. Rozwój rolnictwa ekologicznego.

2. Wspieranie grup producentów

3. Wprowadzenie technologii uznawanych za przyjazne ekologicznie i ekonomicznie opłacalne.

4. Zachowanie i odnawianie naturalnych zasobów środowiska przy produkcji rolnej.

5. Wdrażanie i propagowanie programów rolnośrodowiskowych.

5. Promowanie rozwoju agroturystyki .

Celem jest osiągnięcie wzrostu efektywności gospodarki rolnej i podwyższenia poziomu życia na wsi.

9. Plan operacyjny ochrony środowiska dla Gminy Rzekuń do 2011 r.

9.1. Kryteria wyboru priorytetów ekologicznych

Główne kryteria wyboru przedsięwzięć priorytetowych dla gminy Rzekuń w zakresie ochrony środowiska:

- wymogi wynikające z najważniejszych ustaw z zakresu szeroko pojmowanej ochrony środowiska, czyli ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz ustawy – Prawo Wodne,
- cele i priorytety ujęte w *II Polityce Ekologicznej Państwa*,
- edukacja ekologiczna prowadząca do zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców przynosi korzyści w perspektywie długoterminowej objawiające się poprawą stanu w zakresie kilku elementów środowiska,
- obecne zaawansowanie inwestycji,
- wynikające z Lokalnego Planu Rozwoju,
- możliwość uzyskania zewnętrznego wsparcia finansowego.

9.2. Lista przedsięwzięć priorytetowych w zakresie ochrony środowiska do roku 2011.

Listę priorytetowych przedsięwzięć w zakresie ochrony środowiska do roku 2011 przedstawiono poniżej. Przedsięwzięcia podzielono na dwie grupy

- projekty i zadania inwestycyjne przewidziane do realizacji w ciągu jednego roku,
- projekty i zadania inwestycyjne przewidziane do realizacji w ciągu kilku lat.

Tabela Nr 13. Priorytetowe przedsięwzięcia z zakresu ochrony środowiska przewidziane do realizacji na terenie gminy Rzekuń do roku 2011

lp	Określenie przedsięwzięcia	Lata realizacji	Przewidywane źródła finansowania	Spodziewane efekty	Nakłady do poniesienia	Odpowiedzialny za realizację
1	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej	do 2007	Fundusze Strukturalne Budżet gminy	Poprawa stanu czystości wód. Zmniejszenie potencjalnego ryzyka zagrożenia epidemiologicznego	7 mln zł	Samorząd Gminy
2	Rozbudowa wodociągów	do 2007	j.w.	Zaopatrzenie ludności w wodę, poprawa standardu życia, likwidacja indywidualnych ujęć wody jako potencjalnych źródeł zanieczyszczenia wód podziemnych.	3,8 mln	Samorząd Gminy

3	Rozbudowa wodociągów	do 2011	j.w.	Zaopatrzenie ludności w wodę, poprawa standardu życia, likwidacja indywidualnych ujęć wody jako potencjalnych źródeł zanieczyszczenia wód podziemnych.	2 mln zł	Samorząd gminy
4	Rozpoczęcie realizacji programu „Gospodarka odpadami” Realizacja gminnego punktu zbierania odpadów niebezpiecznych.	Od 2005 r	j.w.	Poprawa stanu sanitarnego terenu gminy	0,2 mln	Samorząd Gminy
5	modernizacja sieci drogowej	do 2006	Fundusze strukturalne, Budżet gminy	Poprawa jakości życia i usprawnienie komunikacji	3 mln zł	Samorząd Gminy
6	modernizacja sieci drogowej	2007 - 2013	j.w.	j.w	3 mln	Samorząd Gminy
Zadania ponad lokalne realizujące cele publiczne odnoszące się do środowiska przyrodniczego (koordynowane)						
7	Zachowanie korytarzy ekologicznych zapewniających ciągłość między obszarami prawnie chronionymi w dolinie rzeki Narew	Działanie ciągłe	-	Ochrona bioróżnorodności	-	Podmiot odpowiedzialny – Wojewoda i Samorząd Gminy,
8	Opracowanie i wdrożenie programu edukacji ekologicznej mieszkańców w gminie	2005 - 2011	GFOŚiGW WFOŚiGW	Poprawa stanu środowiska w gminie	8 tys.	Samorząd Gminy
9	Realizacja obiektów małej retencji wód (Rz. Piasecznica-jaz, Kanał Mała Omulewka-jaz	2005-2011	GFOŚiGW PFOŚiGW WFOŚiGW	Powiększenie zasobów dyspozycyjnych wód	0,54 mln	Samorząd lokalny we współpracy z Wojewódzkim Zarządkiem Melioracji i Urządzeń Wodnych
10	Ochrona gruntów leśnych przed przeznaczeniem ich na cele nieleśne	2005-2011			-	Wojewoda, Starostwo Powiatowe Samorząd Gminy
11	Prowadzenie okresowych badań jakości gleby i ziemi	2005-2011	GFOŚiGW PFOŚiGW WFOŚiGW		3 tys.	Starostwo Powiatowe Samorząd Gminy
12	Wprowadzenie pasów zadrzewień i zakrzewień wokół obszarów intensywnie użytkowanych rolniczo, pozbawionych szaty roślinnej i zadrzewień	2005-2011	-	Poprawa warunków architektonicznych terenu gminy, ochrona bioróżnorodności	-	Właściciele gruntów z nadzorem Samorządu Gminy
13	Wdrażania kodeksu dobrej praktyki rolniczej – prowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko rozbudowywanych obiektów inwentarskich zgodnie z przepisami POŚ	2005-2011	-	Ochrona czystości wód powierzchniowych i podziemnych, poprawa stanu sanitarnego warunków życia ludzi	-	ODR z nadzorem Samorządu Gminy
14	Rozwój rolnictwa ekologicznego	2005-2011	-	Podtrzymywanie walorów przyrodniczych terenu gminy, Rozwój funkcji dostawy ekologicznych produktów rolnych	-	W- Samorząd Gminy , ODR K - Starostwo Powiatowe

15	Ochronę zasobów wodnych, przez opracowanie spójnego kompleksowego programu ochrony wód powierzchniowych,	2005	GFOŚiGW PFOŚiGW WFOŚiGW	Poprawa stanu czystości wód powierzchniowych, Poprawa atrakcyjności turystycznej terenu, poprawa warunków wielofunkcyjnego rozwoju terenów wiejskich	3 tys.	Starostwo, Samorząd Gminy
16	Ograniczenie zabudowy, w szczególności mieszkaniowej na terenach zagrożonych powodzią (przez wodę 100-letnią) w <i>Dolinie Narwi</i>	2004-2011	-	Ochrona mienia, ochrona środowiska doliny rzeki Narwi	-	Starostwo, Samorząd Gminy
17	Przyrodnicze zagospodarowanie osadów ściekowych	Zadanie ciągłe		Zmniejszenie ilości odpadów składowanych, wykorzystanie wartości nawozowych osadów	-	Samorząd Gminy
18	Zakup pojemników do segregacji odpadów komunalnych	2006-2007		Uporządkowanie terenu gminy Możliwość odzysku surowców wtórnych Poprawa stanu sanitarnego środowiska przyrodniczego gminy Zwiększenie atrakcyjności terenu gminy dla rozwoju turystyki i rekreacji	5 tys.	
19	Budowa oczyszczalni przyzagródowych na obszarach o rozproszonej zabudowie, gdzie budowa sieci kanalizacyjnych nie ma technicznego i ekonomicznego uzasadnienia	2005-2011	-	Poprawa stanu sanitarnego terenu gminy, ochrona wód powierzchniowych i podziemnych	-	Właściele działek, Samorząd Gminy
20	Prowadzenie kontroli stanu technicznego szamb	2005	-	Poprawa stanu sanitarnego terenu gminy, ochrona wód powierzchniowych i podziemnych	-	Samorząd Gminy
21	Objęcie szczególną opieką terenów korytarzy ekologicznych – zachowanie odpowiedniej szerokości, zakaz ogradzania, zakaz nawożenia	2005-2011	-	Ochrona walorów przyrodniczych terenu gminy. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej terenu gminy, zwiększenie szansy wielofunkcyjnego rozwoju terenu	-	Wojewoda - Samorząd Gminy według dyrektyw
22	Inwentaryzacja istniejących źródeł pól elektromagnetycznych, w tym instalacji wymagających pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych	2005-2006	GFOŚ	Poprawa warunków życia ludzi	-	WIOŚ, PWIS, Wojewoda, operatorzy sieci komórkowej, Energetyka Starostwo Powiatowe, Samorząd Gminy

10. Instrumenty ekonomiczne

10.1. Podstawowe instrumenty ekonomiczne

Podstawowe instrumenty ekonomiczne mogące wspomagać budżety gmin w sferze ochrony środowiska tworzy obecnie system na który składają się:

1. opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska (opłaty za emisję zanieczyszczeń do powietrza, zrzut ścieków, pobór wody, składowanie odpadów, usuwanie drzew i krzewów, eksploatację złóż kopalin),
2. kary pieniężne za przekraczanie warunków ochrony środowiska,
3. ulgi i zwolnienia podatkowe związane z ochroną środowiska,
4. subwencje na realizację przedsięwzięć proekologicznych (niskooprocentowane pożyczki, dotacje, dotacje celowe z Budżetu Państwa, pomoc zagraniczna).

Działanie tego systemu ukierunkowane jest na osiągnięcie celu polityki ekologicznej państwa, do których należy radykalna poprawa stanu środowiska.

10.2. Przegląd krajowych i zagranicznych instytucji współfinansujących proekologiczne przedsięwzięcia w dziedzinie ochrony środowiska i warunki uzyskania pomocy finansowej

Inwestycje w dziedzinie ochrony środowiska finansowane są środkami pochodzącymi ze źródeł publicznych i prywatnych. Źródłem środków publicznych są przede wszystkim budżety samorządów terytorialnych, budżet państwa, fundusze ekologiczne. Fundusze prywatne stanowią środki własne inwestorów powiększone o kredyt bankowy. Ponadto inwestycje w omawianej dziedzinie mogą być wspierane finansowo przez niezależne instytucje finansowe, do których należą fundacje oraz przez organizacje międzynarodowe. Środki finansowe na omawiane cele są uzupełniane przez banki, instytucje leasingowe oraz fundusze inwestycyjne. Dodatkowym sposobem pozyskania środków na inwestycje infrastrukturalne, w tym na inwestycje ochrony środowiska może być emisja obligacji przez samorzady lub zawarcie umowy z inwestorem komercyjnym.

10.2.1. Krajowe fundusze ekologiczne

System funduszy ekologicznych obejmuje Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkie, powiatowe i gminne fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Podstawowe źródła zasilania wymienionych funduszy stanowią środki z opłat za korzystanie ze środowiska i kar za przekraczanie dopuszczalnych warunków korzystania ze środowiska. Ponadto dochodami funduszy mogą być: wpływy z przedsięwzięć organizowanych na rzecz ochrony środowiska, dobrowolne wpłaty przedsiębiorstw oraz wpłaty, zapisy i darowizny osób fizycznych i prawnych oraz świadczenia rzeczowe i środki pochodzące z fundacji. Dochody Narodowego Funduszu i funduszy wojewódzkich mogą również pochodzić z operacji finansowych, w tym m.in. z odsetek od udzielonych pożyczek, z emisji obligacji i innych źródeł. Naro-

dowy Fundusz i fundusze wojewódzkie posiadają osobowość prawną.

10.2.2. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej jest instytucją finansującą przedsięwzięcia w ochronie środowiska. Narodowy Fundusz działa od 1 lipca 1989 roku, a powstał na podstawie ustawy z dnia 31 stycznia 1980 roku o ochronie i kształtowaniu środowiska.

Celem działalności Narodowego Funduszu jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim i ponadregionalnym oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska. Dystrybucja środków finansowych z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej odbywa się w ramach następujących dziedzin:

- Ochrona powietrza
- Ochrona wód i gospodarka wodna
- Ochrona powierzchni ziemi
- Ochrona przyrody i krajobrazu oraz Leśnictwo
- Geologia i górnictwo
- Edukacja ekologiczna
- Państwowy Monitoring Środowiska
- Programy międzydziedzinowe
- Nadzwyczajne Zagrożenia Środowiska
- Ekspertyzy i prace badawcze

Wnioskodawcami ubiegającymi się o środki finansowe z Narodowego Funduszu mogą być:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- przedsiębiorstwa,
- instytucje i urzędy,
- szkoły wyższe i uczelnie,
- jednostki organizacyjne ochrony zdrowia,
- organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia),
- administracja państwowa,
- osoby fizyczne

W Narodowym Funduszu stosowane są trzy formy dofinansowywania:

- finansowanie pożyczkowe (pożyczki udzielane przez NF, kredyty udzielane przez banki ze środków NF, konsorcja czyli wspólne finansowanie NF z bankami, linie kredytowe ze środków NF obsługiwane przez banki)
- finansowanie dotacyjne (dotacje inwestycyjne, dotacje nieinwestycyjne, dopłaty do kredytów bankowych, umorzenia)
- finansowanie kapitałowe (obejmowanie akcji i udziałów w zakładanych bądź już istniejących spółkach w celu osiągnięcia efektu ekologicznego).

10.2.3. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Wojewódzkie fundusze wydatkują swoje środki finansowe na podstawie obowiązujących kryteriów wyboru przedsięwzięć finansowanych z ich środków oraz planów działalności i list przedsięwzięć priorytetowych ustalanych co roku na podstawie Polityki Ekologicznej Państwa. Zasady udzielania pożyczek i dotacji ze środków wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej określone są uchwałą rad nadzorczych poszczególnych funduszy. Zasady te w podstawowych kwestiach nie odbiegają od zasad działania Narodowego Funduszu zaś różnice, zwłaszcza w kwestii wysokości pomocy finansowej, warunków jej udzielenia oraz możliwości umarzania pożyczek, wynikają ze specyfiki województwa oraz wysokości i struktury dochodów wojewódzkich funduszy.

10.2.4. Powiatowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej

Środki gromadzone przez powiatowe fundusze służą ogólnie rzecz biorąc finansowaniu ochrony środowiska i gospodarki wodnej w celu realizacji zasady zrównoważonego rozwoju, a głównie winny być kierowane na cele związane z gospodarką odpadami w powiecie. Powiatowe fundusze nie posiadają osobowości prawnej.

Środki powiatowych funduszy przeznacza się na:

- 1) edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju,
- 2) wspomaganie realizacji zadań państwowego monitoringu środowiska,
- 3) wspomaganie innych systemów kontrolnych i pomiarowych oraz badań stanu środowiska, a także systemów pomiarowych zużycia wody i ciepła,
- 4) realizowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych, służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, w tym instalacji i urządzeń ochrony przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji wodnej,
- 5) urządzenie i utrzymywanie terenów zieleni, zadrzewień oraz parków,
- 6) realizację przedsięwzięć związanych z gospodarką odpadami,
- 7) wspieranie działań przeciwdziałających zanieczyszczeniom,
- 8) profilaktykę zdrowotną dzieci na obszarach, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska,
- 9) wspieranie wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz pomoc dla wprowadzania bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii,
- 10) wspieranie ekologicznych form transportu,
- 11) działanie z zakresu rolnictwa ekologicznego bezpośrednio oddziałujące na stan gleby, powietrza i wód, w szczególności na prowadzenie gospodarstw rolnych produkujących metodami ekologicznymi położonych na obszarach szczególnie chronionych na podstawie

- ustawy o ochronie przyrody,
- 12) realizację przedsięwzięć związanych z ochroną powierzchni ziemi,
 - 13) inne zadania ustalone przez radę powiatu, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska.

10.2.5. Gminne fundusze ochrony środowiska

Gminne fundusze podobnie jak powiatowe również nie posiadają osobowości prawnej. Pozostają w dyspozycji organu gminy. Środki gminnych funduszy powinny być wydatkowane na:

- 1) edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju,
- 2) wspomaganie systemów kontrolno-pomiarowych stanu środowiska oraz systemów pomiarowych zużycia wody i ciepła,
- 1) realizowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych, służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej,
- 2) urządzenie i utrzymywanie terenów zieleni oraz parków ustanowionych przez radę gminy,
- 3) realizacji przedsięwzięć związanych z gospodarczym wykorzystaniem oraz składowaniem odpadów,
- 4) wspieranie działań zapobiegających powstawaniu zanieczyszczeń i odpadów,
- 5) profilaktykę zdrowotną dzieci na obszarach szczególnej ochrony środowiska, na których występują przekroczenia norm zanieczyszczeń,
- 8) inne zadania służące ochronie środowiska wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju uchwalone przez radę gminy.

10.2.6. Fundacje

Środki finansowe fundacji są zwykle udostępniane w formie dotacji, głównie z przeznaczeniem na cele nie inwestycyjne. Środki z tego źródła wydatkowane są przede wszystkim na edukację ekologiczną, wspieranie pozarządowych organizacji ekologicznych, organizowanie konferencji i spotkań poświęconych problematyce ochrony środowiska oraz szkoleń z zakresu wybranych technik zarządzania lub ochrony środowiska.

10.2.7. Fundusze strukturalne i Fundusz Spójności

Fundusze Strukturalne są podstawowymi instrumentami polityki strukturalnej i regionalnej Unii Europejskiej. Celem funkcjonowania tych funduszy jest wspieranie przekształceń i modernizacja krajów członkowskich. Środki pomocowe z funduszy strukturalnych kierowane są do tych sektorów gospodarki, które bez dodatkowej pomocy ze wspólnego budżetu Unii nie miałyby szansy osiągnąć średniego poziomu ekonomicznego Wspólnoty.

Zgodnie z ustaleniami szczytu Unii w Berlinie w 1999 roku, pomoc z Funduszy Strukturalnych przysługuje tym regionom Unii, których wskaźnik PKB na mieszkańca wynosi mniej niż 75% średniej unijnej. Górny limit pomocy, jaką może uzyskać dany kraj, wynosi 4% PKB tego kraju. O faktycznej wysokości przyznanej pomocy finansowej decyduje Rada Europejska będąca organem przedstawicielskim wszystkich krajów członkowskich.

W skład funduszy strukturalnych wchodzi:

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR, ang.: ERDF)

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (ERDF - European Regional Development Fund) powstał w 1975 roku jako reakcja na coraz głębsze rozbieżności w rozwoju regionów (spowodowane kryzysem gospodarczym i przystąpieniem do UE Wielkiej Brytanii i Irlandii). Jego głównym zadaniem jest niwelowanie dysproporcji w poziomie rozwoju regionalnego krajów należących do UE.

Z tego funduszu mogą być współfinansowane przedsięwzięcia:

- inwestycje tworzące nowe lub zachowujące aktualne miejsca pracy poprzez -podwyższenie ogólnej atrakcyjności regionów o bezpośrednie wsparcie finansowe planów małych i średnich przedsiębiorstw o badania naukowe i rozwój nowych technologii mających wpływ na wzrost potencjału rozwojowego regionów
- rozwój infrastruktury, która służy rozwojowi regionów, o ile prowadzi do powstania nowych miejsc pracy lub do zwiększenia zróżnicowania lokalnej gospodarki; inwestycje w infrastrukturę, z uwzględnieniem tworzenia sieci transeuropejskich dla regionów objętych celem nr 1
- wspieranie lokalnych inicjatyw modernizacyjnych służących pogłębieniu integracji miejscowych społeczności, szerzeniu i ugruntowaniu wiedzy przydatnej w życiu społecznym i gospodarczym.
- inwestycje w edukację i opiekę zdrowotną w regionach objętych celem nr 1
- rozwój potencjału lokalnego: małych i średnich przedsiębiorstw
- działalność badawczo-rozwojowa
- inwestycje związane z ochroną środowiska

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego wspierając wybrane regiony współfinansuje realizację celów nr 1 i 2 Polityki Strukturalnej UE. Są to: rozwój i dostosowania strukturalne regionów opóźnionych w rozwoju oraz przekształcenia strukturalne terenów silnie uzależnionych od upadających gałęzi przemysłu.

Europejski Fundusz Społeczny (EFS, ang.: ESF)

EFS współfinansuje działania Unii związane z polityką zatrudnienia i programami rozwoju zasobów ludzkich. Pomoc koncentrowana jest w najbiedniejszych regionach, w których niedostateczne wykształcenie oraz trudności w jego uzyskaniu są przyczyną degradacji ekonomicznej i społecznej. Fundusz wspiera inicjatywy przeciwdziałające bezrobociu, wpływające na wzrost przedsiębiorczości i zatrudnienia oraz kształtujące potencjał kadrowy lokalnych społeczności. Założenia Funduszu szczególną troską obejmują równouprawnienie kobiety i problemy marginalizacji

społecznej.

Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOIGR ang. EAGGF)

Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej dzieli się na dwie sekcje: Orientacji i Gwarancji. Sekcja Gwarancji obejmuje zagadnienia realizacji Wspólnej Polityki Rolnej i nie jest traktowana jako fundusz strukturalny. Sekcja Orientacji wspiera procesy przekształcania rolnictwa i udziela pomocy w rozwoju obszarom wiejskim. Kwalifikowane działania objęte pomocą Funduszu Orientacji mogą obejmować m.in. działania:

- poprawa funkcjonowania gospodarstw rolnych i przedsiębiorstw przetwórczych
- pobudzenie produkcji nieżywnościowej i dywersyfikowanie aktywności gospodarczej wsi
- ogólne polepszenie warunków pracy na terenach wiejskich
- tworzenie nowych miejsc pracy.

Finansowy Instrument Orientacji Rybołówstwa (FIOR ang.: FIFG)

Głównym zadaniem jest wspieranie restrukturyzacji rybołówstwa państw członkowskich, co obejmuje m.in. poprawę infrastruktury portów rybackich oraz unowocześnienie floty rybackiej, metod połowu i przetwórstwa ryb. Pomoc FIOR ukierunkowana jest także na promocję produktów rybnych na rynku oraz na racjonalną gospodarkę zasobami połowowymi.

Fundusz Spójności

Fundusz Spójności (Kohezji) nie jest funduszem strukturalnym, ale tzw. instrumentem ekonomiczno-politycznym. W odróżnieniu od funduszy strukturalnych:

- obejmuje całe państwa a nie regiony (których PNB nie przekracza 90% średniej dla wszystkich krajów członkowskich),
- finansuje poszczególne projekty inwestycyjne bez konieczności ujmowania ich w ramy szerszych programów,
- współfinansuje tylko duże projekty inwestycyjne (o budżecie nie mniejszym niż 10 mln euro).

Ze środków finansowych Fundusz Spójności mogą korzystać tylko te państwa członkowskie, w których istnieje szereg problemów wynikających z opóźnienia rozwoju. Zadaniem Funduszu jest ułatwienie integracji tych państw poprzez stworzenie sieci infrastrukturalnych dla ułatwienia rozwoju i nawiązania bezpośrednich więzi z gospodarczym centrum Unii Europejskiej. Działania Funduszu zaplanowano początkowo na lata 1994-1999, Komisja Europejska przedłużyła jednak jego działanie na okres programowania 2000-2006. W Polsce, ze środków Funduszu Spójności bezpośrednio finansowanie uzyskać mogą duże projekty inwestycyjne z dziedziny transportu i ochrony środowiska. Alokacja środków odbywać się będzie na szczeblu krajowym, zgodnie z narodowymi priorytetami dotyczącymi tego rodzaju inwestycji, na podstawie kryteriów obiektywnych: liczby ludności, PNB per capita, powierzchni kraju oraz zidentyfikowanych deficytów infrastruktury w kraju.

10.2.8. Banki

Wszystkie banki oferują środki finansowe w formie kredytów na inwestycje, włączając w to inwestycje ochrony środowiska. Możliwe jest uzyskanie preferencyjnego kredytu na inwestycje ochrony środowiska (w rezultacie stosowania dopłat do oprocentowania niektórych rodzajów takiego kredytu ze środków finansowych funduszy ekologicznych i fundacji). Dzięki nawiązaniu współpracy z funduszami wojewódzkimi banki mogą oferować kredyt tańszy na przedsięwzięcia ochrony środowiska wskazane wcześniej przez sponsora danej linii kredytowej.

Szczególną rolę na rynku kredytów na inwestycje ochrony środowiska odgrywa Bank Ochrony Środowiska (BOŚ). BOŚ posiada wyspecjalizowaną kadrę do oceny projektów inwestycji ochrony środowiska i korzysta ze specjalnych zasad współpracy z Narodowym Funduszem i wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska, które są jego największymi udziałowcami. Istotną rolę na rynku kredytów ekologicznych zajmują również Bank Światowy i Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju.

10.2.9. Instytucje leasingowe

Najwięcej transakcji leasingowych służących ochronie środowiska dotyczy linii technologicznych, środków transportu oraz specjalistycznych maszyn i urządzeń. Transakcje takie są szczególnie częste w projektach dotyczących ciepłownictwa i energetyki oraz oczyszczalni ścieków.

10.2.10. Fundusze inwestycyjne

Ekonomiczna stabilizacja i wzrost gospodarczy stworzyły podstawy dla rozwoju prywatnych inwestycji kapitałowych w Polsce.

Zakres korzystania z finansowania kapitałowego przez spółki produkujące na rzecz ochrony środowiska lub eksploatujące obiekty służące ochronie środowiska (oczyszczalnie ścieków, składowiska odpadów komunalnych) jest wciąż ograniczony.

Obligacje komunalne

Emisja obligacji komunalnych przez samorzady jest nowym instrumentem gromadzenia funduszy na inwestycje związane z infrastrukturą i ochroną środowiska.

Obligacje komunalne są potencjalnie ważnym narzędziem zdobywania funduszy na inwestycje ochrony środowiska. Oferują one stosunkowo tani pieniądz. Są adresowane do społeczności lokalnej. Pozwalają na włączenie grup społecznych w proces decydowania o programie ochrony środowiska w gminie.

BOT

BOT (*Build - Operate - Transfer*) czyli *Buduj - Eksploatuj - Przekaż* stanowi rodzaj umowy, na podstawie której podmiot prywatny podejmuje się budowy danego obiektu infrastrukturalnego, łącznie z jego projektowaniem, finansowaniem, eksploatacją i utrzymaniem. Następnie podmiot ten eksploatuje obiekt przez ustalony okres, pobierając od użytkowników odpowiednie opłaty, które nie mogą przewyższać kwot ujętych w jego ofercie i zawartych w umowie BOT. Po upływie ustalonego czasu podmiot prywatny przekazuje obiekt agencji rządowej, samorządowi lokalnemu lub innemu podmiotowi prywatnemu wybranemu na zasadach przetargu publicznego.

11. Zarządzanie realizacją Programu Ochrony Środowiska Gminy Rzekuń wraz z Planem Gospodarki Odpadami na lata 2005-2011

11.1. Instrumenty prawne realizacji programu

Do instrumentów prawnych należą:

- pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii:
 - pozwolenia zintegrowane,
 - pozwolenia na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
 - pozwolenia wodnoprawne na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
 - pozwolenia na wytwarzanie odpadów,
 - pozwolenia na emitowanie hałasu do środowiska,
 - pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych,
- koncesje geologiczne wydawane na rozpoznanie i eksploatację surowców mineralnych,
- powiatowe i gminne programy ochrony środowiska i plany gospodarki odpadami,
- postępowania w sprawie ocen oddziaływania na środowisko,
- plan zagospodarowania przestrzennego województwa,
- studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin,
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- monitoring.

Nadzór nad realizacją programu w praktyce oznacza określenie zasad zarządzania nim wraz z ustaleniem mechanizmu monitorowania jego realizacji. Program Ochrony Środowiska powiat i gminy jest dokumentem o charakterze strategicznym. Stanowi instrument realizacji prawa miejscowego (gminy, powiatu), pozostając w ścisłym związku z planami zagospodarowania przestrzennego gmin, decyzjami o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji inwestycji oraz decy-

zjami związanymi z realizacją przedsięwzięć w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami, rozwojem terenów zielonych i innych. Samorząd powiatowy i Samorząd Gminy posiada kompetencje pozwalające mu realizować zawarte w programach cele i zadania. Aby jednak ta realizacja przebiegała spójnie z polityką regionalną konieczne jest przygotowanie struktur administracyjnych do ścisłej współpracy z organami dysponującymi znacznie szerszymi uprawnieniami wynikającymi z ich kompetencji.

Nie mniej ważnym jest wewnętrzny system usprawnień związanych z przepływem informacji i kompletnością decyzji administracyjnych wydawanych na szczeblu powiatowym.

Jednym z niezbędnych elementów umożliwiających efektywne zarządzanie Programem jest system monitorowania Programu.

12. Zarządzanie realizacją programu

Zgodnie z założeniami ustawy Prawo Ochrony Środowiska, Wójt Gminy powinien, realizując politykę ekologiczną państwa, dążyć do:

a). określenia celów ekologicznych jakie polityka ekologiczna państwa wytycza ze względów na poprawienie aktualnego stanu środowiska

b). ustalenia priorytetów ekologicznych, z punktu widzenia najbardziej istotnych potrzeb w zakresie ochrony środowiska

c). w oparciu o wymienione wyżej przesłanki opracowania harmonogramu działań proekologicznych, mających na celu ograniczanie negatywnych czynników antropogenicznych na stan środowiska naturalnego.

d). sporządzenia zapotrzebowania na niezbędną ilość środków potrzebnych do realizacji harmonogramu działań proekologicznych z ustaleniem źródeł ich potencjalnego pozyskania, jak również opisanie instrumentów prawnych pomocnych w realizacji tych przedsięwzięć.

Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska i Gospodarki Odpadami powinno być realizowane zgodnie z zakresem kompetencji samorządu gminnego, przy ścisłym współdziałaniu z samorządem powiatu oraz samorządem województwa. Zarządzanie to na szczeblu gminy powinno sprowadzać się do:

- wydawania niezbędnych pozwoleń na korzystanie ze środowiska,
- zgody na gospodarcze wykorzystanie odpadów ,
- oceny oddziaływania na środowisko
- budowania własnych sieci monitoringu, w podstawowych parametrach, możliwych do utworzenia w oparciu o środki własne i pozyskane na ten cel
- podejmowania działań zmierzających do zapobiegania poważnym awariom

i nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska

- kształtowania postaw proekologicznych poprzez właściwe ukierunkowanie tematyki nauczania w szkolnictwie, jak również poprzez system powszechnie dostępnych informacji, wpływanie na kształtowanie opinii publicznej ukierunkowane na artykułowanie potrzeby ochrony środowiska, dla zachowania zrównoważonego rozwoju i zabezpieczenia potrzeb w tym zakresie, przyszłym pokoleniom

Żaden, nawet najlepiej opracowany program nie ma szans na pełną realizację, bez jasno określonej i wiarygodnej możliwości gromadzenia niezbędnych środków finansowych. Dla realizacji Programu Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami niezbędna zatem jest przejrzysta polityka Państwa w zakresie dochodów samorządów gminnych, przewidywalna w okresie realizacji przedmiotowego Programu i Planu. Niezbędne jest niezwłoczne uchwalenie ustawy o dochodach w samorządach gminnych. Zapisy tej ustawy w sposób znaczący będą współodpowiedzialne za realizację Programu Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami.

Jednym z instrumentów finansowych służących realizacji Programu Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami jest Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, który składa się z opłat za korzystanie ze środowiska oraz administracyjnych kar pieniężnych za przekroczenia w tym zakresie, które przez rachunek redystrybucyjny, wpływają do budżetu samorządu gminnego.

Tak jak wyżej wspomniano problemem jest gwarancja trwałości tego funduszu w dłuższej perspektywie czasowej, bo w realiach gospodarki finansowej gminy Rzekuń, ma on istotne znaczenie dla realizacji „Programu Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami”. Istotne jest również kolejne źródło środków przeznaczanych na przedsięwzięcia ekologiczne jakim jest Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Niezbędnym czynnikiem dla realizacji Programu Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami jest akceptacja społeczna. W społeczeństwie obywatelskim jest to wartość nieoceniona, dlatego też tak istotne znaczenie w procesie przemian związanych z ochroną środowiska, ma sprawa właściwego przygotowania i prowadzenia konsultacji społecznych, powszechnego dostępu społeczeństwa do informacji z tej dziedziny życia społecznego.

Rozsądną inwestycją w przyszłość, jest również podejmowanie działań związanych z przebudową świadomości społecznej z zakresu zrównoważonego rozwoju i ekologii. Pełna wiedza i dostępność wiarygodnych informacji, często w sposób nie generujący wycisza lęki społeczne związane z określonymi rozwiązaniami istotnych dla ochrony środowiska inwestycji (lokalizacja oczyszczalni, składowisk odpadów, itp.). Najtaniej tą przebudowę czy wręcz budowanie świadomości przeprowadzać u podstaw, czyli wprowadzając do szkół, od podstawowej począwszy, pro-

gramy nauczania o podstawach polityki ekologicznej wsi, małego miasteczka, gminy, powiatu, na państwie kończąc. Nie docenianie tych elementów kształcenia każdego następnego pokolenia odbija się na występujących konfliktach związanych z określonymi procedurami inwestycyjnymi z obywatelami ochrony środowiska. Podstawowym partnerem dla samorządu gminnego w realizacji „Programu Ochrony Środowiska wraz z Planem Gospodarki Odpadami” są i powinny być pozarządowe organizacje ekologiczne, w wielu środowiskach społecznych uwiarygodniające czyste (dobre) zamiary administracji publicznej

12.1.1. Monitoring Programu Ochrony Środowiska Gminy Rzekuń wraz z Planem Gospodarki Odpadami.

Każdy znaczący program, dla możliwości wprowadzania bieżących, zależnych do zmian warunków działania korekt, wymaga opracowania systemu kontroli wewnętrznej i zewnętrznej. Do systemu kontroli wewnętrznej zaliczyć należy bieżącą kontrolę realizacji poszczególnych komponentów programu i podejmowanie korekt mających na celu maksymalizację realizacji przyjętych założeń przy jednoczesnym przestrzeganiu preliminarza finansowego.

Program Ochrony Środowiska jest narzędziem wdrażania polityki ochrony środowiska w gminie. Oznacza to konieczność monitorowania zmian zachodzących w gminie poprzez regularne ocenianie stopnia jego realizacji w odniesieniu do stopnia realizacji założonych działań i przyjętych celów.

Cykliczność oceny zakłada okres dwóch lat. Niezależnie od tego, monitorowanie Programu odbywać się będzie poprzez roczną ocenę wykonania założonego na wskazane działania budżetu. Należy przyjąć, że aktualizacja polityki długookresowej odbywać się będzie co cztery lata.

Dla prawidłowej oceny realizacji Programu należy przyjąć uporządkowany system mierników jego efektywności.

Mierniki te dzielą się na trzy zasadnicze grupy:

- mierniki ekonomiczne,
- ekologiczne,
- społeczne (świadomości społecznej).

Mierniki ekonomiczne związane są z procesem finansowania inwestycji ochrony środowiska przy założeniu, że punktem odniesienia są określone efekty ekologiczne. Należą do nich łączny i jednostkowy koszt uzyskania efektu ekologicznego oraz koszty uzyskania efektu w okresie eksploatacji, a także trwałość efektu w określonym czasie.

W grupie mierników ekologicznych znajdują się mierniki określające stan środowiska, stopień zmian w nim zachodzących oraz mierniki określające skutki zdrowotne dla populacji.

Miernikami będą:

- jakość wód powierzchniowych i podziemnych,
- długość sieci kanalizacyjnej i stopień skanalizowania gmin,

- liczba ludności obsługiwanej przez oczyszczalnię ścieków,
- liczba przyzagrodowych oczyszczalni ścieków,
- ilość odpadów komunalnych na 1 mieszkańca na rok,
- wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych,
- wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych,
- ewidencja wykonanych płyt obornikowych i zbiorników na gnojowicę,
- wyniki selektywnej zbiórki odpadów
- likwidacja tzw. „dzikich wysypisk”
- wielkość lesistości powierzchni lasów na 1 mieszkańca,
- powierzchnia terenów objętych ochroną prawną, liczba pomników przyrody, liczba użytków ekologicznych, powierzchnia użytków ekologicznych, powierzchnia innych form ochrony przyrody,
- powierzchnia terenów zdegradowanych,
- nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska.

Mierniki społeczne to:

- udział społeczeństwa w działaniach związanych z ochroną środowiska,
- stopień uspołecznienia procesów decyzyjnych (ilość i rodzaje interwencji społecznej).

Dla prawidłowej realizacji monitoringu wykonalności celów, priorytetów i zadań Programu Ochrony Środowiska Powiatu Ostrołęckiego oraz Programów Gminnych niezbędna jest okresowa wymiana informacji pomiędzy Starostwem i Gminami, dotycząca stanu komponentów środowiska oraz stopnia zaawansowania realizacji poszczególnych zadań (w tym w szczególności zadań gmin).